

2016

OPERA

TIDSKRIFTEN

FLORENCE
FOSTER
JENKINS

OPERA I
Tunisien

REPERTOAREN
PÅ SVENSKA
OPERA
SCENER
del 2

no. 3 2016
pris 115 kr

763-3

OPERA

SOMMIAR

PÅ KUNGLIGA OPERAN

SOMMARKONSERTER

Träffas över ett glas och en konsert!

GUIDADE VISNINGAR

Både på svenska och engelska.

MAT, DRYCK och UTSIKT

*på våra terrasser och
restaurang Brasseriet.*

AUGUSTI MED OPERAN

Vi tjuvstartar säsongen med konsert i samband med Stockholms kulturfestival på Gustav Adolfs torg 20 augusti. Säsongen inleds med Mozart x 2! Figaros bröllop spelas från 22 augusti och Trollflöjten från 29 augusti.

VÄLKOMMEN!

www.operan.se

Stolta partners till Kungliga Operan
KPMG MasterCard Nordea
Samarbetspartner
Savana Wallenius Lines

INNEHÅLL

FOKUS

12 Repertoarpolitiken på svenska operascener, del 2. Birgitta Svendén, Kungliga Operans konstnärliga chef och vd, och Stephen Langridge, konstnärlig ledare för Göteborgsoperan intervjuas. Båda beklagar att de inte har kunnat sätta upp de resurskrävande verken Moses och Aron och Trojanerna. Dags för en samproduktion?

AKTUELLT

58 Florence Foster Jenkins hade en av de mest förskräckliga röster som någonsin ljudit. Vem var hon då, denna diva så totalt omedveten om att de toner hon tog bara slumpvis hamnade rätt? I höst är Jenkins aktuell på filmduken, där hon gestaltas av Meryl Streep.

REPORTAGE

68 Operakonsten i Tunisien, hur fungerar det? Ett muslimskt medelhavsland som blev självständigt 1956 och som sedan dess kämpat för att hitta sin identitet i en globaliserad värld. Ingvar von Malmborg försöker reda ut begreppen.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

6 INTERNATIONAL OPERA AWARDS 2016

OPERA presenterar vinnarna.

8 NOTISER

22 FÖRESTÄLLNINGAR Göteborgsoperan, Stockholms Konserthus, Malmö Opera x 2, Köpenhamn, Deutsche Oper (Berlin) x 2, Staatsoper im Schiller Theater (Berlin), Bayerische Staatsoper (München) och Teatro Real (Madrid).

64 BOKNYTT Charles Mackerras.

67 IN MEMORIAM Sören Brunen och Brian Asawa.

74 NYTT PÅ CD Dardanus, Orfeus och Eurydike, Vesselina Kasarova, Lena Belkina, Christiane Karg, Mari Eriksmoen och Anne Schwanewilms.

80 NYTT PÅ DVD La Dirindina, Pimpinone, Mosè, Ödets makt, På Sicilien och Pajazzo.

84 KALENDER

86 DIE SCHWEIGSAME FRAU

Fr. v.: Ann Hallenberg på International Opera Awards 2016.

Damiano Michieletto. Foto: Fabio Lovino.

Birgitta Svendén. Foto: Carl Thorborg.

Hamlet på Göteborgsoperan. Foto: Mats Bäcker.

Katarina Bradić i Amor vien dal destino. Foto: Thomas M. Jauk.

Meryl Streep som Florence Foster Jenkins. Foto: Nick Wall.

© 2016 Pathé Productions Limited. All Rights Reserved.

Interiör från Théâtre municipal i Tunis. Foto: Ingvar von Malmborg.

Omslagsbild: Allison Oakes som Salome på Deutsche Oper, Berlin. Foto: Monika Rittershaus.

Göteborgs

DANS & TEATER FESTIVAL

2016
18–27
augusti

GDTF.SE

GÖTEBORG | TJÖRN | VARA | TANUM

Batsheva Dance Company / Ohad Naharin

Laurie Anderson
Schaubühne / Katie Mitchell
Ultima Vez / Wim Vandekeybus

Ana Borrahlo & João Galante | Arkadi Zaides
| Cecilie Ullerup Schmidt & Andreas Liebmann |
Dead Centre | Joris Lacoste | La Compagnie du
Hanneton / James Thierrée | Les Colporteurs |
Lundahl & Seidl | Marlene Monteiro Freitas |
Pan Pan Theatre | Sarah Vanhee | Quarantine |
Taoufiq Iziddiou | Twisted Feet & Community X

Boka ditt festivalpaket på gdtf.se eller ring 031-368 32 99.

OPERA PÅ GOTLAND PRESENTERAR

Syster Angelica

AV GIACOMO PUCCINI

27 & 28 JULI S:T NICOLAI RUIN VISBY

REGI RICKARD SÖDERBERG
SYSTERANGELICA MICHAELA VON KOCH

I STOLT SAMARBETE MED **GOTLAND CHAMBER MUSIC FESTIVAL**

BILJETTER DESTINATIONGOTLAND.SE INFO OPERAPAGOTLAND.SE

“Kär och galen”

2016

OPERAFESTIVAL I VADSTENA
KONserter
4 JULI - 26 AUGUSTI
BILJETTER: VADSTENA-AKADEMIEN.ORG
OPERAPAKET PÅ VADSTENA KLOSTERHOTEL

Är samproduktioner lösningen?

I mina senaste ledare har jag skrivit om den ekonomiska krisen vid den danska nationalscenen, Det Kongelige Teater, och om de nerskärningar som har genomförts där. Precis när vårnumret av OPERA var färdigproducerat kom nyheten om att A.P. Møller Fonden ger Köpenhamnsoperan ett tresiffrigt miljonbelopp i gåva för att höja föreställningskvaliteten och ge ekonomisk stabilitet för operaverksamheten.

Fler nyproduktioner, minskad energiförbrukning och ett aktivt publikarbete för att förnygra publiken är något av allt det som ska betalas via donationen. Denna syftar också till att skapa en populär kärnrepertoar för att attrahera en större publik. Det är en god nyhet, men det kan inte vara meningen att en nationalscens verksamhet ska baseras på fondmedel. Vad händer när pengarna är förbrukade?

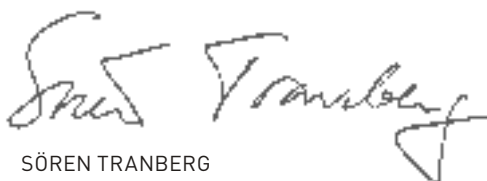
Alla operahus har också ett åliggande att satsa på mer experimentella uppsättningar och inte bara spela de mest populära verken. När man får en gåva där det ställs specifika krav, ja då hamnar man lätt i en gräzon där det kan bli oklart om vem det är som bestämmer teaterns konstnärliga profil. I Köpenhamn är dock pengarna öronmärkta. Gåvan ändrar inte på de nerskärningar som operaledningarna redan har beslutat, de ligger fast.

OPERA fortsätter i sommarnumret att undersöka hur de svenska operahusen väljer sin repertoar. I det aktuella numret intervjuas både **Birgitta Svendén**, Kungliga Operans konstnärliga chef och vd, och **Stephen Langridge**, konstnärlig ledare för Göteborgsoperan. Svendén tycker det är roligt att kunna få hem våra internationella svenska sångare regelbundet. Och hon tycker att sponsorerna inom näringslivet också borde se stjärnglansen inom operakonsten och inte främst inom idrotten. Engelsmannen Langridge påpekar att de intäkter som sponsorerna genererar i Sverige procentuellt sett är betydligt mindre än i England eller USA. Han skulle gärna se ett mer gynnsamt klimat, där enskilda donatorer uppmuntrades genom skattereduktion.

Båda cheferna talar bl.a. om samproduktioner och deras önskedrömmar om ospelade verk är desamma: Arnold Schönbergs *Moses och Aron* och Hector Berlioz' *Trojanerna*. Tala om krävande mastodontverk! För att deras drömmar ska bli verklighet vore väl enda utvägen en samproduktion mellan Sveriges två största operainstitutioner. I höstnumret går OPERA vidare med repertoarpolitiken och synar operahusen i Malmö, Karlstad och Umeå.

När dessa rader skrivs väntar urpremiären på **Jan Sandströms** och **Tuvalisa Rangströms** opera *Rokokomaskineriet* på Drottningholms Slottsteater, ett led i firandet av barockteaterns 250-årsjubileum. OPERAs recension kan ni läsa på vår Facebooksida eller på hemsidan.

Med tillönskan om en skön och inspirerande operasommar!

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm.
Tel 0709-67 58 63.
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Yehya Alazem,
Erik Graune, Marie Kvarnström,
Henry Larsson, Ingvar von Malmborg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Yehya Alazem, Lennart Bromander,
Erik Graune, Sven Åke Heed,
Alexander Husebye, Henry Larsson,
Ingvar von Malmborg, Calle Pauli,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Korrektur Hans L Beeck

Styrelse
Annica Sandh (ordförande),
Hans L Beeck, Catharina Lyckeberg
Heimbürger, Arne Svahn, Sören Tranberg,
Matilda Paulsson (suppleant)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 0770-457 120
Online kundtjänst: opera.prenservice.se
Årsprenumerering 475:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumerering 860:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumerering: SEK 560 [5 nr]
och SEK 1060 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Anki Andersson
Grafisk formgivning Helén Kvarnlöf

Annonser
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2016

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

Ann Hallenberg

Asmik Grigorian

Vicki Mortimer

International Opera Awards 2016

Årets prisutdelning ägde rum i London den 15 maj. Nomineringarna till de olika priskategorierna hade valts ut av redaktören för Opera Magazine och musikkritikern vid The Daily Telegraph John Allison. Här följer en sammanställning av juryns val och de viktigaste pristagarna:

Vår internationellt verksamma svenska mezzostjärna Ann Hallenberg vann Opera Awards för sin recitalskiva *Agrippina* (Deutsche Harmonia Mundi).

Så här skrev OPERA om inspelningen i nr 3/15: "Och Ann Hallenberg låter alldeles fantastiskt. Hennes stämma är oerhört rik på färger som hon utnyttjar både med virtuositet och subtilitet. Hon kan använda röstens instrumentalt och leka med oboens timbre i ett par arior, där oboen har en mer obligat roll eller också närmar sig hennes klangfärg brassen eller stråkarna när det passar bättre. Och det strömmar av generös värme i de fylliga lägre regionerna av rösten."

Årets bästa kompletta operainspelning blev Gaetano Donizettis *Les Martyrs* på Opera Rara från ett konsertant framförande i Royal Albert Hall i London. Mark Elder dirigerar Orchestra of the Age of Enlightenment.

Nikolaj Rimskij-Korsakovs *Tsarbruden* i regi av Dmitri Tcherniakov och dirigerad av Daniel Barenboim valdes till årets dvd-inspelning (BelAir Classics). Dvd:n recenserades f.ö. i OPERA nr 2/16.

Den litauiska sopranen Asmik Grigorian vann klassen Young Female Singer. Grigorian – som i fjol gjorde stor sensation i titelrollen i Kungliga Operans nyuppsättning av *Madama Butterfly* – återkommer i höst för att göra titelrollen i Umberto Giordanos *Fedora*.

Scenografen Vicki Mortimer vann en Opera Award. Mortimer är nu aktuell med scenografi och kostymer till Unga på Operans uppsättning av *Vägen hem*, som hade svensk premiär i maj.

Den albanska sopranen Ermonela Jaho, som bl.a. sjungit titelrollen i Kungliga Operans *La Traviata*, tilldelades Readers' Award.

Tyvänn tog inte Hans Gefors och Kerstin Perskis *Notorious* – som uruppfördes på Göteborgsoperan i höstas med Nina Stemme i huvudrollen – hem segern i kategorin urpremiärer. Det blev i stället Santa Fe Opera som vann med operan *Cold Mountain* av Jennifer Higdon.

Theater an der Wien vann pris för årets bästa nyuppsättning, Benjamin Brittens *Peter Grimes*. Christof Loy svarade för regin, där den svenska sopranen Agneta Eichenholz gestaltade Ellen Orford.

Till årets bästa kör utsågs English National Opera Chorus. Gianandrea Noseda blev årets dirigent. Årets regissör heter Laurent Pelly. Årets kvinnliga sångerska blev sopranen Mariella Devia och den manliga, tenoren Gregory Kunde.

De Nederlandse Opera i Amsterdam fick utmärkelsen årets operahus. Årets upptäckt blev Jacques Offenbachs *Le Roi Carotte*, som spelades på Opéra de Lyon.

Utmärkelsen Life Achievement gick till kammersängerin, mezzosopranen och operachefen Brigitte Fassbaender. 🎭 Sören Tranberg

NOTISER

Elim Chan blir Norrlandsoperans nya chefsdirigent

1 Hon är för närvarande verksam vid London Symphony Orchestra och tillträder sin chefsjänst i Umeå hösten 2017 – ett kontrakt som löper över tre spelår. Den 30-åriga Hongkongfödda Chan blev i december 2014 den första kvinnliga vinnaren av den internationella dirigenttävlingen Donatella Flick Conducting Competition. Omgående utsågs hon till assisterande dirigent för London Symphony Orchestra.

Det klickade direkt mellan henne och Norrlandsoperans orkester. I våras dirigerade Elim Chan, efter en personlig inbjudan från Valerij Gergiev, Mariinskijteaterns orkester både i Sankt Petersburg och på en turné i Mexiko. I augusti kommer hon att framträda på Lucerne Festival. Under 2017 gör hon nordamerikansk debut med Detroit Symphony Orchestra, och strax därefter ska hon dirigera Hong Kong Philharmonic Orchestra. Elim Chan efterträder Rumon Gamba, som varit Norrlandsoperans chefsdirigent sedan 2009.

www.norrlandsoperan.se

1

2

3

Folkoperans nya vd kommer från Cullbergbaletten

2 Folkoperans nya vd blir **Monica Fredriksson**. Hon kommer närmast från Cullbergbaletten, där hon varit verksamhetschef sedan 2009. Styrelsen för Folkoperan AB har utsett Monica Fredriksson som verkställande direktör för Folkoperan AB fr.o.m. den 1 september 2016.

Fredriksson har en lång erfarenhet av samarbetsproduktioner och internationella kontakter. Hon har tidigare även arbetat som producent på Riksteatern och Unga Riks. Hon är också engagerad som ordförande i Statens kulturråds referensgrupp för aktörer inom fri scenkonst och dans. Tillförordnad vd fram till den 1 september är Jonas Forssell. www.folkoperan.se

Göteborgsoperan sätter upp Wagners Ring 2018–21

För första gången sätts *Nibelungens ring* upp i Göteborg. Ett projekt som ska spränga gränser på miljöområdet och som pågår fram till 2021, då Göteborg fyller 400 år.

Ringens fyra delar – *Rhenguldet*, *Valkyrian*, *Siegfried* och *Ragnarök* – sätts upp mellan 2018 och 2021 (premiärer i november respektive år).

3 För regin står Göteborgsoperans konstnärlige chef, **Stephen Langridge**, scenograf är **Alison Chitty** och dirigent **Evan Rogister**. Flera av Göteborgsoperans framstående Wagnersångare medverkar.

För att vara så hållbara och klimatsmarta som möjligt kommer inte alla operorna sättas upp samtidigt. Men publiken ska ändå få uppleva *Ringens* på ett sammanhållet sätt. Delarna filmas och visas ihop med den sista sceniska uppsättningen. Langridge vill använda detta storverk för att testa hur långt man kan komma för att minska påverkan på miljön.

Göteborgsoperans *Ringens*-satsning är tänkt att inspirera, sprida och ge kunskapsutbyte i samarbete med organisationer, Göteborgs universitet, forskning, företag, myndigheter och nyfiken allmänhet. Ambitionen är att *Ringens* ska påverka och bidra till hållbar utveckling i Västra Götaland, resten av Sverige och internationellt. www.opera.se

Esa-Pekka Salonen dirigerar Nibelungens ring i Helsingfors ...

... i en nyproduktion på Finlands Nationalopera 2019–21. **Kari Heiskanen** regisserar tetralogin. *Rhenguldet* får sin premiär hösten 2019, *Valkyrian* våren 2020, hösten samma år *Siegfried* och slutligen *Ragnarök*, med premiär våren 2021. Därefter kommer hela cykeln att spelas. Än så länge har man bara avslöjat vilka som kommer att sjunga Wotan och Brünnhilde. Det blir **Tommi Hakala** och **Johanna Rusanen-Kartano**.

Operachefen **Lilli Paasikivi** vill ge *Ringen* med enbart inhemska sångare så långt det är möjligt för att kunna visa upp vad den yngre sångarkadern förmår.

Samtidigt har Nationaloperan presenterat nästa säsongens program. Nyuppsättningarna är: *Elektra* i **Patrice Chéreaus** iscensättning från festspelen i Aix-en-Provence. **Evelyn Herlitzius** gestaltar Elektra, **Elisabet Strid** begår sin Chrysothemis-debut, medan **Waltraud Meier** gestaltar den neurotiska modern, Klytaimnestra.

4 **Esa-Pekka Salonen** dirigerar. Premiär den 2 september.

Kasper Holten regisserar *Den flygande holländaren* med **Johan Reuter** i titelrollen och **Camilla Nylund** i Sentas parti. Premiär den 18 november.

Ole Anders Tandbergs succéomtalade uppsättning av Sjostakovitj *Lady Macbeth från Mtsensk*, som redan spelats i Oslo och Berlin, får sin Helsingforspremiär den 27 januari 2017. Därefter väntar Tjajkovskijs *Eugen Onegin* i **Marco Arturo Marellis** regi. Premiär den 17 mars.

Finlands Nationalopera firar landets självständighet för hundra år sedan med att ge **Kaija Saariahos** senaste opera, *Only the Sound Remains*, som får sin finska premiär den 12 april 2017. Operan bygger på den japanska no-traditionen. Verket hade urpremiär på Amsterdamoperan i år. **Peter Sellars** regisserar. **André de Ridder** dirigerar, vilket han även gjorde i Amsterdam. www.oopperabaletti.fi

En ny Ring också i danska Esbjerg

Richard Wagners tetralogi *Nibelungens ring* är tillbaka på Den Ny Opera i Esbjerg i en nyuppsättning som kommer att spelas i Musikhuset. Förra gången var 2003–08. Allt inleds med *Valkyrian* den 25 augusti 2017. Därefter följer *Rhenguldet* 2019, *Siegfried* 2021 och *Ragnarök* 2023. Hela *Ring* ges 2024. **Kasper Wilton** regisserar,

Marie í Dali svarar för scenografin och **Michael Breiner** gör ljussättningen. Hela projektet är ett samarbete mellan Den Ny Opera och Sønderjyllands Symfoniorkester med sina 89 musiker. Dirigerar gör operachefen för Den Ny Opera **Lars Ole Mathiasen**. Än så länge har **5** bara rollistan för *Valkyrian* avslöjats: **James Johnson** (Wotan), **Annalena Persson** (Brünnhilde), **Cornelia Beskow** (Sieglinde), **Magnus Vigilius** (Siegmund), **Randi Stene** (Fricka) och **Jesper Brun-Jensen** (Hunding). www.dennyopera.dk.

Symfonisk helaftonsopera av Steingrímur Rohloff

Det Kongelige Teater har beställt en ny opera av den internationellt erkände kompositören **Steingrímur Rohloff** (f.1971). För librettot svarar författaren och musikern **Kristian Leth** (f.1980). Operan *Dark Matters* väntas bli uruppförd våren 2018 på Det Kongelige Teaters Gamle Scene av Det Kongelige Teaters operasolister, Det Kongelige Kapel och Det Kongelige Operakor. Steingrímur Rohloff kommer att fläta in elektronik och video mellan musiken och dramat som utspelas på scenen.

Cav & Pag på Covent Garden har vunnit Olivier Awards

6 Regissören **Damiano Michielettos** uppsättning av parhästarna *Cavalleria rusticana* och *Pajazzo* på Royal Opera House, Covent Garden, i London har vunnit Olivier Awards för Årets bästa opera-produktion. Produktionen är ett samarbete mellan Covent Gardenoperan, Sydneyoperan, La Monnaie i Bryssel och Göteborgsoperan. Premiären ägde rum i London den 3 december 2015. Om två år kommer uppsättningen att spelas på Göteborgsoperan. Olivier Awards har delats ut sedan 1976 och är en av brittisk teaters mest eftertraktade utmärkelser. www.kglteater.dk

7

8

9

Två svenska sopraner gör Deutsche Oper-debut nästa säsong

De svenska sopranerna **Agneta Eichenholz** och **Ingela Brimberg** medverkar i var sin nyuppsättning på Deutsche Oper i Berlin nästa säsong.

Agneta Eichenholz sjunger Isabella när **Andrea Lorenzo Scartazzinis** (f. 1971) opera *Edward II* uruppförs den 19 februari 2017.

7 För librettot svarar **Thomas Jonigk** efter motiv från Christopher Marlowes tragedi *Edward II*. Barytonen **Michael Nagy** gör titelrollen. **Christof Loy** regisserar, medan **Thomas Søndergård** dirigerar. Det blir fem föreställningar mellan den 19 februari och den 9 mars.

Ingela Brimberg sjunger Senta i *Den flygande holländaren* i regi av **Christian Spuck**. Deutsche Opers chefsdirigent **Donald Runnicles** tar med oss på seglatsen över Nordsjön. **Samuel Youn** sjunger holländaren, **Tobias Kehrer** Daland och fästmannen Erik görs av **Thomas Blondelle**. Premiär den 7 maj 2017 och sen följer ytterligare fem föreställningar t.o.m. den 10 juni. Ingela Brimberg gör också Elettra i *Idomeneo* (samma roll gjorde hon f.ö. med stor framgång innevarande säsong i Lyon) i Göteborgsoperans nyuppsättning i höst. www.deutscheoperberlin.de

Årets Birgit Nilsson-stipendiat ...

... är basen **Henning von Schulman**. Prissumman är på 100 000 kronor.

Styrelsen för Birgit Nilssons stipendiefond för unga sångare har beslutat att 2016 års stipendium ska tilldelas basen Henning von Schulman. Efter avslutade studier på Musikhögskolan i Malmö och OperaAkademiet i Köpenhamn har han främst arbetat på Det Kongelige i Köpenhamn, där han bland annat gjort titelrollen i *Figaros bröllop*.

Bengt Hall är styrelseordförande i Birgit Nilssons stipendiefond: "Henning von Schulman är en ung och exceptionellt begåvad bas-sångare som under åren på OperaAkademiet i Köpenhamn finslipade sin scen- och sångtalang till den eftersökta artist han är i dag."

Efter fina prestationer på Det Kongelige Teater som Figaro, Banco i *Macbeth*, Leporello i *Don Giovanni* och Sarastro i *Trollflöjten* gör Henning von Schulman i sommar sin internationella debut i Köln som Raimondo i Donizettis *Lucia di Lammermoor*.

Charlotta Larsson får Schymberg-stipendiet

8 Sopranen **Charlotta Larsson** har tilldelats Hjärdis Schymberg-stipendiet på 25 000 kronor. "Charlotta Larsson är en ödmjuk sångare som ständigt levererar högsta sångliga och musikaliska kvalitet, som t.ex. i *Capriccio* på Kungliga Operan och i *Blanche och Marie* på Norrlandsoperan." Juryn vill framför allt premiera hennes förmåga att långsiktigt utveckla sin konst utan att ha stöd av någon institution och dess resurser. Hjärdis Schymbergs Minnesfond förvaltas av Stiftelsen Kungliga Teaterns solister. ■ Sören Tranberg

Copenhagen Opera Festival ...

... startade i relativt blygsam omfattning 2009 men blev snart en succé. Programmet har för varje år utvidgats och är i år mycket omfattande. Trettiofem olika arrangemang under veckan 31 juli–7 augusti. Utbudet får väl sägas vara unikt varierat och riktar sig till bokstavligen alla, från små barn till terminalpatienter. Både operabåt och operettbåt drar genom Köpenhamns kanaler, och på torra land kan man uppleva "opera per cykel".

Som tidigare finns en huvudscen vid Torvehallene på Israels Plads och en "Ofelia-scen" är också uppbyggd vid Skuespilhuset. Där kommer bl. a. Det Kongelige att presentera en med **Johan Reuter**, **Stephen Milling** och **Ann Petersen** högkaratigt rollbesatt *Den flygande holländaren*. På scenen vid Torvehallene kommer Malmö Opera att konsertant ge en försmak av höstens *Figaros bröllop*. Malmöscenen visar också upp sin reseversion av *Don Giovanni*. En annan försmak ges av islänningen **Hugi Gudmundssons** *Hamlet in absentia*. Shakespeare är också närvarande, eller snarare frånvarande, i en scen för **Anne Hathaway**, som sitter och tänker tillbaka några år efter maken Williams död.

Sibylle Glosted, som går på Operahögskolan i Stockholm, kommer att tilldelas festivalens stora pris, och hon är också flerfaldigt verksam. Mycket barnopera av olika slag blir det och för mer försigkomna ger **Peter Lodahl** en masterclass. Concerto Copenhagen under **Lars Ulrik Mortensen** står bakom en scenisk version av Händels stora kantat *Apollo och Dafne*. Och mycket annat.

Opera kommer utan tvivel att sätta sin prägel på det köpenhamnska gatulivet under den första augustiveckan.

Det Kongelige Teater 2016–17

Vid presentationen av nästa säsongens program förklarade operachefen på Det Kongelige i Köpenhamn, **Sven Müller**, att hans fokus ligger på att skapa en grundplåt med dugliga uppsättningar av de vanligaste repertoarverken som sedan kan återbrukas med jämna mellanrum. Konstnärligt sett en blygsam målsättning kan man tycka.

Men sex premiärer blir det, och den första av dem hamnar inte i denna kategori, **Purcells** *The Fairy Queen*, som på senare år mycket lyckosamt återskapats sceniskt i Glyndebourne. Här står **Aniara Amos** för regi och scenografi, och man återupptar glädjande nog **10** samarbetet med **Lars Ulrik Mortensen** och Concerto Copenhagen. Bland sångarna den fina svenska barocksopranen **Maria Keohane**.

Mitt i standardrepertoaren befinner vi oss dock med premiär nummer två, **Puccinis** *La Bohème*, där Mikael Melbyes ofta spelade uppsättning nu byts ut mot en ny, där **Elisabeth Linton** kanske lyckas finna något fräscht grepp på den gamla historien. **Peter Lodahl** och **Gisela Stille** som Rodolphe och Mimì.

Graham Vick är anlita som regissör till **Brecht/Weills** *Mahagonny*, och premiär äger rum i november. Om betänkliga förhållanden i USA handlar även vårens första opera, **Jake Heggies** *Dead Man Walking*, som Malmö Opera satte upp för tio år sedan. Nu får den sin danska premiär i regi av **Orpha Phelan**, och med **Hanne Fischer** som syster Prejean och **Johan Reuter** som den dödsdömde mördaren.

En ny uppsättning av **Rossinis** *Resan till Reims* följer i mars i regi av **Damiano Michieletto** med plats för en hel rad av ensemblens solister i alla virtuosa roller och även med gästspel av **Henriette Bonde-Hansen** som Madame Cortese.

10

11

Till säsongens sista premiär i april återkommer **Stefan Herheim**. Denna gång med **Offenbachs** *Hoffmanns äventyr*, ett verk som **11** ligen bör appellera till Herheims exceptionella scenfantasi. **Joachim Bäckström** vågar axla den svåra titelrollen, medan **Gisela Stille** gör de olika damer han tillber. **Elisabeth Jansson** är Hoffmanns musa. Skurkrollerna är ännu obesatta, men **Frédéric Chaslin** dirigerar.

Till 2018 kommer **Thomas Adès** *The Exterminating Angel* i den iscensättning som har premiär vid Salzburgfestspelen i sommar. Året därpå, 2019, väntar urpremiären på **Hans Abrahamsens** första opera, *Snödrottningen*. Samma år har **Kasper Holten** lovat att regissera en av Danmarks nationaloperor, **Peter Heises** *Drot og Marsk*. ■ Lennart Bromander

1. Elim Chan. Foto: Lau Kwok Kei. 2. Monica Fredriksson. Foto: David Gimlin. 3. Stephen Langridge. Foto: Mats Bäcker. 4. Esa-Pekka Salonen. 5. Annalena Persson. 6. Damiano Michieletto. Foto: Fabio Lovino. 7. Michael Nagy. Foto: David Maurer. 8. Charlotta Larsson. Foto: Torbjörn Eriksson. 9. Ann Petersen i Die Frau ohne Schatten. Foto: Miklos Szabo. 10. Lars Ulrik Mortensen. Foto: IMG Artists. 11. Joachim Bäckström. Foto: Emelie Joenniemi

OPERA fortsätter här sin serie om hur de svenska operahusen väljer sin repertoar. Sören Tranberg har undersökt saken i en intervju med Kungliga Operans konstnärliga ledare och vd Birgitta Svendén. Claes Wahlin har intervjuat chefen för opera och drama på Göteborgsoperan, Stephen Langridge. Längre fram kommer vi att granska operascenerna i Malmö, Karlstad och Umeå, där också respektive chef intervjuas.

REPERTOAR

Operan är inte exkluderande

Intervjun med Birgitta Svendén, konstnärlig ledare sedan 2009 och vd sedan 2010 för Kungliga Operan i Stockholm, ägde rum på hennes chefsrum i slutet maj. Då hon har en stor internationell sångkarriär bakom sig och har varit rektor för Operahögskolan i Stockholm och nu chefar för Sveriges nationalscen undrar jag vilka förändringar i operavärlden som hon har kunnat se. Och vilka beklagar hon, respektive välkomnar hon.

– Jag har sett stora förändringar genom ett ökat intresse för opera som konstform. Numera är det ett större flöde. Det utbildas fler sångare än tidigare, men också genom nya kanaler, där den digitala världen förstärker och sprider våra livesända föreställningar från Stora scenen. Vi ser att publiken har föryngrats genom vårt idoga arbete att försöka fånga upp den. Den konstnärliga kvaliteten har ökat markant på senare år. Det negativa är att flera länder står inför stora nerskärningar, där visioner som en chef har inte går att genomföra. Där man i stället är tvungen att skära bland personalen eller dra ner på verkstäderna, ja, ibland t.o.m. lägga ut verksamheten på entreprenad. Som f.d. rektor ser jag att mycket går förlorat i utbildningsväsendet, där det primära bör vara att utbilda unga sångare på ett hantverksmässigt sätt i stället för en mer akademisk inriktning som utgör kriterierna i dag.

Hur ser operans framtid ut, både i allmänhet och för Kungliga Operan i synnerhet?

– Jag ser positivt på framtiden. Vi har haft framgångar i form av både publik- och försäljningsrekord 2015. Hela tiden får vi ny publik samtidigt som vi behåller vår stampublik. Vi har tagit plats på olika spelplatser genom samarbeten och gästspel, nu senast på Orienteatern. Publiken är givetvis intresserad av vårt repertoarval. Det är viktigt att kommunicera via marknadsföringen. Vad handlar opera om? Jo, om våra liv där vi kan känna igen oss, här med en extra dimension genom musiken. Genom vårt publikarbete vill vi tvätta bort stämpeln att opera är svårt att förstå och därmed exkluderande. Vi vill åskådliggöra kärnan i historierna på ett relevant sätt för dagens publik. Är berättelsen i *Rigoletto* angelägen för dagens publik och i så fall hur berättar vi den? En annan sak som

har haft betydelse är att vi har gjort operabyggnaden tillgänglig genom våra nya restauranger. Regelbundna lunchkonserter. Vi har gett plats på Stora scenen för andra genrer, t.ex. rapparen Petter och Rikard Wolff, ett sätt att öppna huset för en ny publik och samtidigt erbjuda dess besökare vår kärnverksamhet. Tack vare dem har vi fått in en ny publik som sedan har kommit tillbaka för att se vår kärnverksamhet. Då vi även har vårt balettkompani blir spännvidden på verksamheten större och genom den moderna dansen får vi ytterligare en annan publikgrupp.

Är det någon eller några produktioner under din cheftid som du är extra nöjd med?

– Vi har haft flera produktioner som har gjort starka konstnärliga intryck och för att nämna några är jag glad för att vi kunde spela *Written on Skin* så snabbt efter verkets tillkomst. Jag är nöjd med att Verdioperan *Stiffelio* fick sin Sverigepremiär och vi spelade Puccinis *Flickan från Västern* med Nina Stemme och Aleksandr Antonenko, två världsartister, i Christof Loys regi. Men även Loys uppsättningar av *Parsifal* och *Rosenkavaljeren*. Uruppförandet av Daniel Börtz' *Medea* med operaregidebuterande Stefan Larsson, vars läsning både var ren och avskalad och där texten lyftes fram i Börtz' målade tonsättning. Och vår Mozartserie, där Ole Anders Tandberg har tacklat historierna på sitt mycket personliga sätt.

Vad är din definition på en konstnärligt förnyande uppsättning?

– Vi förväntar oss att alla uppsättningar ska betraktas ur ett nytt perspektiv, annars dör konstarten. Det har under operans 400-åriga historia alltid funnits en strävan till förnyelse. Även om man ser en nyskapande uppsättning kommer man inte ifrån att man sett vissa grepp tidigare i andra uppsättningar av samma verk. Alla operahus har en bank att tillgå av traditionella verk. Det intressanta är, hur når vi fram med förnyelsen till åskådaren? En del blir berörda och är mottagliga, medan det för andra inte blev en någon stor upplevelse. Varje person i salongen är unik och har sina referenser och de är mottagliga på olika vis.

POLITIKEN

PÅ SVENSKA OPERASCENER

Del 2

Vilken är din förklaring till att repertoaren ser ut som den gör i dag?

– Det gjordes nyligen en internationell undersökning om vilka som är de mest spelade operaverken och det var *Carmen*, *Figaros bröllop* och *La Traviata*. Vi måste spela den klassiska repertoaren av konstnärliga skäl. Men operahuset har misslyckats med spridningen av nyskrivna verk. Varför vågar publiken inte se och ta till sig nyskrivna verk? Det finns en rädsla för de nya trots att samma människor ser nya filmer och samtidskonst. Det ligger en trygghetsnarkomani i att hellre se *Figaros bröllop* än något nytt. Hur kan vi ändra på den inställningen? Det gäller för oss att ha en tillräcklig bredd för att attrahera publiken. I vårt uppdrag ligger att både ha bredd och spets. Sedan vore min drömsäsong att ha fem premiärer med verk från 1900- och 2000-talet som aldrig spelats här tidigare.

Hur väljer du ut vilka operor som ska sättas upp? Vilka är dina kriterier?

– Vi följer vissa repertoarlinjer, den tyska repertoaren eftersom vi har så framstående svenska internationella Wagnersångare. När jag började här hade *Ringen* och *Tristan och Isolde* spelats och för mig var det naturligt att bygga vidare med *Lohengrin* och *Parsifal*, men även att spela Straussoperorna *Rosenkavaljeren* och *Salome*. Sedan gäller det att hitta verk som inte har spelats så ofta eller aldrig som *Stiffelio*, *Peter Grimes*, *Andrea Chénier* och *Karmelitsystrarna*. Nästa säsong spelar vi för första gången ett verk av Philip Glass, *Nixon in China*, och sedan följer Sverigepremiären på Umberto Giordanos *Fedora* med Asmik Grigorian, som nyligen vann första pris bland unga sångare i International Opera Awards. Ibland är det en regissör som vi vill få hit, andra gånger gäller det att t.ex. kroka Nina Stemme för alla Brunnhilde-rollerna i repriserna av *Ringen* våren 2017.

Som chef är det roligt att planera och lägga en repertoar med många kontakter för att kunna genomföra den. Ta t.ex. valet av *Lohengrin* 2012, verket kom först, sedan kopplades regissören Stephen Langridge in. Är publiken sedan inte nöjd med repertoaren ska man klaga på mig och inte på utförarna eller rollbesättningen. Men det är jag som har det yttersta ansvaret för varför vi väljer de verk vi gör. Det är många parametrar som ska stämma och till slut gäller det att vara pragmatisk.

Finns det andra bevekelsegrunder än de rådande som du skulle kunna tänka dig att utgå ifrån i valet av operor?

– När det gällde planeringen och genomförandet av *Medea* kunde vi inte veta att den skulle sättas upp när vi hade den största och mest akuta flyktingsituationen i Europa sedan andra världskriget. När det gällde *Karmelitsystrarna* ordnade vi publiksamtal kring, vilken som är religionens plats för människan i dag? Det är viktigt att knyta ihop sådana frågeställningar med operakonsten i dagens samhälle, att hitta beröringspunkter som gör verket aktuellt här och nu.

Vilken roll spelar publiken för valet av repertoar?

– Huvudrollen! Vilket innebär att vi har ett ansvar att leda publiken in på nya marker och erbjuda nya utmaningar. Publiken är dessutom vår viktigaste del för våra utövare. Den inspirerar genom sitt gensvar, vilket gör att temperaturen och föreställningens nivå och intensitet kan höjas.

Några drömverk som du önskat sätta upp men som av olika anledningar inte har kunnat förverkligas?

– Arnold Schönbergs *Moses och Aron* och Hector Berlioz' *Trojanerna*.

Varför så mycket Mozart på repertoaren?

– Mozart är en husgud för alla operahus. Han är tidernas mest geniala kompositör. Hans operor har många tacksamma roller och verken är mångskiftade, vilket gör att tolkningarna blir så olika.

Hur stor del av ensemblen ska vara fastanställd?

– Nu är det nerförhandlat till 16 solister. Här får jag intern kritik från fasta sångare som tycker att ensemblen är för liten. Vi ska ha en fast kärna, men jag ser hellre att vi kontrakterar sångare över en längre tid, där vi kan förlänga vid behov. Så här ser det ut runt om i operavärlden. Den krassa verkligheten är att ingen har råd med stora fasta ensembler. Sedan är det orimligt att sångare ska gå kvar till 67 års ålder. Något som numera förhoppningsvis går att lösa med det nya pensionssystemet.

Hur ser du på självfinansieringen? Den är lägre i Stockholm än t.ex. i Göteborg.

– Självfinansieringen är väldigt viktig eftersom inte kulturbudgetarna har höjts och där anslagen långsamt urholkas till följd av ett glapp mellan lönerörelse och uppräknings. Göteborgsoperan gör ett fantastiskt jobb med sin egenfinansiering. De kan vara stolta, hatten av. Men de har också en stor hjälp av att vara en region och på så sätt utveckla ett samarbete i nära förhållande med näringslivet. Vi utarbetar en egen strategi för att öka självfinansieringen, bl.a. genom ökade biljettintäkter, partnerskap och donationer.

Hur mycket försöker sångaragenturerna sälja in sina artister?

– Vi har ett bra samarbete och kommunikation med våra svenska agenturer, som inte är framfusiga i sin marknadsföring av sina artister. Så kan det ibland vara med utländska agenter även om vi sagt nej i tidigare skede, de försöker igen. Den viktiga frågan är om det är rätt roll för sångaren. Framförhållningen har förkortats på grund av det ekonomiska trycket. Det gäller att ha en bra överblick framåt. När det gäller våra svenska gäster bygger det på en framförhållning på minst fyra år.

Hur ser du på samproduktioner och hyrproduktioner? Vilket är att föredra?

– Hyrproduktioner har bara spelats hos oss vid två tillfällen tidigare: Rossinis *Askungen* och Stravinskij's *Rucklarens väg*. Nästa säsong kommer *Jenûfa* från Scottish Opera i Glasgow. Samproduktioner kan vara ett sätt att hålla nere kostnader eller om verket är så pass smalt att det inte kommer att ligga kvar flera år i repertoaren. Vi har samproducerat med ett antal scener under min tid och kommer att göra så med ytterligare några verk. Bara för att vårt golv är sluttande lever många i vanföreställningen att

vi inte kan samproducera, vilket är fel. Det är i så fall problem av annat slag. Det är bra med växelbruk, men det är mycket viktigt att vi kan producera egna produktioner, vilket inte alltid är fallet runt om i Europa. Vi värnar hantverksarbetet i våra verkstäder, där t.ex. våra dekormålare ofta får positiva reaktioner främst från våra utländska team eftersom fondmålare snart inte finns längre utomlands på grund av nerlagda verkstäder. Nackdelen med hyrproduktioner är att publiken redan kan ha sett uppsättningen på andra scener.

Nu utbildas det fler svenska sångare än någonsin, hur tar ni vara på begåvningarna och utvecklar dem?

– Jag tycker vi är bra på att ta tillvara nyutbildade sångare. Vi har även ett ansvar att se till att fånga in de bästa sångarna för att de ska kunna fortsätta att utvecklas. Men även utländska unga sångare är välkomna. I vår aktuella *Cosi*-uppsättning medverkar två unga sydafrikanska manliga sångare i huvudroller. Det gäller att ge yngre förmågor rätt uppgifter, annars kan det gå snett. Alla är heller inte intresserade av en fast anställning utan vill ha en internationell karriär, vilket är positivt. Jag brukar ge rådet att delta i sångtävlingar eftersom juryn oftast består av operachefer, vilket kan var en lysande ingång i karriären för en ung artist.

Hur håller du dig à jour med vad som händer i det internationella operalivet? Läser du utländska operatidskrifter, reser du och bevakar utlandet?

– JA! Jag läser internationella operamagasin, svensk facklitteratur, ser föreställningar och har en kontinuerlig kommunikation med andra operachefer. Jag sitter i styrelsen för Opera Europa, där samarbetet är berikande. Under mina 25 år som sångare har jag kunnat uppleva många intressanta samarbeten. Jag har fortfarande kontakter som jag odlar både bland regissörer och dirigenter för att hålla mig uppdaterad. För egen del är jag glad för min sångarkarriär, men det nuvarande arbetet är oerhört intressant och roligt. Den ena dagen är inte den andra lik. Chefsjobbet har lärt mig mycket.

I vilket syfte reser du? För att höra sångare, upptäcka regissörer eller dirigenter, vad styr dina resmål?

– Alla komponenterna! Ibland gäller det en speciell dirigent, andra gånger kan det vara sångare eller en uppsättning. Eller se hur publiken förhåller sig till verksamheten i sitt eget operahus. Vad gör man i andra länder för att locka en ny och ung publik? Framtiden måste säkras. Inte minst i integrationsfrågan är kulturen och våra konstarter ett starkt redskap. Genom Unga på Operans arbete kopplar vi målen om hållbarhet och mångfald till opera och balett och kan spegla barnets perspektiv i flera frågor. I höstas avslutade vi ett projekt som utgick från FN:s barnkonvention och där 87% av barnen som deltog inte hade svenska som modersmål. Där man inom barn- och ungdomsgrupper kan binda ihop olika kulturer och språkgrupper – allt efter målet i FN:s barnkonvention.

Hur ser ditt internationella kontaktnät ut?

– Jag har en livlig kontakt internationellt. Det var bättre avstämning tidigare inom Sverige, Norden och Baltikum. Sverige är ett litet land och vi försöker kommunicera mellan våra hus om hur planerna ser ut, allt för att ge publiken så mycket bredd i repertoaren som möjligt. Ibland råkar det i alla fall bli samma verk på flera scener samtidigt. Genom att tala med varandra så har vi kunnat spela en bredare repertoar. Vi har den här säsongen satt upp *Medea* och *Pelléas och Mélisande*, medan Göteborgsoperan har spelat *Hamlet* och Malmö *Maskeradbalen* etc. Detta gynnar publiken med en större bredd.

Det verkar svårt att knyta internationella stjärnsångare för gästspel, är det i första hand en ekonomisk fråga?

– Ja, det är en kostnadsfråga. Fast jag tycker vi har varit duktiga med att ta hit flera internationella gäster, som t.ex. Asmik Grigorian, Aleksandr Antonenko och José Cura. Jonas Kaufmann sjöng här på en konsert för ett vänskapspris tack vare hans beundran för Jussi Björling. Men det krävs stora sponsorer

för att bjuda in fler. Sedan är det roligt att kunna få hem våra internationella svenska sångare kontinuerligt, de vill gärna sjunga på hemmaplan. Sponsorer i näringslivet borde se stjärnglansen inom operakonsten och lite mindre inom idrotten.

Kungliga Operan avser att uruppföra ett nytt verk varje säsong eller spela ett nutida verk resten av din cheftid. Vad krävs för det?

– Först blir det tre kortoperor på Rotundan av tonsättare som aldrig komponerat opera eller större verk tidigare. Det blir lite av en try out. Sedan har vi mer omfattande beställningar för Stora scenen: *Dracula* av Victoria Borisova-Ollas med Karen Kamensek som dirigent. *Tristessa* av Jonas Bohlin kommer 2018. Den handlar om könsbyte. Året därpå kommer Karin Rehnqvists *Strandad* som har tagit utgångspunkt i tsunamikatastrofen. Hur bearbetar vi en traumatisk sorg? Rolf Martinssons *Amy Foster* som bygger på Philip Conrans bok får sin urpremiär 2020. Sedan kommer George Benjamins nästa opera, som får sin urpremiär på Covent Garden i London 2018, att komma upp i Stockholm.

Jag upplever ibland att diskrepansen mellan det sceniska och hur det sedan paketeras i marknadsföringen är stor. Det är närmast en naïv reklamslogan. Din kommentar?

– Det har varit ett medvetet val i vårt tilltal. Vi vill förändra språket. Vilket har visat sig vara en lyckad marknadsföring. Det

är ett levande tilltal i en levande process. Det är lättare att förstå vår målsättning. Opera ska inte vara obegripligt utan ska vara lätt att förstå. Byggnaden i sig kan vara en barriär med guld och sammet. Men huset är till för alla och man måste inte vara extremt påläst för att påverkas och bli berörd. Det är en ständigt pågående process hur vår verksamhet ska presenteras, men hittills tycker jag att vi har lyckats bra. Vi har tre år i rad belönats med pris för vår marknadsföring, för både bildspråk och text. ■|| Sören Tranberg

Sidan 12: Renato Girolami som Falstaff på Kungliga Operan. Foto: Micke Sandström.

1. Scen ur *Così fan tutte*. Foto: Micke Sandström.
2. Porträtt Birgitta Svendén. Foto: Carl Thorborg.
3. Grafik för *Nixon in China* på Kungliga Operan i höst.
4. Yana Kleyn i *Turandot*. Foto: Markus Gårder.
5. Scen ur *Falstaff*. Foto: Micke Sandström.

Samhället behöver opera!

Intervjun med Stephen Langridge, konstnärlig ledare för Göteborgsoperan sedan 2013, sker per mejl. Inledningsvis undrar jag, eftersom Langridge har erfarenheter från andra länders operahus, vilka förändringar i operavärlden, dåliga såväl som goda, han har konstaterat under sitt yrkesliv.

– De ekonomiska nerdragningarna har drabbat operavärlden hårt, framför allt våra kolleger i Sydeuropa och USA, låt vara av olika skäl. Ekonomin är knapp och många operakompanier tvingas lägga sina planer sent. I allmänhet tycker jag att halten på uppsättningarna, framför allt när det gäller det teatrala, är betydligt högre i dag än när jag började intressera mig för opera. Det finns fortfarande en del svårhanterliga divor – gudskelov inte i Göteborg – men överlag är sångarna engagerade arbetare, som med stor kompetens och entusiasm såväl sjunger som agerar mycket bra.

Hur ser du på operans framtid, både i allmänhet och med avseende på Göteborgsoperan?

– Operan som konstform måste hela tiden vara lyhörd och reflektera en omvärld i förändring. Detta har konsekvenser för hur vi omtolkar den klassiska kanon och hur vi resonerar när vi beställer nya verk. Jag är övertygad om att samhället *behöver* opera och musikteater, en plats som ger utrymme att genom ord, musik och handling föreställa sig, och känna empati. Varje operakompani måste noggrant studera sin publik, den befintliga och den potentiella, för att lista ut hur man ska göra operagenren tillgänglig för en bred publik, både för den som har och den som saknar erfarenhet av opera. Här i Göteborg diskuterar vi ständigt såväl hur vi presenterar vårt arbete, som hur vi kan hitta utrymme för dem som ofta är uteslutna, för dem vars föreställningsvärld inte får röst.

Finns det då några produktioner under din tid i Göteborg som du, om nu nu får skryta lite, är särskilt stolt över att ha fått på scen?

– Herregud. Att skryta är inte min starka sida. Näja, på Stora scenen måste jag i så fall nämna körarbetet i John Adams *A Flowering Tree*, orkestern i dubbelprogrammet Schönbergs *Erwartung* och Bartóks *Riddar Blåskäggs borg*, och att vi har haft svensk premiär på Ambroise Thomas *Hamlet*, liksom, givetvis, beställningen och uppsättningen av Hans Gefors *Notorious*. Jag är också stolt över det arbete vi gör med flyktingar i vår Internationella kör liksom över våra båda ungdomskörer.

Finns det någon opera som du har velat sätta upp, men av olika skäl inte har kunnat, och i så fall, vad var det som kom i vägen?

– Flera stycken. Schönbergs *Moses och Aron*, Berlioz' *Trojanerna*, en Monteverdi-cykel. De faktorer som kan sätta käppar i hjulet har alltid att göra med budget, resurser, organisationskapacitet och publikintresse. Har vi råd med en extra kör? Har vi rätt solister för genren? Kommer uppsättningen innebära att halva orkestern inte har något att göra under flera månader? Men drömmen lever och vi arbetar för att realisera den. Den kommande *Ring*-cykeln, första gången i Göteborg, är ett bra exempel.

Hur skulle du definiera en konstnärligt förnyande uppsättning? Och hur viktigt är det att vara konstnärligt förnyande?

– Det viktiga är att skapa föreställningar som berör och stimulerar, föreställningar som gör det möjligt att med musik och teater undersöka vad det är att vara människa. Hur det går till skiljer sig från produktion till produktion. Det går inte att arbeta på samma sätt som det gjorts tidigare, eftersom samhället ständigt förändras. Levande teater är en dialog, som, när den är vital och meningsfull – i detta fall mellan scen och salong – skapar material till och väcker nya idéer för samtal. Å andra sidan är försök att sätta upp verk på ett nytt sätt bara för förnyelsens egen skull ingenting annat än en tom gest. Form i stället för innehåll.

Utan tvekan finns det en operakanon som ser tämligen likartad ut i västvärlden. Vad är din förklaring till dess uppkomst och dess fortlevnad?

– Kanon har i huvudsak skapats av publikens efterfrågan. Skälet till enstaka operors popularitet skiljer sig något åt, men i allmänhet handlar det om att de talar till en bred publik, och det oftast med rätta. Men visst, vad som är populärt blir ofta ännu populärare, och däri ligger en fara, att ropen efter det redan kända dränker alla de storartade verk som återstår att återupptäcka.

Varför spelar alla Mozart? Och dessutom samma Mozartoperor hela tiden?

– "Samma Mozartoperor" är tveklöst fantastiska verk. Man kan lika gärna fråga sig, "varför spela Shakespeare?" Som regissör måste jag tillstå att jag aldrig tröttnar på, säg, *Figaros bröllop*. Under repetitionerna hittar man nya detaljer varenda dag. Det är helt enkelt lustfyllt. Och jo, det talar också till den samtida publiken. Men som jag sa nyss så måste vi vara försiktiga, överexponering får inte stå i vägen för nya verk. Här i Göteborg är vi i färd med att ge Mozarts *Idomeneo* för första gången. Jag är mycket nyfiken på hur den operan kommer att eka i dagens värld. Så det är inte bara de gamla vanliga misstänkta.

När ni ska bestämma er för vilka operor ni ska spela här i Göteborg, vilka är de viktigaste kriterierna? Väljer ni verk, regissör, eller kanske skraddarsyr en opera för en specifik solist etc ...?

– Planeringen är att likna vid sudoku i 3-D. Man måste balansera den tillgängliga verklistan – 400 år av opera – mot tillgängliga resurser (orkester, kör, solister), samt de tekniska möjligheterna och, givetvis, budget och den förväntade publikbeläggningen.

Finns det några andra kriterier som i den bästa av operavärldar hade varit att föredra?

– Man kan naturligtvis drömma om en ”perfekt” säsong, fanti-sera à la fotboll, där alla föreställningar, oaktat hur egenartade, är utsålda, en säsong där budgeten är oändlig och konstarten över huvud inte behöver legitimera sin verksamhet gentemot politikerna, som glatt anslår pengar åt varje nyck. Men teaterkonsten har alltid uppstått ur kamp och kompromiss, det är en mycket pragmatisk konstform. Vi måste arbeta hårt för att engagera publiken, något jag tror är hälsosamt.

Vilken roll spelar publiken vid valet av opera att iscensätta?

– Det är en dialog. Vi vet vilka operor som fångar publikens intresse, man kan känna det i luften – och i Göteborg lär du också få höra det i foajén, utan krusiduller. Dessa reaktioner kan indikera vilken väg vi ska gå. Sedan tittar vi på biljettförsäljningen, som visar när man vill gå på operan, vilka föreställningar som attraherar och vilken tid på året som är lämpligast. Vartefter publikens beteende förändras, måste vi det också.

Har du några preferenser när det gäller att kontraktera sångare för längre eller kortare perioder?

– Detta är ännu en fråga om balans. Ett kompanis kultur och stämning skapas av dem som ingår där. Vi är ett operakompani – människor – inte ett operahus av sten. Kort uttryckt föredrar jag ensembler tanken, men inser vikten av att specialister då och då kommer in. Jag tror att även publiken uppskattar den balansen.

Hur skulle du beskriva er relation till agenturer, hur ser deras eventuella inflytande ut när ni ska sätta samman ett team?

– I allmänhet fattar vi först våra beslut och kontaktar därefter sångarens (dirigentens, regissörens) agent med vårt erbjudande. Bra agenturer påminner operakompanierna om sina artister och vad de utträttar. De uppmanar oss också att lyssna på sångare eller se föreställningar. Vi har ett professionellt, välfungerande samarbete med flera agenturer. Oftast har de en realistisk syn på branschen och bryr sig om sina artisters utveckling.

Eftersom du har arbetat i andra länder än Sverige, hur ser du på sponsorskop och andra slags privata finansieringsmöjligheter?

– Procentuellt sett så är de intäkter som här genereras av sponsorer och privata individer betydligt mindre än till exempel i England eller USA. I en del operahus utomlands förväntas man träffa enstaka donatorer nästan vid varje repetition. Personligen har jag inget problem med det, dessa personer och grupper är ofta både engagerade och kloka. Här i Göteborg finns det ett mycket lojalt och uppskattat stöd från våra sponsorer. Jag önskade att det fanns ett sätt att uppmuntra individuella donatorer (skattereduk-

tion?) i Sverige. Jag känner till några svenskar som stöder operahuset i länder där fördelarna är mer gynnsamma, jag önskade att de kunde stödja hemmalaget!

Hur ser du på samproduktioner alternativt inhyrda produktioner från andra operakompanier?

– Att dela på kostnaderna är förnuftigt vid de tillfällen två kompanier har samma mål med en ny produktion. Här har vi varje säsong en samproduktion som har haft sin första premiär någon annanstans, liksom våra nya produktioner ofta går vidare till andra hus.

Hur håller du dig à jour med vad som händer internationellt; nya sångare, regissörer, val av operor etc?

– Jag läser, undersöker, talar med kolleger, besöker föreställningar, sångarauditions, träffar regissörer ...

Är det någon på Göteborgsoperan som reser runt för att se på föreställningar, och i så fall på jakt efter vad?

– Se ovan! Det kan finnas olika skäl att besöka en föreställning, verket, dirigenten, regissören, solisterna ... eller själva operahuset, för att se om en samproduktion vore möjlig.

Jämfört med en del andra operakompanier i Europa, så verkar det svårt att här i Sverige engagera de allra största stjärnorna (förutom några av de svenska). Vad beror detta på, är det enbart en fråga om pengar eller finns det andra skäl?

– Detta är ett stort ämne. I allmänhet är vi inte fokuserade på stjärnsångare, vi vill bara skapa utmärkta uppsättningar. Enligt min åsikt är några av de absolut bästa sångarna inte betraktade som stjärnor, och några av stjärnorna långt från de verkligt bästa. Angela Gheorghiu, till exempel, är en stor sångare och föga förvånande mycket dyr. Det är en aspekt, men det handlar också om att många av dessa som far runt mellan operahusen inte vill repetera den tid vi anser krävs för att uppnå de musikaliska och teatrala egenskaper vi söker. I Göteborg letar vi inte efter stjärnor som flyger in, gör "sin grej" och sedan far vidare. Vi vill ha stjärnor som kommer till arbetet och är intresserade av hela teamet. Det är dem du ser på vår scen.

Till slut, finns det något du saknar i Sverige, något som finns eller fungerar bättre i andra länder?

– Jag tror inte det. Att arbeta här är både positivt, öppet och demokratiskt. Arbetsförhållandena här i Göteborg är både kreativa och stödjande. Naturligtvis vill man lära sig av utländska kolleger, liksom de från oss. Kort och gott, jag känner mig hemma. :||

Claes Wahlin

Sidan 18: Porträtt Stephen Langridge. Foto: Mats Bäcker.

1. Ditte Højgaard Andersen som Ophelia i Hamlet. Foto: Mats Bäcker.

2. Annalena Persson som Lady Macbeth. Foto: Mats Bäcker.

3. Katarina Giotas och Karah Son i Madama Butterfly. Foto: Mats Bäcker.

Ditte Højgaard Andersen och Thomas Oliemans

Hamlet

GÖTEBORGSOPERAN • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: MATS BÄCKER

Om **Ambroise Thomas** opera över den mest berömda och spelade av alla teaterpjäser, Shakespeares *Hamlet*, är känd för en större operapublik är det genom Ofelias vansinnesscen, ett av den romantiska operans mest pålitliga shownummer för en virtuos koloraturprimadonna. För oss svenskar har operan en speciell betydelse eftersom den skrevs för den svenska världsstjärnan Christina Nilsson, som också fick Thomas att i vansinnesscenen lägga in den svenska folkvisan Näckens polska. Ofelia är därmed den enda internationellt kända roll som är skriven direkt för en svensk sängerska.

Att *Hamlet* får sin svenska premiär nästan 150 år efter sin urpremiär är en av många besynnerligheter i svensk repertoarpolitik – speciellt med tanke på att Kungliga Operan var påtagligt franskinriktad under 1800-talet. Göteborgsoperans *Hamlet* blir därför inte bara ett uppförande av ett okänt betydelsefullt operaverk utan även en veritabel kulturgärning, ett vårdande av ett svenskt kulturarv.

Hamlet med premiär i Paris 1868 är en för tiden avancerad opera, som kan sägas bryta med den traditionella nummeroperan och peka fram emot det genomkomponerade franska musikdramat, som fick sin fulländning (eller slut) med Debussys *Pelléas och Mélisande*. Här finns endast ett par stora solonummer, Hamlets dryckesvisa och Ofelias vansinnesscen, även de väl integrerade och motiverade i det dramatiska flödet. Allt annat, däribland varamonologen, är förlagt i textframställande recitativiska och ariosa partier och då inte med fransk melodisk sötma utan med en ganska kärv och realistisk dialog, därtill kommer en känslig och nyanserad orkestrering. Alltså uppenbarar sig här ett rikt och varierat partitur som även i vår tid bör tas på allvar, vilket dirigenten **Henrik Schaefer** tillsammans med Göteborgsoperans kör och orkester tar väl vara på.

Hamlet är kanske den mest kända av alla dramaintriger med en stark igenkänningsfaktor hos publiken, vilket faktiskt kan göra det svårare att följa med i handlingen. Librettistparet **Jules Barbier** och **Michel Carré** gjordes omfattande förändringar för att reducera Shakespeares väldiga tragedi till ett användbart operalibretto. Till detta läggs här regissörens konception, vilket gör att publiken måste hålla reda på minst tre olika handlingsnivåer. Den största avvikelsen var att man i operan lät Hamlet överleva i slutet; han gifter sig med Ofelia och Gertrud går i kloster. Detta anstötligt lyckliga slut antogs vara för magstarkt för engelsmännen, vilket gjorde att Thomas komponerade ett nytt, där Hamlet begår självmord när verket senare hade premiär i London. Med föredömlig noggrannhet har man i Göteborg valt att presentera dessa bägge slut varannan spelkväll.

Stephen Langridges *Hamlet* är en tuff och habilt fungerande men samtidigt förutsägbar uppsättning. Inledningen visar i bästa Hitchcockstil mordet på den gamle kungen, där det inte – till skillnad från Shakespeares original – råder något tvivel om att modern Gertrud är medskyldig till mordet på sin make. Kung Claudius härskar över ett repressivt splittrat land, som här är ett nutida Danmark med starka motsättningar. Detta blir vi varse, inte minst genom **Samal Blaks** verkningsfulla scenografi med ymnigt förekommande korrugerade plåtväggar och kravallstaket, där folkets demonstrationer och sammanstötningar stävjas som ofta på operascenen med stiliserad polisbrutalitet.

Ändå blir detta inlagda samtidsperspektiv endast en symbolisk scenisk redovisning, ett utanpåverk som sällan naturligt förankras i det egentliga sceniska skeendet. I en tid då de flesta innovationer inom operaregi riktar in sig på psykologisk rollanalys eller estetiskt

experimenterande, måste man ändå vara tacksam för Langridges försök att öppna upp för ett politiskt perspektiv i ett drama som i allt väsentligt är ett mänskligt relationsdrama.

Och personerna är överlag sceniskt väl tecknade. **Ditte Højgaard Andersen** som Ofelia har en av de mest ljuva koloratursopraner man kan höra och hennes sublima knark- och vansinnesscen är andlöst gripande i sin utsatthet. **Thomas Oliemans** är vilsen och översiggiven, på gränsen till sammanbrott, utan möjlighet att hantera sin pålagda hämndplikt. Den tillkämpade glättigheten i dryckesvisan och Hamlets instruktioner till skådespelarna är bara ett exempel på hopplösheten vid hovet i Helsingör.

Både Oliemans och **Paul Whelan**, som en lissande Claudius, gör övertygande gestaltningar medan deras vokala profiler är påfallande bleksiktiga. Med all respekt för de inhyrda utländska gästerna – nog finns det väl i Göteborgsoperans eget sängarstall några som skulle ge mer både vokal karisma och dramatisk vitalitet än de här inhyrda? **Ann-Kristin Jones**, som alternerar med Katarina Karnéus, försvarar väl sin gestaltning som Hamlets mor Gertrud, som i operan får större tydlighet än hos Shakespeare. Det gäller också **Joachim Bäckström** (Laertes), vars pregnanta tenor levererar den vokalt vitalaste gestaltningen.

Trots att uppsättningen inte når riktigt fram och helhetsintrycket blir rörigt, intensiteten stundom krokmar och inte alltid orkar hålla den dramatiska koncentrationen, så har än en gång Göteborgsoperan med sitt klarsynta och balanserade repertoarval berikat oss med betydande nyvinning – detta tackar vi varmt för och hoppas att man fortsätter på samma sätt. :||

THOMAS: HAMLET

Premiär 9 april, besökt föreställning 19 maj 2016.

Dirigent: Henrik Schaefer

Scenografi och kostymdesign: Samal Blak

Ljusdesign: Paul Pyant

Solister: Thomas Oliemans, Ditte Højgaard Andersen, Paul Whelan, Ann-Kristin Jones, Joachim Bäckström.

www.opera.se

Scen ur Hamlet

Macbeth

STOCKHOLMS KONSERTHUS • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: JAN-OLAV WEDIN

”Det här är ju bra på riktigt!” Ett entusiastiskt utrop från publiken i Konserthuset som inte går att uttrycka bättre. Tar man del av Stockholms operaliv kan man ofta konstatera att mycket är ”bra”, till och med ”mycket bra”, men här under två kyliga majkvällar finner sig känslan av att man ovetande har lidit av en smygande bristsjukdom, som man blir varse först när man får ett oundgängligt näringstillskott. Vari bestod då detta livselixir som tillfördes oss lyckliga i Konserthuset? Jo, ett verk av världens bästa operakompositör, i världens bästa framförande: **Riccardo Muti** som med en handplockad stjärnensemble – påpassligt så här i Shakespearyran – gav Verdis *Macbeth*.

Ingen kan ha undgått att Riccardo Muti ägnat största delen av sin närmast halvsekel långa dirigentkarriär åt Verdi. För honom är Verdi guden som han ständigt framhåller att hängivet och outröttligt ha tjänat. Muti är den yttersta företrädaren för det tolkningsideal som inleddes med Toscaninis korståg mot den så kallade traditionen i italiensk opera, som sedan länge hade vanställt Verdis ursprungliga intentioner. Mutis omutliga (vissa belackare skulle säga fanatiska) trohet mot partituret, som inte tillåter några som helst kompromisser, har ofta försatt honom i blåsväder. Ofta med sångare som inte tilläts briljera med höjdtoner som inte står i Verdis urtext eller med regissörer vars iscensättningar går emot eller helt enkelt, som Muti menar, förstör mästarens musik. För att slippa detta har han sedan han lämnat chefskapet på Romoperan alltmer gått in för konsertanta operaframföranden.

I den vedertagna bedömningsmodul som används på Verdis operor har *Macbeth* med premiär 1847 sedan länge setts som ett unikum av framskriden musikdramatik bland tonsättarens femtontal operor från 1840-talet, trots att flera av numren skrevs 20 år senare för en uppsättning i Paris. Som alltid presenterar Muti sin Verdi med en oöverträffad klarhet, detaljrikedom och dramatisk skärpa. Även i detta tidiga verk, vars orkesterfraktur brukar ses över axeln, blir under Mutis dirigentpinne en upptäcktsresa där han visar oss på aldrig tidigare anade hörvärdheter: den sällan framförda balett som skrevs rutinmässigt för Paris fick här en uppläggning som mer liknade en bred symfonisk dikt.

Ändå hördes i Stockholms Konserthus en delvis annan tolkning än vad man vanligtvis förknippar med Muti. Hans sedvanliga hard core-Verdi hade mjukats upp i kanterna och ibland släppte den 75-åriga maestron greppet och lät det hela flyta på med långsammare tempo och mjuka legaton. Mötet med Filharmonikerna och den för tillfället tredubbla elitkören (bestående av Radiokören och Eric Ericsons Kammarkör med förstärkning från Operakören) avlöpte mycket lyckligt, även om man ibland önskat lite mer aggressivt konsonantspottande i häx- och soldatkörerna eller mer intensivt sug i de långa stråkfraserna.

Muti anförtror inte vem som helst de krävande rollerna i *Macbeth*. Dessutom ställer han ovanligt höga krav på shakespearensk psykologisk djuppenetration. Som den ondskefulla lady framträdde

sydkoreanskan **Vittoria Yeo**, som gjorde en intensiv och återhållen gestaltning med total vokal behärskning som blev extra laddad och verkningsfull. Hon exekverade sina demoniska arior med flexibelt klangideal. Här fick dock hennes något kyliga operonliga klang stå tillbaka för det generösa välljud som flödade från den manliga trion.

Det enda man kan invända mot **Luca Salsi** i titelrollen är att man omöjligt kan tro på Macbeths ondskefulla framfart, så varm, generös och välartikulerad är hans baryton. Han breder vällustigt ut sig i de mäktiga fraserna med en allomfattande klang och självklar sångkultur som vi numera tyvärr förknippar med gångna generationers Macbethbarytoner.

Vilket också kan stå för **Ildar Abdrazakovs** Banquo, vars jämförelsevis ljusa "basso cantabile", utan nedtyngande och grumlig basso profundo-gurgel, är idealisk för raffinerad belcantofrasering. Den sorg och fruktan som Abdrazakov förmedlar i inledningsfrasen i Banquos aria "Come dal ciel precipita" innefattar hela dramats tragik. Med en sådan sångare blir Banquos tidiga död i operan extra tragisk, vilket också kan sägas om Macduffs alltför sena entré.

Francesco Meli, Italiens främsta bidrag till den internationella tenorligan, var ännu ett bevis på att det inte bara var för Muti publiken betalade tredubbla biljettpriser. Meli står för den hårt ansatta raka italienska klang en tenore robusto som också hör till ett utrotningshotat släkte och som skiljer sig från vår mer avslappnade och luftiga klang. Med en närmast skamfylld njutning badade man i detta generösa välljud som träffar och uttrycker operakonstens ursprungliga livsnerv. De som inte var med i Konserthuset någon av dessa aftnar kan känna sig blåsta. Bättre Verdi kommer inte att höras i Sverige på många år – kanske aldrig. :||

VERDI: MACBETH

Framförande: 15 och 17 maj 2016.

Dirigent: Riccardo Muti

Solister: Luca Salsi, Vittoria Yeo, Ildar Abdrazakov, Francesco Meli, Antonello Ceron.

www.konserthuset.se

STÅLBOGA PAVILJONG

CARMEN

30 JULI

En specialanpassad föreställning för Stålboga Paviljong av årets Dalhallaopera med efterföljande middagsbuffé och vin.

MEDVERKANDE:

Pers Anna Larsson, John Daszak, Krister St. Hill,
Anne Wik Larssen, Sanna Gibbs, Carolina Bengtsdotter Ljung,
Niklas Björling Rygert, Göran Eliasson, Lars Arvidsson
och Johan Schinkler.

REGI: Ulrik Qvale SCENOGRAFI och KOSTYM: Karin Sundvall
DIRIGENT: Daniel Blendulf, KOREOGRAFI: Ambra Succi

DIDO OCH AENEAS LA SERVA PADRONA

3-4 SEPTEMBER

Två barockoperor i unik 1700-talsmiljö med efterföljande middagsbuffé och vin.

MEDVERKANDE:

Katarina Karnéus, Marie Arnet, Calle Lindén,
Mia Karlsson, Markus Schwartz och Åke Zetterström.
Elever från Stockholms Operastudio
samt Indrakvartetten.

REGI: Mattias Ermedahl
PIANO/CEMBALO: Johan Ullén

KREUTZPERSONATEN 12 JUNI

BERÄTTARE: Etienne Glaser, PIANO: Maria Rostotsky, VIOLIN: Christian Svarfvar

Biljetter: [ticketmaster.se](https://www.ticketmaster.se) För mer information och färdbeskrivning: [stalbogabruk.se](https://www.stalbogabruk.se), 0706-100 339
Buss tillgänglig från Stockholms Central t.o.r den 30/7 och den 3-4/9

Maskeradbalen

MALMÖ OPERA • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: MALIN ARNESSON

Nej, inte är **Giuseppe Verdis** *Maskeradbalen* någon saga. Den italienske regissören **Leo Muscati** gör det lätt för sig. Eller kanske rättare, alltför svårt för sig, eftersom denna uppsättning är bland de mer oengagerade som jag har sett på ett bra tag. I programmet hävdar Muscati att eftersom Verdis historia om mordet på Gustav III inte är sann och dessutom innehåller en kärlekshistoria och en spåkvinna så är det en saga.

För det första är ingen operahistoria från 1800-talet sann i den bemärkelsen att den utger sig för att vara dokumentär, men det gör den inte till en fantasi. *Maskeradbalen* hade premiär 1859, mitt under det andra italienska befrielsekriget. Året därpå skulle Garibaldi landstiga på fastlandet och med sina 1000 män erövra Sicilien och utropa sig till enväldig härskare i Viktor Emanuel II:s namn.

Verdis operor från den här tiden är djupt förankrade i ett samtida Italien. *Maskeradbalen* har ingredienser som makt, uppror, korruption och kärlek. Makten hotas av kärleken, kärleken ger namn åt i alla fall Anckarströms uppror. För en italienare 1859 var detta ingen saga. Om nu Muscati envisas med denna slarviga läsning, så hade det kunnat passera om han hade hittat några infallsvinklar eller lager som gett historien auktoritet. Det gör han inte. Det lov- värda i att använda sig av **Erik Lindegrens** berömda översättning för textmaskinen, något redigerad, tappar då också sin funktion, eftersom Lindegren använde sig av historien på ett finurligt och raffinerat vis.

I en egenartad, för att inte säg obegriplig ljussättning och en scenografi som skiftar mellan 1700-talsinteriörer, gärna lite solkiga, till något slags fantasilandskap (galgbacken), som enligt uppgift ska likna illustrationer till folksagor, stolpar solisterna osäkert omkring. Det vill säga när de inte står stilla och sjunger till

publiken i stället för till varandra. Nej, något intresse för scenisk dramatik har inte Muscati.

Solisterna har då att försöka engagera bäst de kan, där **Sofie Asplund** är den som ger mest liv åt sin roll som Oscar. Det livliga, lite spotska kroppsspråket har en fin pendang i hennes vitala sopran och egentligen är det endast när hon står på scenen som jag får känslan av att det faktiskt händer något. Nu tar det sig lite efter paus för både **Charlotta Larssons** Amelia och **Igor Bakans** Anckarström. De försöker i alla fall spela samtidigt som de sjunger, det senare gör de både kraftfullt och dramatiskt.

Nej, rösterna är det inget fel på. **Thiago Arancams** spintotenor passar rollen som Gustavo utmärkt. Dess täthet och styrka håller ställningarna mot både kör och orkester. **Ewa Wolaks** Ulrica gör en fin vokal insats. **Pier Giorgio Morandi** leder orkestern med säker men kanske också en smula oengagerad hand. De dramatiska moment som finns i partituret kommer inte riktigt till sin rätt. Möjligen har det att göra med att det är just dramatiken som i denna uppsättning saknas så det hörs. :||

VERDI: MASKERADBALEN

Premiär 26 mars, besökt föreställning 27 april 2016.

Dirigent: Pier Giorgio Morandi

Regi: Leo Muscati

Scenografi: Federica Parolini

Kostym: Silvia Aymonino

Ljus och rörelseinstruktion: Alessandro Verazzi

Solister: Thiago Arancam, Igor Bakan, Charlotta Larsson, Ewa Wolak, Sofie Asplund, Phil Gerrard, Thomas Hildebrandt, Stefano Olcese, Jonas Samuelsson, Tobias Nilsson.

www.malmoopera.se

Thiago Arancam som Gustavo

Stephen Bronk och Jenny Daviet

Pelléas Melisande

MALMÖ OPERA • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: MALIN ARNESSON

Claude Debussys egenartade opera *Pelléas och Mélisande* har genom åren sedan den svenska premiären 1926 framförts sporadiskt i vårt land. Kungliga Operan har faktiskt iscensatt den fyra gånger och Göteborgsoperan en gång, men antalet föreställningar har varje gång varit rätt få. I Malmö har den aldrig tidigare spelats; möjligen är det så att det är en opera för finsmakare. Symbolismen var varken före eller efter Debussys verk något som operakonsten omfamnat.

Estetiken är djupt förankrad i tiden kring förra sekelskiftet (urpremiären i Paris ägde rum 1902). Som rörelse bland konstnärer i allmänhet vänder den sig mot ett alltmer rationellt och optimistiskt samhälle. Det som inte gick att förklara, det undermedvetna, drömmar, allt det som låg bortom det som kunde översättas till språk eller logik, var det intressanta; att försöka översätta själen.

För visst handlar operan om människan, om tillvaron, om det för alla lika. Till och med musiken undviker det som andra samtida kompositörer sökte. Inte den stora gestikens dramatik, inte det förföriskt högromantiska i Wagners efterföljd. Vad Debussy dock lärde sig av sin tyske kollega var att använda en oupplost harmonik för att hålla uppmärksamheten. Men solister och orkester är mer

jämspelta, de stöder varandra och det som sker formuleras lika ofta nere i diket som uppe på scenen av solisterna.

På Kungliga Operan i våras mötte vi ett science fictionlandskap, förvisso ett slags symbolism i en okänd värld, men allt annat än poetisk eller skön. Malmö Opera har placerat skeendet i en mörk tallskog, där enstaka möbler, en trappa eller Yniolds leksaker dyker upp. Det är mycket grönt på scenen, buskar och bråte kring en anad damm. Personerna befinner sig i ett slags mellanvärld, det Allemonde som Maurice Maeterlincks drama/libretto utspelas i. Gränsen mellan natur och civilisation, mellan dröm och verklighet, är upplöst. Till synes är det lite som om alla är vilse i blåbärsskogen, men varken det konstnärliga teamet eller sångarna är några blåbär.

Regissören Benjamin Lazar, som sysslat mycket med barockopera och med att återskapa ursprungliga iscensättningar, låter här tiden flyta. Skogen må vara evig, de möbler som syns är av trä och kan komma från vilken tid som helst, men kostymerna ger en fläkt av sjuttioalet, fast inte sällan med detaljer som lika gärna skulle kunna härröra från den sagotid operans material är hämtat ur. Så framträder dramats personer i ett slags allmänmänskligt sken. Svartsjukedramat,

Mélisandes gäckande person, alla sjukdomar och det utdragna döendet, som kanske är den enda befrielse som här är möjlig, och konflikterna som bottnar i grundkänslor som kärlek, hämnd och hat.

Lazar erinrar om förlagan hos Maeterlinck genom att låta barnet Yniold synas på scenen nästan hela tiden och låta tjänstefolket tyst glida kring i bakgrunden. Tysta är inte solisterna som överlag gör inläggande, vackra prestationer. **Marc Mauillons** ljusa baryton i den manliga titelrollen har både styrka och karaktär, **Jenny Daviets** sopran är elastisk och gifter sig snyggt med både Mauillons stämma och **Laurent Alvaros** Golaud, en lite kraftigare, men samtidigt mjuk basbaryton. En passande grovhet finns hos den ständigt döende Arkel (**Stephen Bronk**), medan **Emma Lyréns** Geneviève, en altröst, glider vackert mellan trädstammarna.

Maxime Pascal håller ihop orkestern med stor skicklighet, här finns en närvaro av det lite blygsamma slag som också karakteriserar partituret. Musiken, liksom mystiken, tärnar utan att bli opak. :||

DEBUSSY: PELLÉAS OCH MÉLISANDE

Premiär 7 maj, besökt föreställning 22 maj 2016.

Dirigent: Maxime Pascal

Regi: Benjamin Lazar

Scenografi: Adeline Caron

Kostym: Alain Blanchot

Ljus: Mael Iger

Solister: Marc Mauillon, Jenny Daviet, Laurent Alvaro, Stephen Bronk, Emma Lyrén, Julie Mathevet, Stefano Olcese.

www.malmoopera.se

Jenny Daviet och Marc Mauillon

Ann Petersen som Salome

Salome

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: PER MORTEN ABRAHAMSEN

Den norskfödde – men numera oftast verksam runt om i Europa – regissören **Stefan Herheim** har en särdeles god förmåga att skapa fräscha och överraskande tolkningar av operaklassikerna. I Sverige har han endast en gång fått ett uppdrag, på Folkoperan där han iscensatte *Così fan tutte* strikt symmetriskt. Förväxlingarna mellan de båda paren översattes till synlig matematik.

Med **Richard Strauss** *Salome* möter publiken en milt uttryckt överraskande scenbild. **Heike Scheele** har byggt upp ett litet universum på scenen som domineras av en gigantisk stjärnkikare. En hög, svängd fond sträcker sig mot rymden, där månen kan skådas såväl på avstånd som i extrem närbild. Blicken, den som ser, den som blir sedd, är vad som utgör fokus i denna egenartade men likväl övertygande uppsättning.

Här har inte den incestuösa historien fått sin lösning med en ekvation från Freud (men möjligen Lacan). Kanske handlar det om en form av mimetiskt begär att vilja det som den andre vill. Narraboths inledningsscen med pagen, där den förre är förhåvad av Salome, den senare av månen, dubbleras av Herodes och Herodias. Ovanför alltihopa, i likadana kostymer, mimar Herodes och Herodias Narraboth och pagen. Vem följer vem? Såsom i himlen, så ock på jorden?

Så där håller det på. Plötsligt vill fler än Herodes ha Salome. Gruppen med judiska skriftlärdar följer vem som helst, så länge vederbörande verkar för deras syften. Ja, judar förresten, bland scenens figurer finns en rad historiska härskare, Ludvig XIV, Napoleon, Hitler ..., så Herodes makt är i första hand Makten och dess begär. Vad Salome vill, möjligen, är att avskiljandet av Jochanaan's huvud ska få slut på om inte Makten, så begäret. För det är inte bara Salome som dör i denna uppsättnings slutscen. Herodes skjuts ihjäl av Herodias sekunden efter att han beordrat Salomes död. Den senare sker för övrigt genom att hon bokstavligen uppslukas av Jochanaan, vars huvud i slutet är så stort att hon lätt kan kliva omkring i hans munhåla.

Nu vore denna uppsättning inte lika övertygande om inte solisterna agerade så säkert. Ständigt händer det saker, inte bara mellan de för stunden sjungande, utan det pågår ränker och annat vid sidan om. Främst bland alla dessa är **Ann Petersens** Salome, som sceniskt är ett litet mirakel, en legering av Lolita, Marilyn Monroe och Modesty Blaise. Hennes röst är dessutom som skraddarsydd för partiet, elastisk, stark och oerhört uttrycksfull. Det är den bästa Salome jag har hört på många år, Nina Stemme inget undantag.

Mäktiga röster har också **John Lundgren** som Jochanaan, **Johnny van Hals** Herodes och **Susanne Resmarks** Herodias. Deras närvaro är betydande, så även **Adam Frandsens** Narraboth och pagen **Sabrina Kögel**. Alla har både stämmor av hög klass och agerar som vore de på en bättre talteater. Orkestern slingrar sig suggestivt fram under **Michael Boders** ledning, mjukt men dramatiskt och med god uppmärksamhet på sångarna.

I denna samproduktion mellan Det Kongelige, Den Norske Opera och Salzburgfestspelen driver Herheim konsekvent sin linje och ställer fler frågor än han ger svar, kärlekens gåta må vara större än dödens hemlighet, sjunger Salome. Enligt Herheim är Salomes gåta större än kärlekens, eller i alla fall begärets. ■

STRAUSS: SALOME

Premiär 17 april, besökt föreställning 26 april 2016.

Dirigent: Michael Boder

Regi: Stefan Herheim

Scenografi: Heike Scheele

Kostym: Gesine Völlm

Ljus: Joachim Klein

Videodesign: Fettfilm (Momme Hinrichs och Torge Møller)

Koreografi: Micke Strid

Solister: Johnny van Hal, Susanne Resmark, Ann Petersen, John Lundgren, Adam Frandsen, Sabrina Kögel.

www.kglteater.dk

Salome

Salome

DEUTSCHE OPER, BERLIN • RECENSENT: YEHYA ALAZEM • FOTO: MONIKA RITTERSHAUS

Kärlek, girighet, dårskap och vidrigheter är några av grundpelarna i den på Oscar Wildes drama baserade Straussoperan *Salome*. Salomes kärlek till Jochanaan och hennes enorma vilja att kyssa honom får henne att dansa naken inför sin styvfar under förutsättningen att hon ska få precis vad hon vill. Efter "De sju slöjornas dans" begär hon Jochanaans huvud på ett silverfat. När hon slutligen har kysst profetens mun avrättas hon på den åklade styvfaderns order.

I sin nya *Salome*-uppsättning på Deutsche Oper lägger regissören **Claus Guth** Jochanaan åt sidan. Här ligger fokus i stället på Salome och hennes styvfar Herodes, där Jochanaan reduceras till ett vittne i dramat.

Allting utspelar sig i en herrekipering. **Muriel Gerstners** scenografi är nästan en kopia av Ströms kostymavdelning på Kungsgatan i Stockholm. Inledningsvis befinner sig Salome och sex andra flickor (Salome i olika åldrar) i butiken efter stängningsdags. Två mannekänger föreställer Herodes som är skraddarmästare och ägare till butiken. Herodias sitter vid ett litet matbord och äter middag. Under en hög av kläder ligger en lättklädd Jochanaan. Alla andra roller står stilla likt skyltdockor och rör sig med små robotrörelser. När Herodes och Herodias träder in tänds alla ljus och "skyltdockorna" och Jochanaan förvandlas till butikssäljare.

Salome avslöjar att hennes pedofilstyvfar har förgripit sig på henne. Herodes nekar till de sexuella övergreppen, men Jochanaan, som

råkat se allt, bekräftar. Herodias har känt av att något har pågått men inte brytt sig, men nu vill hon veta vad som har hänt. Egentligen är det Herodes som ska uppmana Salome att dansa, men i den här uppsättningen är det tvärtom, det är Herodias. Nu är det "De sju flickornas dans" i stället. Dansen är inget annat än en detaljbeskrivning av de sexuella övergrepp som Herodes utsatt Salome för, i form av enkel pardans. De sex småflickorna och Salome dansar en efter en med Herodes. Det föreställer vad han har gjort år efter år. Herodias tittar bort, men Salome vänder på hennes huvud för att hon ska se vad hon har råkat eller valt att missa.

Efter dansen fortsätter Herodes att förneka. Salomes berömda slutscen "Ah, du wolltest mich nicht" blir i stället för en dialog med Jochanaans huvud en hämndlystnad mot Herodes när hon håller mannekänghuvudet som föreställer hans. Till slut erkänner Herodes vad han har gjort, och Salome står upp för att hämnas, men inget mord äger rum.

Musikaliskt är det alldeles lysande. **Allison Oakes** gör en enastående Salome. Hennes dramatiska sopran är tung och tekniskt superb, samtidigt som hon visar en otrolig självbehärskning. Här krävdes det en mer vuxen och bestämd karaktär än den giriga tonåringen, och det levde hon upp till i allra högsta grad. **Michael Volle** gör, trots det begränsade utrymmet han fick, en lika enastående Jochanaan med sin breda och varma barytonröst.

Allison Oakes som Salome

Scen ur Salome

Burkhard Ulrich och Jeanne-Michèle Charbonnet gestaltar den diskrete pedofilstyvfadern respektive den ansvarslösa modern och båda gör mycket övertygande sångarinsatser.

Alain Altinoglu och orkestern lyfter fram de fantastiska senromantiska färgerna och komplexiteten i partituret på ett ypperligt sätt. Men ibland tenderar övertydligheten att resultera i en återhållsamhet som i sin tur tar ner dramatiken något.

Guths *Salome* är inte dålig; den lyfter fram ett samhällsproblem som, jämfört med många andra, lyfts upp väldigt sällan. Men hans tolkning missar kärnan i operan. Vad den visar må vara bakgrunden till Salomes galenskap, men försummar hennes förtjusning i Jochanaan. :||

STRAUSS: SALOME

Premiär 24 januari, besökt föreställning 6 april 2016.

Dirigent: Alain Altinoglu

Regi: Claus Guth

Scenografi och kostym: Muriel Gerstner

Ljus: Olaf Freese

Solister: Allison Oaks, Michael Volle, Burkhard Ulrich, Jeanne-Michèle Charbonnet, Thomas Blondelle, Annika Schlicht.

Spelas t.o.m 20 januari 2017. www.deutscheoperberlin.de

MADAMA BUTTERFLY

AV PUCCINI

Oscarsborg Operaen

EN UNIK OPERAOPPLEVELSE MIDT I OSLOFJORDEN

SPILLES:

10. AUGUST
12. AUGUST
13. AUGUST - NB FÅ BILLETTER!
17. AUGUST
18. AUGUST
20. AUGUST - NB FÅ BILLETTER!
21. AUGUST

GJØR OPPLEVELSEN KOMPLETT MED ET ELLER FLERE AV VÅRE PAKKE TILBUD!

OPERABILLETT KR 595,- TRERETTERS MIDDAG PÅ FESTNINGEN + 695,-
OVERNATTING INKLUDERT TRERETTERS MIDDAG OG FROKOST FRA +1500,-

FOR MER INFORMASJON OG BILLETTBESTILLING:

WWW.OSCARSBORGOPERAEN.NO ELLER TELEFON 815 33 133

Klaus Maria Brandauer som Olaf

Morgen und Abend

DEUTSCHE OPER, BERLIN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MARCUS LIEBERENZ

Morgen och kväll är en märkvärdig roman av **Jon Fosse**. Den handlar om fiskaren Johannes liv och död men inte på det vanliga viset. I första delen möter vi honom samma dag som han föds, och i den andra delen samma dag som han dör, nu en gammal man. Livet, det som förflyter däremellan, är så att säga uteslutet ur romanen. Denna sista dag – eller egentligen första dagen efteråt – går åt till att Johannes ska förstå vad som hänt. Varför hans dotter Signe, som kommer för att se till honom, inte ser honom, och varför hans hustru Erna och bästa vän Peter, båda döda sedan länge, nu dyker upp igen.

Hela romanen är en enda gestaltad transcendens, först in i livet och sedan ut igen. Går det verkligen att göra opera på ett sådant verk? När man tar del av Fosses prosa är det faktiskt lätt att se det lockande. Med sina många omtagningar är den sängbar och rytmisk på ett sätt som rimligen lätt borde kunna attrahera tonsättare.

Den österrikiske tonsättaren **Georg Friedrich Haas** (f. 1953) har redan tidigare skapat en opera på en Jon Fosse-roman *Melancholia* till libretto av Fosse själv (Paris 2008), och även denna gång har Fosse skrivit librettot. Det är en gemensam beställning av Covent Garden i London och Deutsche Oper i Berlin. Uppremiären ägde rum i London i november 2015. Inte bara scenteamet utan också sångare och dirigent är desamma i London och Berlin, endast orkestrarna skiljer. Sängspråket är tyska.

Scenen (**Richard Hudson**) är vitgrå och sparsamt inredd som sig bör i karg norsk fiskarmiljö. Även människorna, levande som döda, är vitgrå och en lugn överklighet vilar över scenen. Regissören **Graham Vick** har väl fångat det speciella dröjande tempot i Fosses prosa, men frågan är om tonsättaren gjort det. Hans musik är

utpräglat klangfältsorienterad och på så vis accentueras det statiska i handlingen mer än den starka inre dramatiken i transcendensen. Haas musik fångar heller inte de markant rytmiska och melodiska momenten i Fosses prosa. Dramatiken förvaltas bara inlednings- och avslutningsvis av slagverket, som då markerar ingång och utgång ur livet med största emfas.

I inledningen är Johannes blivande far Olai kommentator. Det är en talroll, som has om hand av en karismatisk legendar som **Klaus Maria Brandauer**. Sångstämmorna är mer konventionellt utformade än de instrumentala, och som en yngre och sjungande gestaltare av den gamle Johannes roll dyker **Christoph Pohl** upp. Den som mer än Pohl sticker ut i ensemblen är dock **Sarah Wegener** som dottern och även som barnmorska i inledningen. Hon ger en nerv, intensitet och övertygelse åt sitt parti som lyfter föreställningen när hon befinner sig på scenen. Annars har jag svårt att se att musiken tillför Jon Fosses smått geniala roman något väsentligt.

Michael Boder och Deutsche Opers orkester är dock såvitt det går att bedöma optimalt verksamma som förvaltare av Haas partitur. 🎭

HAAS: MORGEN UND ABEND

Premiär 29 april, besökt föreställning 3 maj.

Dirigent: Michael Boder

Regi: Graham Vick

Scenografi och kostym: Richard Huston

Ljus: Giuseppe Di Lorio

Solister: Christoph Pohl, Helena Rasker, Sarah Wegener, Will Hartmann, Klaus Maria Brandauer.

www.deutscheoperberlin.de

Scen ur Amor vien dal destino

Amor

vien dal destino

STAATSOPER IM SCHILLER THEATER, BERLIN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: THOMAS M. JAUK

Agostino Steffani, som levde mellan 1654 och 1728, var en flitigt verksam man. Han var i tur och ordning – men oftast samtidigt – verksam både som diplomat, biskop, spion och politisk rådgivare åt påven men också åt protestantiska hov. Samtidigt var han cembalist, organist och en av sin tids mest hyllade tonsättare både av operor och av sakral musik. En sann renässansmänniska under högbarocken. Efter långa tider av glömska har på senare år Steffanis musik uppmärksammats alltmer, inte minst tack vare Cecilia Bartolis insatser. Framföranden i sin helhet av någon av hans sjuutton operor hör dock till sällsyntheterna.

Amor vien dal destino skrevs redan 1690 men kom inte att uppföras förrän 1709 i Düsseldorf. Först nu efter 307 år kommer veterligt det andra uppförandet, och då i Berlin tack vare den outtröttlige upptäckaren och särklassige musikaliske livgivaren **René Jacobs**.

Titeln betyder ordagrant ”Kärleken kommer av ödet” men en bättre översättning är ”Kärleken faller från himlen”, dels för att det är gudarna personligen, som här från sin himlaposition intervenerar, inte något obestämt öde, dels för att den översättningen indikerar en humoristisk touch på historien. Och *Amor vien dal destino* är en rolig opera, fast den bygger på de sista sångerna ur Vergilius Aeneiden, och där skämtas det inte.

Aeneas har lämnat Dido åt hennes öde och nått Latium, vars svage och snälle kung Latinus just lovat bort sin dotter Lavinia åt Turnus, en småkung som han fått hjälp av i ett småkrig. Men Venus inpräntar genom en dröm Aeneas bild i Lavinias huvud, och naturligtvis också Lavinias bild i Aeneas. Hos Vergilius leder detta till att Aeneas dödar rivalen Turnus i ett envig. Hos Steffani blir slutet lyckligare. Turnus räddas av Lavinias syster Juturna som gärna gifter sig med honom i stället. Allt slutar i frid och fröjd och grundandet av staden Rom kan gå av stapeln.

Steffani var italienare men samtidigt påverkad av all den franska och inte minst tyska musik som denne sanne internationalist ständigt kom i kontakt med. På många vis föregriper Steffani till exempel Händel, som i sin ungdom träffade Steffani och tog starka intryck. Samtidigt är Steffani en tydlig 1600-talsman med rötter hos mästare som Monteverdi och Cavalli. I *Amor vien dal destino* finns inga torra seccorecitativ av 1700-talssnitt. Gränserna mellan arior, duetter, recitativ och accompagnati är ofta flytande, och det ger driv åt de dramatiska förvecklingarna.

Mest påfallande är Steffanis lust att experimentera instrumentalt. Lavinias första aria beledsagas enbart av en virtuos sololuta, och i andra arior nyttjas ofta blåsinstrument obligat i stället för konven-

Scen ur Amor vien dal destino

tionell basso continuo. Höjdpunkten i det avseendet är en dröm scen (det dröms mycket i den här operan), där fyra chalumeauer framträder på scenen och får stöd av två fagotter i kulissen och två teorber i orkesterdicket. Vem har hört sådana klanger från en operascen tidigare? En härlig effekt.

Associationer inte bara till Monteverdi utan till och med till Shakespeare får man genom Lavinias amma Nicea, som sjungs av en tenor, urroligt gestaltad av **Mark Milhofer**. Han tampas med en annan komisk gestalt, Aeneas betjänt, lika roligt gestaltad av **Gyula Orendt**. Steffani har skapat mycket vitsig och tacksam musik för dem. Som ytterligare en komisk roll har den utmärkte regissören **Ingo Kerkhof** infört Amor själv, en stum men mycket aktiv figur, som i sant absurdistisk anda inte så mycket skjuter med båge som planterar vass över nästan hela scenen!

Amor vien dal destino innehåller också seriösare och mycket vacker musik som alltså inte hörts på trehundra år. Särskilt Lavinia har fått de ljuvligaste sorgsna arior på sin lott. Hon tror på vanligt operavis att hennes högt älskade egentligen är kär i någon annan och lyckas trots att det är ett uppenbart missförstånd vidhålla den övertygelsen ända till det lyckliga slutet. Alten **Katarina Bradić** tar väl vara på möjligheterna att uttrycka missmod med underbart avrundad skönhet. Som Turnus förmedlar mezzon **Olivia Vermeulen**

som kontrast en oemotståndlig vokal vrede. Som den kärlekskranka system Juturna och som blixtrande virtuos Venus firar koloratursopranen **Robin Johannsen** stora triumfer. Den narcissistiske hjälten Aeneas är däremot en träkmåns och har inte heller begåvats med operans bästa musik. Han sjungs dock förebildligt vackert av **Jeremy Ovenden**, medan basen **Marcos Fink** är en hjärtegod Latinus.

Och att under tre och trekvarts timme lyssna till Akademie für Alte Musik Berlin under René Jacobs ledning spelande idel tidigare ohörd men högklassig musik är bara en ren lycka. :||

STEFFANI: AMOR VIEN DAL DESTINO

Premiär 23 april, besökt föreställning 4 maj.

Dirigent: René Jacobs

Regi: Ingo Kerkhof

Scenografi: Dirk Becker

Kostym: Stephan von Wedel

Ljus: Sebastian Alphons

Solister: Marcos Fink, Katarina Bradić, Robin Johannsen, Olivia Vermeulen, Jeremy Ovenden, Mark Milhofer, Gyula Orendt, Rupert Enticknap, Konstantin Bühler.

www.staatsoper-berlin.de

DALHALLA OPERA PRESENTERAR

CARMEN

Anna Larsson
John Daszak
Krister St. Hill
Anne Wik Larssen
m.fl.

Regi Ulrik Qvale
Dirigent Daniel Blendulf

Dalasinfoniettan. Dalhalla Operakör, Dansare

Dalhalla 13/8, 19/8, 20/8 2016 • www.dalhallaopera.se

Nortic 0455 61 97 00 • Siljan Turism 0248 79 72 00 • Visit Södra Dalarna 0771 62 62 62

Arrangör: Föreningen Dalhallas Vänner. Producent: Fal Parsi Produktion AB

Master Class med konsert

2-9 oktober på
Birgit Nilsson Museum

Kära publik!

Birgit Nilsson Sällskapet ger även i år - i samarbete med Birgit Nilsson Museum - en Master Class för sångstuderande. Undervisar gör Gitta-Maria Sjöberg och Matti Borg, ackompanjatör Anders Wadenberg och Mette Borg, regissör/dramaturg. Veckan avslutas med en festlig och innehållsrik konsert i Västra Karups kyrka 9 oktober kl.15:00.

Åhörarplatser och konsert

Du kan ta del av undervisningen på Birgit Nilsson Museum
tis 4/10 - fre 7/10 kl.11:00-16:30

Upplev avslutningskonserten i Västra Karups kyrka
söndag 9 oktober kl.15:00.

Biljetter:
bnsallskapet@birgitnilsson.com
eller info@birgitnilsson.com eller
telefon 0431-311 860

Ansökan sångstuderande

Sänd oss en kort beskrivning av dig själv, dina meriter som sångare och en cd med sångprov, operaaria och romans. Ansökan ska vara inne senast 5/9 2016. Antalet platser är begränsade. Studierna är förlagda till Birgit Nilsson Museum, den gamla släktgården där Birgit Nilsson växte upp.

Se även www.birgitnilsson.com under Birgit Nilsson Sällskapet.

Mästersångarna i Nürnberg

BAYERISCHE STAATSOPER, MÜNCHEN • RECENSENT: ALEXANDER HUSEBYE • FOTO: WILFRIED HÖSL

En bakfull Hans Sachs slår sig ner med en cigg vid podiet, David spy i prispokalen som ingen vill ha och Beckmesser skjuter sig ett skott i munnen. Sluttablå i **David Böschs** uppsättning av *Mästersångarna i Nürnberg*. Detta till trots har regissören närmat sig verket som komedi. Han levererar flera dråpliga scenerier och publiken både drar på smilbanden och skrattar ofta ljudligt åt infallen.

Så varav detta delvis brutala slut? I intervjuer anar man regissörens dilemma, han vill berätta karaktärerna till slut och drabbas då av pessimism, finalens C-dur till trots. Ändå gör Bösch en sceniskt homogen tolkning. Välrepererat och med sångare som regissören lockat ur det bästa, både solistiskt och i ensemblerna.

I kontrast till komedin står scenografin. **Patrick Bannwart** har byggt en nergången och en smula hotfull smästadsmiljö – kanske ett bortglömt hörn i något av alla de betonggetton man kunde möta i DDR i slutet av 1980-talet. Miljön ger uttryck för ett latent våld som får sitt utbrott i andra aktens slagsmål. I paraderna på festplatsen fimrar vrålande Pegida-anhängare förbi i fondens videoklipp.

Till denna muffiga miljö anländer Walther von Stolzing, slängt spelad av **Jonas Kaufmann** och orsakar den programmerade oredan bland pedanterna bland mästersångarna. En luggsliten skara med illasittande kläder som kämpar med att upprätthålla sitt självpåtagna uppdrag. Kontrasten ser vi hos familjen Pogner, ortens uppkomlingar

med sprillans moppe för dottern och en BMW-limo för imperiebyggaren Veit Pogner själv. Hans Sachs själv kör ambulerande skomakarverkstad i en gammal Citroën – den klär den lite ruffige **Wolfgang Koch** och förvandlas till flyktbil i andra aktens slutkaos.

Regin möter dirigenten **Kirill Petrenkos** tolkning av partituret. Han är mästaren för kvällen – inga lovord är för mycket. Detaljarbetet blir aldrig plottrigt, volymen inte för stark, klangen aldrig ogenomtränglig för sångarna. Harmoni råder mellan scen och orkesterdike och det smittar av sig på alla medverkande, inklusive den välklingande och utagerande kören. I dag är Petrenko nog den musikdramatiskt mest lysande dirigenten som förenar passion med en besatthet för detaljer – en värdig efterträdare till Carlos Kleiber.

Wolfgang Koch sjunger huvudrollen på sin hemmascen. Jag såg sångaren i Berlin i höstas och slogs av att Koch här sjunger med betydligt lättare ansats och mer nyanserat – säkert ett resultat av samarbetet med Petrenko. Scenerna med antagonisten Beckmesser, välsjungande **Markus Eiche**, utgör höjdpunkter. Jag minns samma kontrastverkan hos oöverträffade Leif Roar och Erik Saedén i Stockholmsoperans uppsättning.

Det lyser om kärleksparet. Jonas Kaufmann debuterar som Stolzing och hemmapubliken jublar med all rätt – även om det dröjer ett tag till, så är han på väg mot de tyngre Wagnerrollerna! Det sprakar

Wolfgang Koch och Jonas Kaufmann

också ordentligt i scenerna med **Sara Jakubiak** som Eva, en av alla dessa unga tyska sopraner på gång just nu. Karriär gör ju också Stockholmsbekante **Christof Fischesser** (Pogner), här dandyaktigt vitkostymerad som mannen som fattat hur den nya tiden tickar och hyllar självförverkligandet.

Mitt i prick är även **Benjamin Bruns** David och **Okka von der Damerau** Magdalene. Sångligt perfekt rollbesatta lockar de till sig publikens sympati, ända tills David går över styr och misshandlar Beckmesser svårt och senare spårar ur i drickandet på festplatsen – en öppen fråga om de får varandra till sist. Övriga mästर्सångare lämnar inga önskemål öppna – kul också att återse den 77-årige **Eike Wilm Schulte** som Kothner.

Münchenoperans Mästर्सångaruppsättning bjuder på en del överraskningar men håller kursen rakt igenom som ett konsekvent och väl genomfört samarbete regissör och dirigent emellan. ❏

WAGNER: MÄSTERSÅNGARNA I NÜRNBERG

Premiär 16 maj, besökt föreställning 29 maj 2016.

Dirigent: Kirill Petrenko

Regi: David Bösch

Scenografi: Patrick Bannwart

Video: Falko Herold

Ljus: Michael Bauer

Solister: Wolfgang Koch, Christof Fischesser, Markus Eiche, Jonas Kaufmann, Benjamin Bruns, Sara Jakubiak, Okka von der Damerau.

Spelas t.o.m. 8 oktober 2016. www.staatsoper.de

Jonas Kaufmann och Sara Jakubiak

Operafestival i Savonlinna

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors

Cloud Gates, Chicago av Anish Kapoor

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 16-20/7 2016

Helsingfors – Savonlinna – fästningen Olofsborg, Punkaharjuåsen, Kerimäki Kyrka. Besök på Runebergs Museum i Borgå. Båtkryssning.

OPEROR och KONSERT

17/7 Konsert, **Riccardo Muti** dirigerar Ravennas Festivalorkester,
18/7 **Don Giovanni** och 19/7 **Otello**

KONST OCH MUSIKRESA TILL WIEN OCH BRATISLAVA

Reguljärflyg/buss: 18-23/8 2016

En Konst-, Arkitektur och Musikresa

Nedslag och upplevelser på Muséer och Institutioner, kända och okända samlingar i stad och på landsbygd och kyrkokonst i Wien och Bratislava.

OPERA OCH KONST I VERONA, RAVENNA OCH VENEDIG

Reguljärflyg/buss: 24-29/8 2016

Verona – Ravenna – Venedig

OPEROR

ARENA di VERONA: 24/8 Aida av G. Verdi och 25/8 Turandot av G. Puccini
LA FENICE I VENEDIG: 27/8 Norma av V. Bellini

Kultursightseeing i Verona, Ravenna och Venedig.

OPERA OCH KONST I MOSKVA

Reguljärflyg/buss: 21-26/10 2016

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga lokalguide.

Rundturen med egen buss omfattar centrala och en del perifera delar av Moskva. Historisk vandring genom Kreml.

Konstupplevelser:

Pusjkinmuseet och Tretiakovgalleriet i Moskva, Museigodset Abramtsevo,
Nya Tretiakovgalleriet, Sergiej - Possad.

Opera och balett på:

Bolshoi - Operan: 23/10 "Iolanta", Nya Teatern: 24/10 "Ondine"

Rutinerad Svensk färdledning och svenskspråkig kulturguide.

NYÅRSFIRANDE I WIEN! En oförglömlig upplevelse!

28 december 2016-2 januari 2017 **BOKNING PÅGÅR!**

Wienerphilharmonikernas Nyårskonsert i Gyllene Salen på Musikverein!

Kejsarbalen - "Le Grand Bal" på slottet Hofburg.

Läderlappen på Staatsoper och My Fair Lady på Volksoper.

Spanska Ridskolan – Grinzing – Wienerwald - Mayerling.

Stadsrundtur med buss! Besök på Schönbrunn slott.

Kultursightseeing med svenskspråkig lokalguide! Svensk färdledning!

Fler spännande och intressanta resor hittar du på vår hemsida www.kulturresor.se

Svenska Kulturresor AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34, Fax 040-30 33 45

www.kulturresor.se info@kulturresor.se

KONST- OCH OPERARESA TILL USA

Reguljärflyg med SAS/United: 20-30/9 2016

KONSTUPPLEVELSER

CHICAGO – MCA, Museum of Contemporary Art, The Art Institute of Chicago, Millennium Park - Cloud Gate och Crown Fountain och The Smart Museum of Art
SAN FRANCISCO – Legion Museum of Honor, de Young Museum, SFMOMA, nyligen öppnade Museum of Modern Art och Barbro Oscher Museum and Sculpture Garden.

SANTA BARBARA – Museum of Art, **PASADENA** – Norton Simon Museum
LOS ANGELES – LACMA, Los Angeles Museum Art, **MOCA** - Museum of Contemporary Art, **BCAM**, Broad Contemporary Art Museum
SANTA MONICA MOUNTAINS – Getty Center, Getty Museum och Getty Villa The Hammer Collection och Armand Hammer Museum of Art

MUSIKUPPLEVELSER

Chicago Symfoniorkester 22/9: Riccardo Muti – Mussorgski, R. Strauss,
Bruckners 7 symfoni

Los Angeles, Walt Disney Concert Hall (Frank Giery) 25/9,
öppningskonsert med Gustavvo Dudamel

San Francisco, konsert hall 24/9: ännu ej presenterad.

VERDIFESTIVALEN I PARMA, Italien

Reguljärflyg/buss: 28/10-2/11 2016

I Verdis Fotspår – en Musik- och Kulturresa

fyllt av spännande operahistoria under årets operafestival med 3 operaföreställningar: "I Masnadieri" på Teatro Verdi i Busseto, "Il Trovatore" på Parmas stora operabyggnad Teatro Regio di Parma och "Cosi Fan Tutte" (av Mozart) ser vi på operan Teatro Ponchielli i Cremona.

I Modena besöker vi Teatro Pavarotti och i Sabbioneta ser vi den intressanta 1500-tals teatern.

Vi besöker också Mantova med unika operabyggnaden Teatro Bibiena från 1700-talet och Palazzo Ducale, där handlingen i Rigoletto utspelades samt Cremona för att se violintillverkning och nya violinmuseet Museo Stradivariano.

Vår resa i Verdis hembygd omfattar besök och upplevelser på kända platser och miljöer i Verdis liv.

I Parma bor vi på kända 4-stjärniga hotell Toscanini och har egen buss under utflyktsdagarna.

Kultursightseeing! Musikinformatör!

Gastronomisk utflykt! Svensk- och italienskspråkig färdledning

MÖT HÖSTEN I LISSABON

Reguljärflyg/buss: 15-19/10 2016

Historisk sjöfartsstad! Konstnärlig arkitektur! Opera! Konserthus.

Fantastiska muséer – Museo Calouste Gulbenkian, Centro de Arte Moderna, Museo de Arte Antiga, Fundacao Viera da Silva, Kakelmuséet National de Azuleo Barrio Alto, Belém och Baixa – Guidade promenader och spårvagnsresor i färgstarka miljöer

Sierra de Sintra - bussutflykt till Sintra och Cabo da Roca

Kultursightseeing!

4-5 stjärniga hotell i absoluta centrum. Utsökta måltider!

Moses OCH Aron

TEATRO REAL, MADRID • RECENSENT: SVEN ÅKE HEED • FOTO: JAVIER DEL REAL

Det är väl knappast någon överdrift att säga att **Arnold Schönbergs** *Moses och Aron* är ett krävande stycke. För alla inblandade: solister, körmedlemmar, instrumentalister, såväl som dansare, statister, och – sist men inte minst – publiken. Att därför få detta verk serverat för sig i en förpackning som den som nu erbjuds på Teatro Real i Madrid – i en samproduktion med Parisoperan, där uppsättningen hade premiär i oktober förra året – känns som ett privilegium.

Symfonisk dikt, oratorium, opera – verket låter sig svårligen definieras efter gängse kriterier, vilket säkert bidragit till att det sällan spelats och då ofta i konsertant framförande. Schönberg själv beskrev verket som en opera, men det hindrade inte att han hade problem med att fullborda det. Den planerade tredje akten komponerades aldrig, trots att åtminstone en första version av texten som för övrigt Schönberg själv stod för förelåg. I denna version avslutas det med slutet av andra akten och Moses berömda replik: "O ord, du ord, som fattas mig!"

För hur ska man kunna benämna det onämnbara, se det osynliga, fatta det ofattbara och greppa det eviga i gudsbegreppet? Frågan om Guds existens är den centrala frågeställningen i verket. Men bortom det rent teologiska går Schönberg vidare i sitt sökande och operan blir en reflektion över sökandet efter ett språk för det konstnärliga uttrycket. Språket är det system som bär det litterära uttrycket, men när språket tar slut, vad finns det då för möjligheter att till exempel förmedla det musikaliska uttrycket? Frågor som sysselsatte Schönberg och hans samtid och ur vilka den tidiga strukturalismen och så småningom den semiotiska teorin växte fram.

Inom teatern ifrågasattes också det konstnärliga uttrycket bortom språket av samtida teoretiker som till exempel Antonin Artaud. Det mästertliga i **Romeo Castelluccis** uppsättning är att han i det teatrala uttrycket har funnit en motsvarighet till det avantgardistiska och fortfarande uppseendeväckande revolutionerande uttrycket i Schönbergs musik. Musiken blir med andra ord avläsbar i den sceniska gestaltningen.

Den yttre handlingen bygger på Andra Moseboken och berättelsen om Moses och hans bror Aron. Moses leder Israels folk ut i öknen, där han försöker förklara Guds existens för dem. Men det klen-trogna folket kan inte tro på en Gud de inte kan se. Aron, som är den praktiske av de båda bröderna, visar Guds makt för folket genom att utföra de tre under som förutspått av den brinnande busken. Medan Moses, den intellektuelle, drar sig tillbaka till berget för att möta Gud, leder Aron folket till dansen kring guldkalven och den erotiska orgie som följer. Vredgad förstör Moses stentavlorna som Gud har givit honom.

Italienaren Romeo Castellucci står för den sceniska helheten: regi, scenografi och ljussättning. Det är en bedövande vacker scenbild som möter oss. Första akten, som utspelas i öknen, är kraftigt överexponerad i ett bländande kalkljus, där Israels folk knappt går att urskilja bakom den nästan ogenomskinliga starkt belysta tyllridån. I det vita hav som gestaltar öknen introduceras några high tech-föremål. En väl synlig bandspelare låter ljudbandet rinna ut allteftersom musiken spelas, och Moses stav, som hjälper Aron att utföra de tre undren, liknar mest en rymdsond, som sänks ner mitt på scenen.

Scen ur Moses och Aron

Flora Gaudín i Moses och Aron

I andra akten förs en levande tjur in på scenen, men guldets som älskas av folket är inte den gula metallen, utan vår tids guld, oljan. Under orgierna kring guldkalven dränks folket vällustigt i olja och den svarta oljan smetar undan för undan ner det från början vita scenrummet. I en vattengrav, som löper över hela scenens bredd, försänks folket en och en i det svarta guldets och stiger, pånyttfödda och drypande av olja, upp ur reningsbadet. I det som här blir slutscenen, rämnar till sist de höga bergen som omger hela scenen, i samma ögonblick som Moses i sin vrede och sin vanmakt slår sönder stentavlorna.

Om det sceniska och det musikaliska här på ett optimalt sätt möts i uppsättningen, är det ändå musiken som är den stora upplevelsen,

som man bär med sig långt efter det att ridån har fallit. Dirigenten **Lothar Koenigs** håller det samlade musikaliska uttrycket säkert i sin hand. **Albert Dohmens** behärskning av den berömda talsången, *Sprechgesang*, är imponerande i rollen som Moses, och **John Graham-Halls** tolkning av hjältetenorens register som Aron likaså.

I de mindre solistpartierna förundras man över det genomgående kraftfulla och välartikulerade uttrycket, men kanske är det ändå körens habila växlingar mellan vanlig sång och talsång som förvånar mest, när de bär stora delar av uppsättningen på sina axlar. Castelluccis regi ser tydligt till det visuella helhetsintrycket, men han förmår också utmejsla varje individ för sig. Särskilt gripande blir det, när man under en lång sekvens i andra akten ser en – som man förmodar

– dansare, som vrider sig i oljan på ett iögonfallande sätt, och när sedan samma person i applådtacket körs in på scenen i en rullstol och i verkligheten visar sig vara en fysiskt gravt handikappad människa.

Ofta säger operaovana personer att de i allmänhet inte går på opera, eftersom de inte förstår. Men tänk om det inte finns något att förstå? Och hur kan man förstå det oförståeliga? Öknen är den naturliga platsen för introspektion, eftersom det inte finns något annat yttre som distraherar. I öknen kan vi konfronteras med oss själva, och kanske är det just i vår egen inre öken som vi måste söka svaret på frågan vad det betyder att vara människa. :||

SCHÖNBERG: MOSES OCH ARON

Premiär den 24 maj, besökt föreställning den 28 maj 2016.

Dirigent: Lothar Koenigs

Regi, scenografi och kostym: Romeo Castellucci

Koreografi: Cindy von Acker

Solister: Albert Dohmen, John Graham-Hall, Catherine Wyn Rogers, Antonio Lozano, Michael Pflumm, Oliver Zwarg, Andreas Hörl.

www.teatro-real.com

Florence Foster

Hon hade en av de mest förskräckliga röster som någonsin ljudit från estrad och grammofon. I höst kommer filmen om Florence Foster Jenkins i regi av Stephen Frears, med Meryl Streep som sångfågeln och Hugh Grant som hennes trogne följeslagare St. Clair Bayfield.

Grunden till sin status som legend la Florence Foster Jenkins själv redan under sin livstid – hon dog 1944 – och efter att hennes inspelade produktion med åtta arior och sånger kom på lp 1955 har det bara fortsatt. Inspelningsarna kommer ständigt ut på nytt. Pjäsen *Obsvarad kärlek* gjorde succé bland annat på Intiman i Stockholm 2009 med Babben Larsson och Loa Falkman och i höst kommer alltså filmen om hennes liv.

Vem var hon då, denna diva som var så totalt omedveten om att de toner hon tog bara slumpvis hamnade rätt? Hon lät som ett mellan-ting mellan ångvissla, mopsskall och ångpanneläckage. Ett ufo från en annan värld?

– Nej, säger hennes svenska uttolkare Babben Larsson bestämt.

HON LEVDE PÅ VILLFARELSEN OM SIN RÖST

– Hon är absolut inget "nut case". Hon var en normalt funtad kvinna, beläst och berest. Hon var hela livet aktiv inom olika kulturella, framför allt musikaliska sammanslutningar. Men hon hade som så många av oss en blind fläck, som handlar om det man bestämmer sig för att se men inte se hos sig själv. I hennes fall handlade det om

Jenkins

villfarelsen att hennes röst var underbar. Så när jag började arbeta med rollen frågade jag mig vilken min blinda fläck är och undersökte den.

Själv var jag finkänslig nog när vi talades vid att inte fråga vad Babben Larssons blinda fläck innehåller alternativt döljer, men en sak är klar – det handlar inte om rösten. Babben Larsson har en vacker altröst, ett väl utvecklat gehör och en genuin känsla för rytm. Något som låg henne i fatet när hon började repetera rollen. Hon säger att det gjorde ont när hon lyssnade till Florence Fosters Jenkins halsbrytande koloraturer.

– Det var en ren plåga, så jag spelade dem inte mycket. Jag gick en annan väg och lyssnade på goda inspelningar till de arior hon sjöng. Sedan ryckte jag i styckena på mitt sätt, sjöng falskt – vilket är roligt! – intonerade för tidigt eller för sent och tog dem ur rytm.

Resultatet blev ytterst trovärdigt.

Florence Foster Jenkins föddes 1868 i en mycket välbärgad och väl ansedd familj i Pennsylvania. Hennes far var en av stadens mest inflytelserika affärsmän, djupt konservativ. Florence uppfostran inriktades på att ta hand om ett hem och att spela ett instrument, ett öde hon delade med de flesta flickor i sin samhällsklass. Hon blev så bra på piano att hon debuterade som pianist vid åtta år ålder, 1875. Bland annat deltog hon i en lokal musikfestival och väckte beundran som "Little Miss Foster". På festivalen fram-

trädde många sångare och lilla Florence blev begestrad. Hon ville sjunga! Men hennes far sa bestämt NEJ, kanske av barmhärtighet. När hon var 17 år kungjorde hon att hon ville utbilda sig till sängerska i Europa, men fadern hade fortfarande ingen förståelse för hennes "villfarelser" och vägrade ge pengar. Florence rymde till Philadelphia, där hon så småningom gifte sig med den 16 år äldre Frank Thornton Jenkins. Fadern försköt henne, äktenskapet gick åt skogen och den utblottade Florence började ge pianolektioner. Visst stöd fick hon av sin mor.

EKONOMISKT OBEROENDE

1909 dog fadern. Han efterlämnade ett stort arv till både hustru och dotter som båda blev ekonomiskt oberoende. De flyttade till New York, minglade i de rätta och inflytelserika kretsarna och snart hade de dragits in i en virvel av nöjen, umgänge och inte minst föreningar. Florence kom in i styrelserna i en mängd

föreningar, hon blev ett slags styrelseproffs, alltid med opera i bakfickan i en eller annan form. Hon började med att iscensätta Tableaux Vivants, ofta med sig själv i centrum i de mest utstuderade spektakulära utstyrselar, som Lohengrins Elsa, Brünnhilde, herdeflicka och änglautstyrseln som blivit till den ikoniska bilden av henne, i silverlamé och änglavingar. Dräktorgierna följde med på estraderna när hon började framträda som sångerska. Också privat: hennes klädsel var spektakulär, omtalad för hennes oförmåga att kombinera rätt plagg och hon bar gnistrande juveler på alla fingrar. Man kan förstå att denna dynamiska och djupt originella dam väckte uppseende, men även uppskattning.

1909, samma år som fadern dog, lärde hon känna den engelske skådespelaren St. Clair Bayfield. Hon var 41, han 35 och han var aristokrat, om än "illegitim" och beskrivs som "extremely handsome". De blev oskiljaktiga och gifte sig i en symbolisk, icke juridiskt bindande ceremoni på Hotel Vanderbilt med fyra vänner som vittnen. De fanns vid varandras sida resten hennes liv, även om de äktenskapliga banden övergick till vänskap och ömsesidigt beroende. Han blev hennes vackre eskort men också en av dem som skyddade henne från påhopp och kritiska omdömen om hennes konst.

1912 debuterade hon som sångerska efter att flitigt ha studerat för framstående pedagoger, några knutna till Metropolitan. Sedan följde konserterna, tablåerna, egna operabesök, umgänge och klubbverksamheter slag i slag, i en accelererande cirkel. När hon grundade sin egen Verdiklubb 1917 fick den snabbt 400 medlemmar. Enrico Caruso valdes in som hedersmedlem och när en byst av Verdi hon beställt skulle avtäckas deltog Arturo Toscanini i ritualen. Däremot sjöng hon aldrig på Verdiklubbens sammankomster. Hon ville inte konkurrera ut de unga sångerskor hon passade på att lansera då.

Snart hade hon en växande skara supportrar omkring sig och ryktet om denna säregna person spred sig långt utöver den krets skara som kom i direkt kontakt med henne. Konserterna hölls för en inbjuden, växande krets av supportrar, oftast i balsalarna i hotell som Ritz, Carlton och Waldorf Astoria. En av hennes ackompanjörer var Edwin McArthur, som senare samarbetade med Kirsten Flagstad, men den mest kände blev Cosme McMoon, som hon mötte i början av 1920-talet. Han var född 1901 i Mexiko, hans föräldrar flydde landet vid revolutionen 1911. Han spelade och komponerade, bland annat koloraturarian "Like a Bird" som Florence skrev texten till:

*"Like a Bird I am singing,
like a Bird I am singing ..."*

7

Han var också den som ackompanjerade henne på alla hennes nio inspelningar och också på hennes sista konsert.

Babben Larsson påpekar att i Cosme McMoon fick hon en idealisk ackompanjör, som ledigt förmäddes ledsaga henne genom alla de säregna tempoförskjutningar som präglade hennes sång.

– Han sa också: Vem bestämmer vad som är fult och vad som är vackert, säger Babben Larsson.

1941 gjorde hon sin första inspelning hos Melotone Recording Studio, som före bandspelarnas tid erbjöd sina kunder att förevisa sina musikaliska färdigheter på skiva. Först ut var Nattens drottningens aria, som hon blev så nöjd med att hon tyckte det räckte med den första provinspelningen. Sedan följde klockarian ur Delibes *Lakmé*, som publicerades först. Florence Foster Jenkins fick för sig att hon sjungit en not fel och kontaktade Melotones chef, som svarade: "Kära Mrs Jenkins, ni har ingen anledning att oroa er över en enda not!" Skivorna såldes först via Florence Foster Jenkins på postorder till den växande kretsen runt henne, men så småningom levererade Melotone dem till butiker på Manhattan. De blev succé och ryktet om den hemlighetsfulla sångerskan spreds än mer.

HYRDE CARNEGIE HALL VID 76 ÅRS ÅLDER

Nu grundmurades hennes rykte ytterligare, så att när hon 1944, vid 76 års ålder, gjorde slag i saken och hyrde Carnegie Hall i New York för att begå sin definitiva debut såldes biljetterna slut i ett nafs och tvåtusen personer fick vända utan. Dagarna före konserten den 25 oktober såldes tvådollarsbiljetter svart för tjugo dollar. Cosme McMoon berättade i en intervju att det rådde totalt kaos utanför Carnegie Hall före konserten. Själv blev han tvungen att legitimera sig för att komma in.

Konserten blev kulmen och slutet på hennes karriär – hon dog en månad senare efter en hjärtattack. Konserten blev tumultartad och det har antytts att Florence Foster Jenkins dog av brustet hjärta, plötsligt ställd inför insikten att hela hennes konstnärskap var ett grandios fiasko. Cosme McMoon berättade att när hon kom in i herdinnedräkt möttes hon av en stormande entréapplåd på fem minuter och resten av konserten framfördes under ett väsen värre än efter en tjuvaktning eller en match där hemmalaget vunnit, berättade han. Men hon verkade inte bry sig. I publiken fanns bland andra kompositörerna Gian Carlo Menotti och Cole Porter, aktrisen Tallulah Bankhead, som lär ha reagerat så häftigt att hon fick bäras ut, samt en av Metropolitans stora stjärnor, sopranen Lily Pons.

Efter konserten försäkrade både Cosme McMoon och St. Clair Bayfield Florence att tumultet och de många näsdukarna folk höll för munnen för att inte gapskratta högt var tecken på extatisk beundran, lika stark som den som åstadkom svimmingsanfall bland tonårsflickor inför den unge Frank Sinatra, som f.ö. framträtt på Carnegie Hall alldeles innan.

Enligt myten var hon lycklig när hon dog den 26 november 1944.

Varför har hon blivit en legend av detta enorma format?

– Att våga göra bort sig offentligt är ett så stort tabu att de som törs, eller som inte förstår att de gör det – blir kult. Vi har The Eagle – backhopparen från Storbritannien – Eilert Pilarm och andra som på liknande sätt älskats av sin publik, säger Babben Larsson.

– Det var lätt att tycka om henne – hon såg ju inte sina egna tillkortakommanden utan körde på med hela det självförtroende hennes bakgrund och status hade gett henne. Men visst var det tragiskt att någon som brann så mycket för musik och älskade att sjunga inte hade begåvningen. Men jag tror hon var lycklig inne i sin kupa, och det gläder även mig, säger Babben Larsson avslutningsvis. ■ Calle Pauli

RCA har i dagarna återutgivit de åtta arior med Florence Foster Jenkins som kom på lp 1955, nu som då kopplade med Jenny Williams och Thomas Burns udda tolkning av avsnitt ur Gounods *Faust*.

"Florence Foster Jenkins & Friends" på Naxos *Nostalgia* innehåller ytterligare en nionde aria med Florence Foster Jenkins, "Valse Caressante" av Cosme McMoon och dessutom arior och sånger med storheter som Alexander Kipnis, Lauritz Melchior, Helen Traubel och Ezio Pinza, samlade under rubriken "They should have known better ..."

Filmen har svensk premiär den 26 augusti 2016.

1. Meryl Streep som Florence Foster Jenkins.

5. Meryl Streep, Simon Helberg som Cosme McMoon, Hugh Grant som St. Clair Bayfield.

6. Meryl Streep och Simon Helberg.

7. Meryl Streep och Hugh Grant.

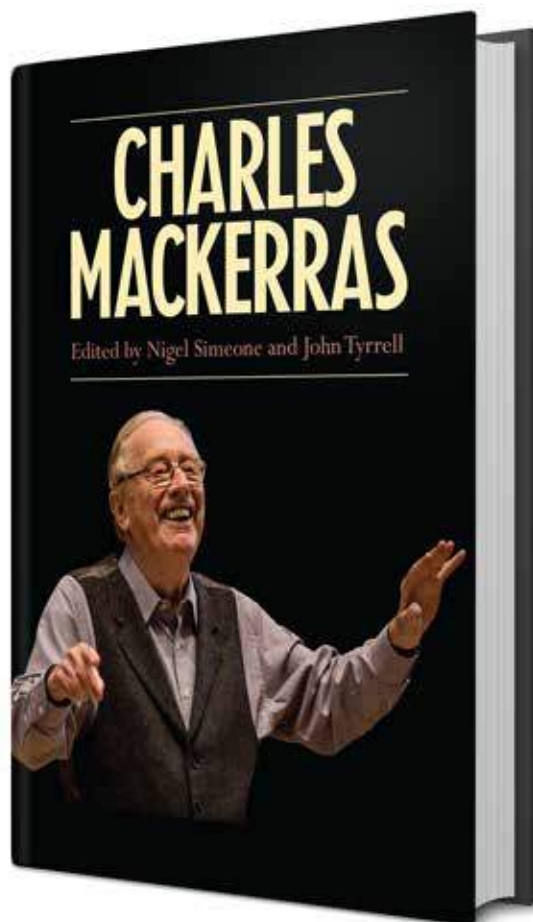
Samtliga bilder från filmen *Florence Foster Jenkins*. Foto: Nick Wall.

© 2016 Patbé Productions Limited. All Rights Reserved.

2. Florence Foster Jenkins. Foto: okänd.

3. Florence Foster Jenkins. Foto: Getty Images.

4. Babben Larsson som Florence Foster Jenkins i *Obesvarad kärlek på Intiman*, 2009. Foto: Håkan Larsson.

CHARLES MACKERRAS

Edited by Nigel Simeone & John Tyrrell

The Boydell Press 2015 (298 s.)

ISBN 978 1 84383 966 8

Den australiske dirigenten **Charles Mackerras** (1925–2010) menade själv att han för eftervärlden mest skulle bli ihågkommen för sina insatser med Leoš Janáčeks musik. Förvisso är det så att i synnerhet hans Deccainspelningar av Janáčeks operor står som en fyrbåk i hans livsgärning, men Mackerras var också en dirigent med en exceptionell bredd, dokumenterad inte minst i ett otal skivinspelningar på en lång rad skivmärken. Han hade också ett intensivt intresse för musikalisk autenticitet, långt innan frågor om uppförandep Praxis var på modet, och älskade att gräva bland arkivens manuskript och musiktryck för att komma åt kärnan i olika tonsättares, inte minst Mozarts och Händels, musikaliska intentioner.

Mackerras gjorde tidigt inspelningar med musik av Purcell, Händel och Mozart och kom att bli en förkämpe i stilfrågor rörande ornamentik och appoggiatura (förslag) som en oundgänglig del av förromantisk uppförandep Praxis. Som förste kapellmästare vid Hamburgoperan i mitten av 1960-talet stötte hans uppfattning i dessa frågor på patrull i samband med ett framförande av *Così fan tutte*: "Här i Nordtyskland gör vi inte appoggiaturor". "Det är inget att vara stolt över", svarade Mackerras, "ni kunde lika väl säga att här i Nordtyskland sjunger vi falskt".

Men även när det gällde Janáček och andra modernister gick han till källorna. Han rensade bort Karel Kovařovičs, Václav Talichs och

andras romantiserade "förbättringar" av Janáčeks musik och samarbetade med notförlaget Universal Edition kring källkritiska utgåvor av dennes musik. Ett par av hans professionella kolleger på området, Heinz Stolba och Jiří Zahrádka, kommer i denna intresseväckande antologi och biografi till tals i några av dessa editionsfrågor.

Man får också veta hur det gick till när Arthur Sullivans cellokonsert skulle rekonstrueras utifrån en ynka bevarad solostämma (David Mackie). Mackerras hade dirigerat verket redan 1953, men både ljudupptagning och notmaterial hade förkommit. Mackerras kärlek till Gilbert & Sullivans operetter grundlades tidigt i hemmet i Sydney och den första skivinspelningen var en egenhändigt arrangerad balett av Sullivans musik, *Pineapple Poll*.

Att Mackerras hamnade på det tjeckiska spåret kan hänföras till en ren tillfällighet. Under ett restaurangbesök när han som ung satt med näsan i ett Dvořákpartitur uppmärksammades han av en tjeckisk musiker vid bordet bredvid som tyckte att han skulle söka stipendium till Prag.

1947 reste han dit med sin nyblivna fru, även hon musiker. Det blev studier i tjeckiska – som han senare behärskade flytande – och inte minst en omtumlande upplevelse av *Katja Kabanová* på Nationalteatern under Václav Talichs ledning. Pragkuppen 1948 tvingade hem paret, Mackerras med ett rekommendationsbrev från Talich på fickan. Ett livslångt intresse för tjeckisk musik, som även kom att omfatta tonsättare som Dvořák, Josef Suk och Bohuslav Martinů och andra, hade tänts.

På Sadler's Wells i London – senare English National Opera – dirigerade Mackerras 1951 den första Janáčekoperan i Storbritannien. Verket satte myror i huvudet på både publik och kritik. Först efter framföranden av *Fallet Makropulos* och *Från de dödas hus* 1964 och 1965 var britterna mogna för den egensinnige tjeckens musik och därmed var grunden lagd till den i dag fortfarande blomstrande brittiska Janáčektraditionen.

Mackerras återvände först 1960 till Tjeckoslovakien, då de politiska förhållandena hade stabiliserats. Året därpå blev han den förste utländske dirigent att framföra en Janáčekopera, *Katja Kabanová*, i Brno. Efter den ryska invasionen 1968 återkom han ett par gånger på 70-talet (1979 för första gången som dirigent för Tjeckiska filharmonin) för att dirigera vid den vårliga Pragfestivalen, under 80-talet mer som regelbunden gästdirigent.

Arvodena från de talrika engagemangen i det kommunistiska Öst-europa betalades ut i icke-konvertibel östvaluta och fick tjäna som betalningsmedel för införskaffandet av ett så småningom både exklusivt och omfattande, men beträffande papperskvalitén klandervärt, privatbestånd av orkestermaterial.

Till skillnad från en del andra dirigenter dirigerade Mackerras alltid från partituret då han menade att han ständigt hittade nya detaljer och sammanhang i notationen. Hans tempouppfattningar – även här stötte han en gång på tyskt motstånd – och osentimentala stil som dirigent behandlas utförligt av kolleger som David Lloyd-Jones och Patrick Summers.

Det tidiga samarbetet med Benjamin Britten ges utrymme liksom Mackerras mångåriga förhållanden till olika orkestrar (Orchestra of the Age of Enlightenment, Scottish Chamber Orchestra, Philharmonia Orchestra och andra) och operahus utomlands och hemmavid, inte minst Welsh National Opera, där han var dirigent 1987–92.

Boken, som har ett musikvetenskapligt anslag och inte undviker att ge ett personligt porträtt av Mackerras själv och hans familj (inklusive ett fyrtiotal fotografier), avslutas med omfattande förteckningar över framföranden och inspelningar.

Själv satte han vid något tillfälle *Katja Kabanová* (Söderström, Decca) och *Julius Caesar* (Janet Baker, EMI/Chandos) som sina två främsta inspelningar (tillsammans med tre symfonier av vardera Mozart, Beethoven och Brahms) och angav *Figaros bröllop* och *Hans och Greta* som sina favoritoperor. Den minnesgode skivlyssnaren kan räkna upp åtskilliga inspelningar som gått till hävderna som *Orfeus och Eurydike* (Vanguard, Forrester, Stich-Randall), *Roberto Devereux* (EMI, Sils), *Mary Stuart* (EMI, Baker), *Rusalka* (Decca, Fleming) eller Brittens *Gloriana* (Argo, Barstow). För att inte nämna ett stort antal inspelningar i serien Opera in English på Chandos. ■■

Henry Larsson

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

UNIK LYXKRYSSNING PÅ MAIN & RHEN

10-17 SEPTEMBER 2016

WÜRZBURG – AMSTERDAM

ETT FARTYG MÅNGA AV ER KÄNNER SIG HEMMA PÅ
NU UNDER NYTT NAMN ROYAL CROWN
WÜRZBURG-WERTHEIM-MILTENBERG-RÜDESHEIN-
KOBLENZ-KÖLN-ARNHEIM-AMSTERDAM

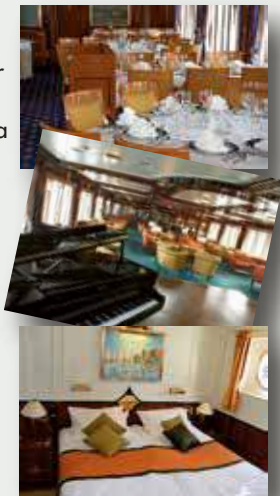

Upplevelserik musikkryssning, besök i kulturstäder och trädgårdar utmed Main och Rhen.

Följ med på en fantastisk resa på floderna Main och Rhen från
Würzburg till Amsterdam med **m/s ROYAL CROWN**.

Under färden med denna bekväma
och lyxigt inredda flodkryssare bjuds
vi de mest utsökt komponerade rätter
tillsammans med viner från regionerna
vi passerar igenom. Vi gör också många
strandhugg med guidade rundturer,
kulturhistoriska besök och tillfälle
till provning av såväl Rhenviner och
annat gott. Dessutom bjuds vi musikaliska
salonger ombord med Hovsångaren

MICHAEL WEINIUS och vår
Maestro i världsklass,
TOBIAS RINGBORG.
Som reseledare medföljer
Tomas Svendén.

RESEFAKTA

Resmål: Kryssning på Rhen från Würzburg till Amsterdam. Resans längd: 8 dagar.

Pris per person, del i utsides dubbelhytt: **28.850:-**

Pris per person, del i Royal Suite, Junior Suite: **38.500:-**

Tillägg utsides hytt för eget bruk: **8.850:-** (på förfrågan)

I priset ingår:

Flyg från Stockholm/Köpenhamn – Frankfurt (Würzburg) - Amsterdam - Stockholm/Köpenhamn.

Lyxkryssning med ROYAL CROWN*****, helpension (frukost, förmiddagskaffe/te,
lunchbuffet, eftermiddagskaffe/te, middag, vickning: Till lunch och middag ingår vin
och alkoholfria drycker.

Guidade utflykter med engelsktalande lokalguide i enlighet med programmet.

Två musikaliska salonger.

Vänta inte för länge med bokning.

Livet ombord: Dagtid råder ledig klädsel. Glöm inte bekväma skor för utflykterna!

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDÄRSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

NYSKRIVEN OPERA EFTER EN ROMAN FRÅN 1839 AV CARL JONAS LOVE ALMQVIST

EN OPERA
OM VINGAR, GLAS
OCH KÄRLEK

DET GÅR AN

Läckö Slott 9 – 30 juli

Kulturen i Lund 5 – 6 augusti

Musik Daniel Fjellström • Libretto Maria Sundqvist

Dirigent Simon Phipps • Regi Linus Fellbom

Kostym Anna Ardelius • Mask Theresia Frisk

Ljus Markus Granqvist

Biljetter www.lackoslott.se eller

Turistbyrån Lidköping tel 0510 200 20

Ett samarbete mellan Stiftelsen Läckö Slott och
Operaverkstan/Malmö Opera

Mitt i Borlänge

ligger museet till Jussi Björlings minne.

Se den stora utställningen!

Två våningar med bl. a. ett dussintal scendräkter.

Lyssna till Jussis många inspelningar och se honom på video!

Fördjupa dig i böckerna, klippen och programmen!

Försäljning: bl. a. stort urval av CD och DVD med Jussi.

*”Av alla sångarmuseer, är Björlings bäst”
(The Gramophone)*

Juni–augusti: mån–fre 11–18, lör 10–14, sön 12–17

(midsommarafton och midsommardagen stängt)

Övriga året: tis–fre (utom helgdagar) 12–17

Borganäsvägen 25, 784 33 Borlänge
Tel 0243-742 40, e-post: jussibjorlingmuseet@borlange.se
www.borlange.se/jussibjorling

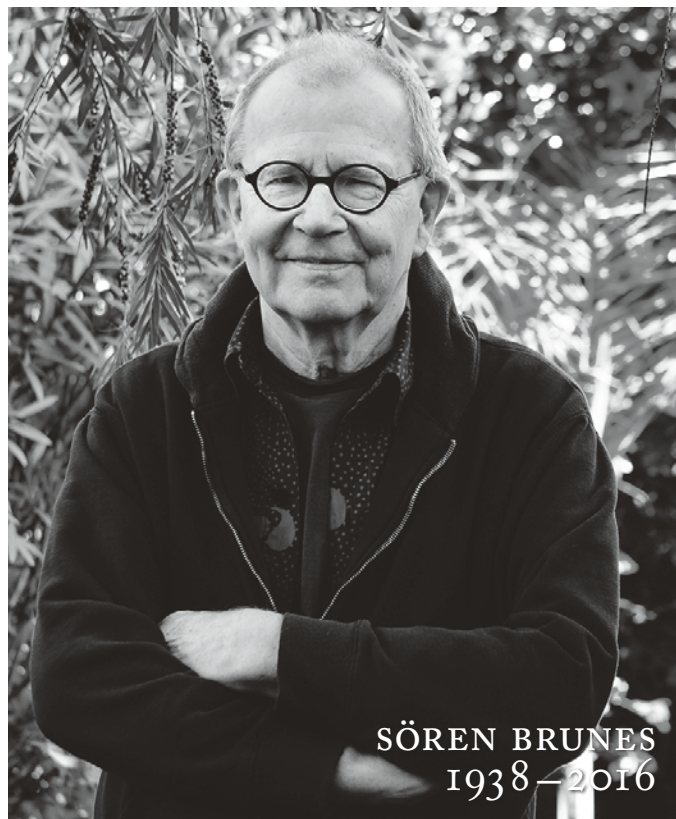

† Jag minns en teaterbiennal där **Sören Brunes** höll ett föredrag om scenografi. Han inledde med att kasta ut en rejäl näve godis till publiken, men bara ena halvan av salongen fick chansen att fånga snasket. Poängen var att den andra halvan av publiken förväntade sig något de också, om inte genast, så senare. Förväntan är vad Brunes strävade efter i sina scenbyggen. En scenografi skulle väcka publikens nyfikenhet.

Finns det något slags scenografi som Sören Brunes inte har skapat? Jag tvivlar. Allt från friscener där karriären sträcker sig från musikalen *Hår* på Scalateatern 1968 till de senaste årens arbete på Teater Tribunalen. Däremellan institutionerna: Dramaten, Stockholms och Göteborgs stadsteatrar, alla friscener ... enbart på Dramaten gjorde han ett femtiotal scenografier från 1970 fram till nyss.

Operascenen fick så vitt jag kan erinra mig endast tre scenografier av Brunes, Stockholmsoperans *La Bohème* 1974 och Folkoperans *Trollflöjten* 2013 samt barnoperan *Den långa, långa resan* med premiär på Rotundan 2017. Men det betyder inte att hans skicklighet inte syntes på operan, rimligen har andra scenografer lärt sig av hans konst, att bygga förväntningar, väcka nyfikenhet av vad det är publiken ser när ridån går upp.

Vem kan glömma *Personkrets 3:1* (1998) eller *Medea* (1995), båda på Dramaten? Eller, för samma institution, *Sultanens hemlighet* (2005), där en åldrad Erland Josephson fick åka rutschkana in på scenen? För en sämre scenograf hade Josephsons behov blivit en begränsning, för Brunes blev det en tillgång. Ett verks historia är vad som sätter en scenografi, givetvis i samarbete med regissören.

Den scenografi som försöker berätta en helt egen historia, till det slags scenografier hörde inte Brunes.

Sören Brunes utbildade sig till byggnadsingenjör men drömde om att bli arkitekt, något man väl ändå måste säga att han blev, om än av byggnader med begränsad livstid. Tyvärr var även Brunes livstid begränsad, i 77 år fick han leva, men många konstnärligt rika år blev det. ■ Claes Wahlin

† Countertenoren **Brian Asawa** har avlidit endast 49 år gammal. Han inledde sin karriär efter att ha vunnit en sångtävling på Metropolitan i New York 1991. Samma år debuterade Asawa i Hans Werner Henzes *Das vertratene Meer* på San Francisco-operan. Därefter följde roller i Puccinis *Tosca* och Brittens *En midsommarnattsdröm*. 1992 ägde Metdebuten rum i Mozarts *Ascanio in Alba*. 1994 vann Asawa Plácido Domingo-tävlingen Operalia, vilket satte fart på hans internationella karriär. Han blev främst efterfrågad i barockrepertoar och bland Händeloperor kan nämnas: *Xerxes*, *Tolomeo* och *Julius Caesar*. Men han framträdde även i Brittens *Döden i Venedig*, Monteverdis *Poppeas kröning* och Strauss-operetten *Läderlappen*. I Sverige är han främst ihågkommen som Baba the Turk i Inger Åbys filmatisering av Stravinskis *Rucklarens väg* 1995. Sedan två år tillbaka drev Asawa en sångagentur. ■ Sören Tranberg

OPERAKONSTEN I TUNISIEN

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG

Operakonst i Tunisien, hur fungerar det? Hur stämmer det med kulturtraditionerna i Tunisien? Ett muslimskt medelhavsland som blev självständigt 1956, efter att ha varit en fransk koloni i sjuttiofem år och sedan dess har kämpat med att hitta sin identitet i en globaliserad värld.

Jo tack, ganska bra. Operaintresset ökar starkt. Det har med den arabiska våren att göra, direkt och utan omsvep.

Jasminrevolutionen, som den kallas i Tunisien, började en decemberdag 2010 i småstaden Sidi Bouzid. En grönsakshandlare tände eld på sig själv sedan polisen konfiskerat hans vagn. Vreden hos den tunisiska medelklassen grundade sig i att grönsakshandlaren hade en akademisk examen men aldrig kunnat få något arbete, inte ens tillstånd att sälja tomater. Denna svåra situation kunde många akademiker känna igen sig i och de menade att ansvaret låg hos president Ben Ali, som flydde till Saudiarabien.

Fem år senare talar alla om hur intensivt livet och samhället förändrats sedan dess. Många hyllar mediernas frihet: för stälde

man skor på dagstidningarna, i dag läser man dem intresserat. Filmen har utvecklats sprängartat och radion har exploderat med många kanaler. Men den största utvecklingen har skett inom musiken: rap, folksång, persiskaviken-rock, europeisk konstmusik och opera.

Théâtre municipal i huvudstaden Tunis är det närmaste man kommer ett operahus i Tunisien. Den vita byggnaden uppfördes under kolonialtiden 1902 i fransk-italiensk art nouveaustil och kallas "kakan", eftersom fasadens silhuett påminner om en orientalisk godsak. Teaterföreställningarna blev oerhört populära – i gästboken hittar vi namn som Sarah Bernhardt. Därför revs snart allt utom fasaden. Den nya fastigheten, färdig 1911, fick 1350 sittplatser i stället för 860.

Adressen är bästa tänkbara, mitt på stora avenyn i Tunis, och teaterhuset har balkong ut mot folklivet. Landets högsta hotell ligger på ena sidan och den hårt bevakade franska ambassaden på andra sidan. Detta är en gästspels-scen för konserter, teater och opera. På tredje raden finns en stor anläggning för luftkonditionering – vi befinner oss ju Nordafrika.

– Byggnaden totalrenoveras nu för 860 miljoner kronor, berättar teaterchefen Najet Fakhfakh, som är utbildad i Frankrike. I synnerhet akustiken ska genomgå stora förändringar.

– Genom åren har många utländska operaensembler spelat här, även Kairo-operan, fortsätter hon. I dag har konserterna i särklass mest publik och den ökar. Fullskalig opera ger vi bara någon gång om året, men vi flikar numera regelbundet in arior eller partier ur olika operaverk i konserterna.

Efter självständigheten 1956 fortsatte operaensablerna att turnera. De flesta utbildade tunisier talar franska och gästspelen kom därför ofta från Paris eller franska provinsstäder. När Ben Ali tog makten 1987 inträffade klar kursändring. Det europeiska kulturinflytandet skulle minska och den

tunisiska musikscenen i stället inriktas mot folkmusik och religiös musik, vilket också skedde. Därmed spenderade man ogärna offentliga pengar på operabesök.

ITALIENSKT INFLYTANDE

Musikkontakterna med Italien har alltid varit starka. Teatro Massimo Bellini i Catania på Sicilien och Teatro Lirico di Cagliari på Sardinien har gamla kontakter med Tunisien. Från Tunis är det bara 31 mil fågelvägen till Palermo och där finns Teatro Massimo, ett av Europas största operahus. När operaintröset nu växer vänder sig intresserade tunisier inte sällan till Italien.

Hafadh Makni är professor på motsvarande Musikakademien i Tunis, på engelska National Higher Institute of Music Tunisia. Högskolan har drygt 500 elever och är landets stora kvalificerade högskoleutbildning för musiker, kompositörer och vokalister. Makni är även konstnärlig rådgivare åt den internationella festivalen på den romerska amfiteatern i gamla Kartago, strax väster om Tunis. I år äger den rum 18 juli–17 augusti.

TUNISIEN HAR RÖTTER I MÅNGA KULTURER

Enligt Hafadh Makni har kampen efter Ben Alis fall handlat om att bekräfta Tunisiens identitet som medelhavsland med rötter i olika kulturer. Man har pekat på det rika arvet från fenicier, kartager, romare, vandaler, berber, ökenfolk, pirathärskares och turkar, liksom från Frankrike och Spanien. Den kampen har varit viktig för att skapa och acceptera en stor bredd i musiklivet. Den har också innefattat att skaffa hållbara argument mot såväl islamister som stränga vänster- eller högerkrafter som velat annektera musiken för eget bruk.

– Vi håller på att skapa en musikalisk grund för operakonst här i landet, säger Hafadh Makni, som är utbildad i en fransk intellektuell tradition och känner sig lika hemma i Latinkvarteren i Paris som på stora avenyn i Tunis.

– Men det finns problem, fortsätter han. Vi har ingen tradition av blåsinstrument, vilka ju ingår i operaverk. Där måste vi börja från grunden. Men vem vill spela ett instrument som det just nu inte finns särskilt mycket utrymme

för i vårt musikliv? Vi saknar också kunskap i exempelvis lyrisk västerländsk operainterpretation och här försöker vi rekrytera pedagoger från Östeuropa.

Sopranen Yosra Sekri är 28 år och en stor operaentusiast. Hon hävdar bestämt att det är den unga postrevolutionära generationen som uppskattar operakonst i Tunisien. Själv utbildades hon i sång och musik, både traditionell nordafrikansk och västerländsk. Vid tjugotvå drabbades hon av opera, närmare bestämt Mozart. Hennes favoritverk är Donizettis *Lucia di Lammermoor*.

– Jag tyckte om allt! De starka känslorna, karaktärerna, instrumenten, handlingen, stämningen, musiken ...

På kort tid har Yosra Sekri blivit ett uppskattat namn i Tuniens musikliv. Bland mycket annat har hon sjungit arior på den internationella festivalen i Kartago, framträtt på operan i Taiwan och gjort en cd med texter av danske prins Fredrik. När Tunisien i april i år firade sin 60-årsdag som nation med en jubileumskonsert var hon ett av dragplästren med en konsert kallad *Songes Tunisiens*.

– Mitt mål är att skapa operaverk som utgår direkt från mitt lands kultur, säger hon och ser mycket målmedveten ut. Och de ska göras på den tunisiska dialekten av arabiska. Det har aldrig gjorts och det är hög tid.

Man hör ekot av Verdi som också omsatte sin tids patriotism i musikdramatik.

Liknande ambitioner finns på andra håll och de speglar en djup strömning i tiden. Den tidigare finansministern Jalloul Ayed, som också är en kulturpersonlighet och beskyddare av olika verksamheter, skriver i dag på ett stort, brett musikdramatiskt verk om landets historia.

Arabvärlden utser, precis som Europa, varje år sin kulturhuvudstad. Utnämningen görs av Arabförbundet i samarbete

med Unesco. Årets arabiska kulturhuvudstad är för övrigt Sfax i Tunisien. Sju mil därifrån ligger El Jem, en imponerande romersk amfiteater från 200-talet e. Kr., den största i Afrika med 35 000 sittplatser. Här ges varje år en stor festival för symfoniorkestrar – i den varma sommarnatten, med bara stearinljus som belysning. Årets datum är 30 juni–17 juli. Ingen opera. Men flera professionella påpekar att Tuniens två stora internationella festivaler innebär klara fördelar för framtida operaäventyr. Här finns långa trådar att spinna vidare på.

I det stora grannlandet Algeriet var Constantine förra årets kulturhuvudstad, en gammal stad uppkallad efter Konstantin, den förste romerske kejsare som döptes.

Ett skäl till att Constantine fick titeln var stadens stiliga, renoverade, koloniala operahus som stod färdigt 1883. Fastigheten ritades av eleven till Parisoperans arkitekt Charles Garnier, Jean-Émile Resplandy, f.ö. samme arkitekt som ritat operahuset i Tunis. Verksamheten ombildades på 1970-talet till regionteater.

Från den långa franska tiden finns det i Algeriet ytterligare tre operahus – i huvudstaden Alger, i Oran och i Annaba, ännu en urgammal kulturstad. Alla är upprustade. Sedan 2012 pågår byggandet av en ny stor opera i Alger som ska ha plats för 1400 personer, en gåva från Kina som genom att uppföra kulturbyggnader överallt i Afrika räknar med att få intressanta råvarukontrakt. Verksamheten ska drivas i nära samarbete med Pekingoperan. ■ Ingvar von Malmberg

1. Théâtre municipal. Foto: Kekyalaynen / Shutterstock
2 och 3. Interiör. Foto: Ingvar von Malmberg.
4. Porträtt Yosra Sekri.

Amfiteatern El Jem

MUSIK PÅ SLOTTET

BORTOM TRADITION

1-30 SEPTEMBER

Enleveringen ur Seraljen av W.A. Mozart
med Rebaroque i samarbete med
Gotland Greenhouse flyktingboende,
arr av Jonas Dominique.

Mahler afton med Ann Hallenberg, mezzo
och Matti Hirvonen på piano,
Judiskt, Romskt och Rebaroque,
Samisk helg, J.S. Bach och ReBach
av Johan Ullén med Christian Svarfar,
violin, Stockholms Solister,

Kammarmusik med bla David Härenstam, Love Derwinger
och andra. Vincent Hashmi tolkar **Evert Taube** och
Paulina Pfeiffer sjunger **sånger av Elfrida André**, mm.

För fullständigt program: musikpasilottet.se
Biljetter: nortic.se / tel 0455-61 97 00

Operafest

DALA FLODA

Dala-Floda Carmen med
Huppleken, Indisk afton och
indisk mat på Vårdshuset,
Barnopera, Sång från Flosjön,
Operakonsert på ICA Nära,
OperaCafé, Kurs för special-
begåvade, Workshops,
Från Cabaret till Bowie,
Operagalakonsert.

10-14 AUGUSTI

Biljetter visitsodradalarna.se 0771-626262
www.dalafloดาoperafest.se för info
och bussturer från Stockholm.

Den lilla festivalen med det stora hjärtat.

OPERA FABRIKEN

PRESENTERAR EN OPERA AV
GIUSEPPE VERDI

I REGI AV
ANELIA KADIEVA JONSSON

Otello

LIBRETTO AV
ARRIGO BOITO

DIRIGENT
MAGNUS LARSSON

I ROLLERNA

FRANCISCO ALMANZA | BENGT KRANTZ | LEENA MALKKI
MARCUS BIRGERSSON | HENRIK LAGERCRANTZ
INGEBORG BØRCH | DMITRIY LI
M.F.L.

VERDI OCH SHAKESPEARE I EN MAKALÖS FÖRENING!
MÄKTIG MUSIK, UNDERBAR SÅNG
OCH ETT DRAMA SOM GER RYSNINGAR!

TURNÉ SOMMAREN 2016:

29/7 YSTAD TEATER – PREMIÄR!
30/7 YSTADS TEATER
10/8 KRAPPERUPS BORG
19/8 HOFTEATRET, KÖPENHAMN
24/8 YSTADS TEATER
26/7 PALLADIUM, MALMÖ
27/7 PALLADIUM, MALMÖ
1/9 KRISTIANSTAD TEATER

INFO OCH BILJETTER:
WWW.OPERAFABRIKEN.SE

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

ÅRETS "WAGNERRESA" TAR OSS TILL ERL, SOM LIGGER I ÖSTERRIKE I TYROLEN VID KUFSTEIN NÄRA GRÄNSEN TILL TYSKLAND 13-18 JULI 2016

I Erl har det uppförts passionsspel sedan ca: 400 år tillbaka och från 1998 även opera och konserter av högsta kvalitet. Vi upplever här Wagners **NIBELUNGENS RING**. Stads promenad i medeltida Innsbruck med trevlig lunch i Stiftkeller. **Reseledare Tomas Svendén.**

Royal Crown Unik Lyxkryssning på Main och Rhen i musikens och vinets tecken WÜRZBURG – AMSTERDAM 10-17 SEPTEMBER 2016

Upplevelserik musikkryssning, besök i kulturstäder och trädgårdar utmed Main och Rhen. Följ med på en fantastisk resa på floderna Main och Rhen från Würzburg till Amsterdam med **m/s ROYAL CROWN ett fartyg många känner igen sig nu under nytt namn**. Under färden med denna bekväma och lyxigt inredda flodkryssare bjuds vi de mest utsökt komponerade rätter tillsammans med viner från regionerna vi passerar igenom. Vi gör också många strandhugg med guidade rundturer, kulturhistoriska besök och tillfälle till provning av såväl Rhenviner och annat gott. Dessutom bjuds vi musikaliska salonger ombord med hovsångaren **MICHAEL WEINIUS** och vår maestro i världsklass, **TOBIAS RINGBORG**. Som reseledare medföljer **Tomas Svendén**.

NEW YORK METROPOLITANOPERAN 5-12 OKTOBER 2016 STJÄRNSPÄCKADE FÖRESTÄLLNINGAR!

Puccinis romantiska opera efter Henry Murgers roman **LA BOHÈME**, Mozarts klassiker **DON GIOVANNI** med vår egen **MALIN BYSTRÖM** och **FABIO LUISI** på pulten samt **ROSSINIS** härliga **ITALIENSKAN I ALGER** med **JAMES LEVINE**. Varje årstid har sin charm i New York. Följ med till "The Big Apple" och upplev fantastiska operaföreställningar, enastående konstmuseer, shopping och underbara måltider! New York är staden som har allt, inte minst ett av världens främsta operahus "The MET". Besök på Museum of Modern Art (MoMA) och utflykt till Brooklyn med bl.a. det berömda Brooklyn Museum ingår också i programmet. Reseledare **Tomas Svendén**.

VERDIFESTIVALEN I PARMA MED 3 FÖRESTÄLLNINGAR 6-11 OKTOBER 2016 BESÖK I FIOSTADEN CREMONA OCH STUDIUM AV PARMESANOST

Operapubliken i den gamla hertigstaden Parma är erkänt kräsen, och det är roligt att för första gången i Your Next Tours historia kunna presentera denna festival, i Verdis hemtrakter dessutom. På 3 olika teatrar ser vi följande operor av traktens store son: **DON CARLOS**, **GIOVANNA D'ARCO** Jeanne D'Arc och **I MASNADIERI** (Rövarna), den sistnämnda skrevs för Jenny Lind. Vi besöker också gemensamt Verdis födelsehem i Le Roncole, Sant' Agata och även fiolstaden Cremona där Stradivarius levde och verkade. Reseledare hovsångerskan **Lena Nordin**.

OPERAMÖTEN I PRAG 23-28 OKTOBER 2016

Prag, "Den gyllene staden", är inte bara en av Europas vackraste städer utan även en av de kulturellt mest högtstående. Inte minst vad gäller musikkivet. Staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och **tre operahus**. Vi besöker alla tre av dessa operahus för att njuta av Mozarts **TROLLFLÖJTEN** på Estate theatre (Mozartteatern), Dvoraks **Rusalka** på Statsoperan och Bizets **CARMEN** på National teatern (Stora operan). Vi bor på femstjärniga Hotel Paris Prague. Vi reser tillsammans med **Tomas Svendén** som reseledare.

MILANO 3-7 NOVEMBER 2016 La Scala

Sensationellt erbjudande att delta vid föreställningen av Mozarts mästerverk **FIGAROS BRÖLLOP** på operahuset **La Scala** och Verdis gripande **REQUIEM** på konserthuset **Auditorium Verdi**. Vi gör även stadsrundtur till fots med vår trevliga svensktalande guide i Milanos centrum. Besök i Santa Maria della Grazie med Leonardo da Vincis berömda målning "**Nattvarden**" ingår och förstas också trevliga måltider tillsammans. Reseledare hovsångerskan **Lena Nordin**.

UPPLEVELSERIK OPERARESA TILL BUDAPEST 9-14 NOVEMBER 2016 FAUST OCH TOSCA

Vi kommer att lära känna den vackra ungerska huvudstaden som delas i Buda och Pest av den mångbesjungna floden Donau. Vi provar specialiteter ur det läckra ungerska köket och gör utfärder till **Grassalkovich-slottet** i Gödöllö och den pittoreska staden **Szentendre**. Gounods mästerverk **FAUST** med alla sina välbekanta örhängen och Verdis välbekanta thriller **TOSCA** blir de musikaliska höjdpunkterna under vårt besök. Reseledare hovsångerskan **Lena Nordin**.

OPERARESA TILL BERLIN med den omfattande JULMARKNADEN i Berlin och TILLFÄLLE TILL INKÖP I BORDERSHOP MED ETT STORT UTBUD AV "TAX FREE" VAROR 24-29 NOVEMBER 2016

Vi reser med buss till världsmetropolen Berlin. Överallt möts gammalt och nytt i staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och tre operahus.

Vi får vara med om Meyebears **HUGGENOTTERNA** på Deutsche Oper och Mozarts sagoopera **TROLLFLÖJTEN** på Staatsoper/Schillertheater. I Berlin gör vi en stadsrundtur tillsammans med svensktalande guide där vi kommer att få se alla de omtalade monumentala byggnaderna. I Danmark bor vi på Hotell Niels Juel i Köge, i Berlin bor vi på **Grand Westin Berlin** hotell**** beläget i hörnet Unter den Linden/Friederichstrasse. Naturligtvis äter vi god mat och dricker goda viner under resan. Resevärd **Tomas Svendén**.

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

avlyssnat

RAMEAU: DARDANUS

Richter, Arquez, Devieilhès, Fernandes, Arnould, Champion, Buet, De Negri.

Ensemble Pygmalion/Pichon

Alpha Classics 951 [2 CD]

Distr: Naxos

När **Jean-Philippe Rameaus** femte opera *Dardanus* hade premiär i Paris 1739 var

den parisiska operapubliken delad i två polemiserande läger. Lullyister var en mer konservativ falang som fortfarande hyllade den heroiska operatraditionen från Ludvig XIV:s dagar och hans hovkompositör Jean-Baptiste Lully, den andra falangen "rameauisterna" höll på Frankrikes då mest uppmärksammade operaskapare, den 56-årige Jean-Philippe Rameau.

Båda supporterklubbarna tävlade mot varandra i förolämpningar och grova tillmälen för att nedgöra sina motståndare, tonen var ofta aggressiv men även vitsig och spirituell. Självlaste Jean-Jacques Rousseau som, helt i upplysningstidens anda, hyste en reformvänlig syn på operakonsten tog denna gång parti för lullyisterna och levererade efter premiären på *Dardanus* följande salva: "Du spridare av groteska ackord ... bort med händerna från vad som är hans (d.v.s. Lullys operor) och avhåll dig hädanefter från att pina öronen hos hederliga män!"

Den främsta orsaken till Rousseaus och lullyisternas löje var den scen där Dardanus sover sött, vaggad till sömns av en kör av drömmar alldeles bredvid ett fruktansvärt sjöodjur. Det svala mottagandet fick Rameau att genast göra stora förändringar, vilket resulterade i en helt ny version 1744, där han komponerade om de tre sista akterna och där den utskällda drömscenen utslöts för att nå större dramatisk trovärdighet. Rameau fortsatte att arbeta med sin *Dardanus* och när den åter spelades 1760 hyllades den som ett av hans mästerverk.

Texten har antik-mytologisk utgångspunkt, ur vilken librettisten **Le Clerc de la Bruère** konstruerade en intrig av kärlek, svartsjuka och hjältemod. Dardanus är son till Jupiter och den mytologiske anfadern till Trojas kungaätt. Dardanus älskar med besvarad kärlek Iphise, dotter till den frygiske kungen Teucer med vilken Dardanus är i krig och som lovat bort henne till sin överbefälhavare Anténor. Handlingen innehåller också en förromantisk fängelsescen, en trollkarl som tillhandahåller en förvandlingsmantel, ett sjöodjur som sprider skräck

och förödelse. Med Venus hjälp förgör Dardanus odjuret och visar prov på den tapperhet och moralisk resning som övervinner fiender och därmed jämnar vägen för en lycklig förening med Iphise.

Dardanus tidigare uttolkare på cd, Raymond Leppard och Mark Minkowski, har vacklat kring vilken av versionerna som är att föredra men valt den musikaliskt generösa urversionen med den raffinerade drömscenen ur 1739-års version med tillägg av den förtätade och musikaliskt så avancerade fängelsescenen med Dardanus aria "Lieux funestes", ansedd som ett av Rameaus absoluta mästerstycken. **Raphaël Pichon** med Ensemble Pygmalion, en under senare år uppmärksammad fransk barockensemble, följer konsekvent 1744-års version. Pichon verkar vilja presentera en musikaliskt klanderfri inspelning. Hans handlag är överlag lyriskt, nyanserat och varsamt. Den som vill höra varje air eller dans exekverad omsorgsfullt utan överdrifter kommer att få en högtidsstund.

Rösterna är på gott och ont överlag franska med lätta klara textflexibla klangideal. **Gaëlle Arquez** är ljuvt klagande i Iphises kärlek-lamentationer, men det rakryggade trotset mot fadern har hon knappast trovärdiga uttryck för. Härlig är den trådsmla lyskraften i **Sabine Devieilhès** sopran som Venus, men när hon sjunger om den bistra nordanvindens härjningar låter det som en ljuv västanfläkt.

Ingen av de manliga sångarna lämnar heller några bestående intryck utanför det välartat prydliga. **Bernard Richter** som Dardanus har en angenäm distinkt tenor, men är helt utan heroisk kraft för att övertyga i den berömda fängelsescenen. Lika lite skrämmd blir man av första aktens stora kampsång och krigsförklaring som framförs med menuettartad luftighet. Harmoniska finesser och instrumentala soloinsatser framhävs aldrig med tydlighet och pregnans. Den generositet och realistiska konkretion som finns i Rameaus bildmässiga tonmålningar av naturkatastrofer, danser och krigsstämningar når i Pichons inspelning aldrig ut ur den välartade kammarmusikens rokokosalonger. Slutresultatet blir – även med god vilja och upprepat lyssnande – monotont och kraftlöst. Det här är inte en inspelning som övertygar om potentialen i den senare versionen av detta omvitnat så starka och uttrycksfulla verk – av många sett som en av det franska 1700-talets främsta operor. ■ Erik Graune

GLUCK: ORFEUS OCH EURYDIKE

CD 1: Highlights of the versions for Vienna (1762) and Paris (1774).

CD 2-3: Complete recording of the original version (Vienna 1762).

Fagioli, Hartelius, De Negri.

Accentus Chamber Choir, Insula Orchestra/Equilbey

Archiv Produktion 479 5315 9 [3 CD]

Distr: Universal

Glucks opera *Orfeus och Eurydike* närmar man sig med ett speciellt vördnadsfullt allvar. Dess ställning som "reformopera" är anledningen. Operakonsten räddades från sekellång gradvis förflockning och barockens dekadens av ytligt vokalt virtuoseri och återställd konstarten till dess ursprungliga musikdramatiska sanning. Orfeusmyten som allegori över konstens och framförallt sångkonstens kraft att till och med övervinna döden är kanske en orsak till dess speciella nimbus. Operans komplicerade historia med flera olika versioner tillhör också det som man måste ta ställning till när man närmar sig verket. Ska man välja den ursprungliga Wienversionen på italienska från 1762, där titelrollen skrevs för den berömda kastratsångaren Gaetano Guadagni, eller den franska versionen från 1774, där titelrollen skrevs om till tenor för den kastratallergiska Parispubliken, eller Parmaversionen för sopran eller kanske Berlioz 1800-talsversion för mezzosopran ...?

Nyinspelningen med **Laurence Equilbey** och Insula Orchestra samt kören Accentus verkar inte ha haft några högtflytande ambitioner vad gäller interpretatorisk innovation eller val av "version". Här är det Wienversionen som gäller och Laurence Equilbey gör en gedigen läsning utan att presentera några spektakulära tolkningsalternativ. Insula-orkestern spelar på tidstrogna instrument med en andning och frasering som tillhör stilen men som ibland ändå motsägs av genomgående långsamma tempi och nästan romantiskt legatospel i stråkarna. Den som väntar sig starkt realistiskt intensiv dramatik med accentuerade känslöytringar eller häftiga helvetes- skildringar understödda av furiösa stråkar kommer att bli besviken. Jag irriterar mig på avsaknaden av kreativ medvetenhet i frasering och dynamik och på hur stolpigt och fantasilöst det blir ibland.

Inspelningen skulle knappast höja sig över det vanliga om man inte hade centrerat sig kring den extraordinära sångaren i titelrollen, vilket också blir anledningen att starkt rekommendera upptagningen från ärevördiga Deutsche Grammophon Archiv. Den argentinske countertenoren **Franco Fagioli** har under senare tid etablerat sig som något utöver det vanliga, i en tid som sannerligen inte saknar habila countertenorer: Jaroussky, Mehta, Cencic är bara några av kometererna i den yngre generationen med nästan samma stjärnstatus som "riktiga" eller "normala" tenorer.

Franco Fagioli har en helt egen personligt färgad stämma som inte går att ta miste på. Bara det ett unikum, och då inte bara hos countertenorer. Fagioli sjunger med en intensitet och drivkraft, eld och frenesi som tar andan ur lyssnaren. Han skäms inte för att accentuera sin kraftfulla bröströst i de lägre registren, på höjden exponerar han en dramatisk kraft som vore han en dramatisk sopran.

I Wienversionen av *Orfeus* finns inte många möjligheter för Fagioli att visa sin fabulösa koloratur. Här har man som bonus tagit med en upptagning från en konsert på Théâtre de Poissy med identiskt samma besättning, där Fagioli får tillfälle att excellera i den virtuosa briljanta koloraturaria som Gluck komponerade för tenoren Legros i den franska versionen (här av någon anledning sjungen på italienska). Franco Fagioli är definitivt ett fenomen, vilket inte hindrar att de andra medverkande kommer i skymundan. **Emmanuelle De Negri** gör en adekvat Amor. Sist men inte minst får **Malin Hartelius** visa att hon kan göra något av Eurydikes bleka parti till en spännande gestalt som står upp mot Orfeus med skärpa, inlevelse och perfekt tonbildning. Här slår det gnistor i dödsrikesvandringen trots Equilbeys stundom lama understöd. ■ Erik Graune

RUSSIAN ARIAS

Vesselina Kasarova, mezzosopran.
Philharmonie Baden-Baden/Baleff
Genuin GUIN 15378 [1 CD]

Distr: Naxos

Mozart, Händel och bel canto har varit kärnan i den bulgariska mezzosopranen

Vesselina Kasarovas repertoar under det

kvartssekel som hon tillhört världseliten. Nu fyllda 50 har hon i sina, under senare år, alltmer sparsamma scenframträdanden orienterat sig mot de mer dramatiska rollerna som Carmen och Delila. Trots att hon sedan barnsben behärskar ryska har dock slavisk och rysk opera aldrig varit framträdande i hennes repertoar. Extra välkommet är därför den nya cd där Kasarova ägnar sig åt detta. Och det blir något speciellt när hon möter den klassiska ryska operarepertoaren.

När hon tar sig an de melankoliska fraserna med belcanto-teknikens medvetenhet i uttryck och frasering, förvandlar hon på ett fascinerande sätt den ryska folktonen till känslfull och raffinerad sångkonst. Lyssna bara till hur sångerskan i Ljubasjas monolog ur *Tsarbruden* förenar Rimskij-Korsakov med frasering som kunde höra hemma hos Bellini eller Paulines romans ur Tjajkovskijs *Spader dam* – det blir i sanning nya och andlösa ögonblick!

Kasarova har alltid varit en interpretatoriskt medveten och intelligent artist som kan låna sin stämma till många olika karaktärer. Med sin breda kraftfulla bröstöst uppnår hon suggestiv demoni i Marfas spådomsscenen ur *Hovansjtjina* eller grevinnans spöklika sång i *Spader dam*. Jeanne d'Arcs och Vanjas stora scener i Tjajkovskijs *Orleanska jungfrun* och Glinkas *Livet för tsaren* har sällan framförts med sådan engagerande desperation och innerlighet.

Kasarovas förtrogenhet med briljant koloratur kommer väl till pass i Kontjakovnas sensuella orientaliska figurer ur Borodins *Furst Igor*. Tio olika kvinnogestalter ur nio operor bjuds vi på, en del välbekant som Olga i *Eugen Onegin*, andra mer okända som Laura i Dargomyzjskijs *Stengästen* – samtliga synnerligen givande att stifta bekantskap med i Vesselina Kasarovas gestaltningar. **Pavel Baleff** leder Baden-Badenfilharmonikerna habil, men nog hade jag hellre velat ersätta två orkestrala avsnitt med ytterliga ett par ryska arior. ■■

Erik Graune

DOLCI MOMENTI - BELCANTO ARIAS

Lena Belkina, mezzosopran.

Münchner Rundfunkorchester/de Marchi
Sony Classical 0888750514325 [1 CD]

Distr: Sony

En snabb översiktlig blick över västvärldens operaaktiviteter visar med en viss överdrift, en närmast fullständig

hegemoni av från öst kommande kvinnliga sångare som gjort sig oumbärliga, inte minst på de internationella statushusen som Metropolitan och La Scala – ofta med efterföljande luxuöst lanserade dvd- och cd-satsningar.

Att vi nu ett kvarts sekel efter Sovjetunionens fall kan skörda frukterna av denna form av öppnare kulturklimat är glädjande.

Ukrainskan **Lena Belkina** är bara ett exempel på en fullfjädrad belcantomezzo som verkar klara allt. Efter att ha upplevt henne dels som en akrobatisk och rolig Isabella i *Italienskan i Alger* med kropp, klädsel och fysiskt utspel som en proffsig strippa, dels som högstämmd kastrathjälte i Rossinis *Aureliano in Palmira*, kan jag bara konstatera att vidden av hennes sceniska utspel verkar lika obegränsad som hennes vokala prestationer – de senare kan lyssnaren själv avgöra på hennes nya cd.

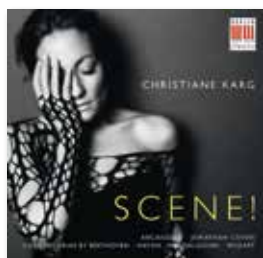
Urvalet och titeln är "Belcanto Arias", ingen originell titel och urvalet erbjuder enbart verk av de tre stora: Rossini, Bellini och Donizetti – det som tidigare skulle kunna ses som ovanligt är numera standardrepertoar. Den lite snålt tilltagna skivan innehåller nio nummer, varav ett helt orkestralt. Uvertyren till Rossinis *Askungen* spelas av Münchens radioorkester under ledning av **Alessandro de Marchi**, dock utan den fräscha uppstudsighet som utmärker dirigentens barocktolkning.

Belkina tar sig an Rossinikoloraturkaskader med glädje och ohämmad briljans. Som alla sångare ur hennes generation märks små och andra märkbara tecken på det ryska sångideal som tidigare kunde kännas jobbigt för oss västerlänningar. Belkina har egaliserat tacksning över hela registret med en fullmatad generös rondör (belackare skulle tala om burkighet i klangen). Avigsidorna är dock en monokrom, helgarderad men med en begränsad möjlighet till en varierad och nyanserad klangfärg – något som är genomgående för det nyryska internationellt modifierade sångidealet, som hos Anna

Netrebko, Ludmila Monastyrska eller Elina Garanča. Det är röster som klarar allt, med maximalt väljud och total behärskning men som heller aldrig vågar lämna ut rösterna till ett naknare varierat föredrag.

Detta märks framförallt i de virtuosa Rossinipartierna med sina halsbrytande koloraturer, som t.ex. Elenas och Angelinas slutrondön ur *La donna del lago* respektive *Askungen*. Innerligheten och den återhållna melankolin i Desdemonas videvisa har Belkina inte heller täckning för med sin riskfria tungrodda frasering och Rosinas cavatina ur *Barberaren i Sevilla* levereras lite humorfritt. Däremot är hennes behandling av Bellinis oändliga melodier, som Romeo i *Capuleti e i Montecchi* och Nelly i *Adelson e Salvini* inlevelsefull med intensiv frasering. ■ Erik Graune

CHRISTIANE KARG: SCENE!

Concert Arias by Beethoven, Haydn, Mendelssohn, Mozart, Arcangelo/Cohen
Berlin Classics 0300646BC

Distr: Naxos

Detta är en mycket fin skiva med en av de mest efterfrågade tyska lyriska sopranerna för närvarande. **Christiane**

Karg, född 1980 i Bayern, har studerat i Salzburg och Verona, tagit lektioner av bland andra Grace Bumbry, Mirella Freni och Wolfgang Holzmair. Hon debuterade 2006 i Salzburg och har sedan dess sjungit i Tyskland och Österrike i operor av Gluck, Mozart, Donizetti (*Don Pasquale*), Puccini (*La Bohème*) och Pfitzner (*Palestrina*). I Frankrike har hon gestaltat Anne Truelove i Stravinskis *Rucklarens väg* och i sommar är hon aktuell som Octavian i *Rosenkavaljeren* på Bayerische Staatsoper i München.

Karg är också flitigt anlitad som romans-, oratorie- och konsertsångerska och har tidigare gett ut skivor på Berlin Classics med bland annat romanser av Richard Strauss och arior av Gluck, Mozart och Grétry. På dessa, liksom på föreliggande cd där hon själv har valt ut sex konsertarior av Haydn, Mozart, Beethoven och Mendelssohn, samarbetar hon med den förnämliga, delvis tidstrogna kammarorkestern Arcangelo under dess brittiske ledare **Jonathan Cohen**, som f.ö. gästade Berwaldhallen.

Skivans upplägg är originellt såtillvida att det enbart handlar om

konsertarior, det vill säga stora scener för en röst och orkester som inte ingår i något omgivande operasammanhang. Här är det sopranarior som gäller. De har komponerats för tidens sångarcelebriteter att framföras konsertant och ingen av dem är att betrakta som någon raritet i diskografiska sammanhang. Självtänknings jag flera av dem med den engelska mezzon Janet Baker och den amerikanska sopranen Arleen Augér (de båda Haydnariorna "Miseri noi, misera patria" och "Scena di Berenice") på ett par fina skivor för ett antal år sedan.

Möjligen är originalversionen av Mendelssohns "Infelice", som här framförs i sin variant med violinsolo från 1834, rätt ovanlig. Det är också skivans längsta stycke och ger en något annorlunda bild av den tyske tonsättaren.

I Mozarts kända konsertaria för sopran, piano och orkester, "Ch'io mi scordi di te?" medverkar pianisten **Malcolm Martineau** på hammarflygel.

Kargs stämning är lyrisk, rund och varm med stor känsla för nyansering och textning. Det är ingen dramatisk sopran i vardande, trots den ståtliga inledningen med Beethovens delvis högdramatiska "Ah, perfido!"

I häftet till denna rekommendabla cd, som naturligtvis innehåller texter med översättningar, ingår också en intervju med sångerskan. ■ Henry Larsson

LIEDER & SONGS

Grieg, Wolf, Strauss, Backer-Grøndahl.
Mari Eriksmoen, sopran, **Alphonse**

Cemin, piano

Alpha Classics 207 [1 CD]

Distr: Naxos

SCHÖNE WELT ...

Lieder av Schubert, Schreker, Korngold.
Anne Schwanewilms, sopran, **Charles**

Spencer, piano

Capriccio C5233 [1 CD]

Distr: Naxos

Norska **Mari Eriksmoen** gick ut Opera-Akademien i Köpenhamn våren 2010, och jag minns henne som en utsökt fin Constance i Poulencs *Karmeliterysterna*

i det årets elevuppsättning. Redan samma sommar sjöng hon Zerbinetta i *Ariadne på Naxos* på Theater an der Wien, och sedan dess har hon hållit till på den internationella toppen trots att hon som lyrisk koloratorsopran tillhör en hårt konkurrensutsatt kategori av sångerskor. Särskilt just på Theater an der Wien har hon varit flitigt sysselsatt i viktiga roller.

I René Jacobs nyligen utgivna *Enleveringen ur seraljen* är Eriksmoen Blondchen, och nu kommer hennes första romansskiva. Hon startar som sig bör för en norsk sopran med **Edvard Grieg**, men inget ur det knippe välbekanta sånger som annars brukar vara obligatoriska. Griegs sånger sjungs ju gärna och med framgång av sångare från alla skandinaviska länder, men norska är inte så lätt som man gärna tror. Det visar Eriksmoen, som har en utpräglad norsk intonation och vokalfärgning som jag aldrig hört hos någon svensk eller dansk sångare. Och Kirsten Flagstad hade ju så stor röst att hon inte riktigt hade plats för de idiomatiskt norska nyanser som Eriksmoen gör oerhört fint bruk av. Det är härligt att höra en så genuint och subtilt norsk Grieg. Och inte bara Grieg, Eriksmoen sjunger också fem sånger av **Agathe Backer-Grøndahl**, som annars enbart är känd som pianist och pianotonsättare. Det är daggfriska sånger, inte minst präglade av Backer-Grøndahls påfallande melodiska begåvning.

Mari Eriksmoen har i sitt urval av **Hugo Wolf**-sånger lagt fokus på sådana med gäckande litet spetsigt humoristiska texter. Bland annat i fem sånger ur *Italienisches Liederbuch*, så fint gestaltade att jag till och med kommer att tänka på Irmgard Seefried, annars särklassig i denna underbara sångcykel. Mari Eriksmoen har charm, typiskt "nordisk" kristallisk klang men ändå en varm och personlig timbre. Inte minst har hon perfekt diktion. Man hör vartenda ord utan att behöva följa med i texthäftet. Det är nästan unikt för en sångerska med så högt röstläge.

I fråga om Wolf-sångerna har skivbolaget slarvat svårt. Ingenstans anges namnen på textförfattarna till de nio sångerna! Upplyningsvis rör det sig om Paul Heyse som skrivit *Italienisches Liederbuch*, medan Goethe och Mörike står för två var av de övriga fyra.

Mari Eriksmoens alldeles förträfflige pianist heter **Alphonse Cemin**, och i det litet för snålt tilltagna programmet (47 minuter) på denna så lyckade debut-cd finns också fem sånger av **Richard Strauss**.

Anne Schwanewilms är också sopran men av helt annan sort. Hon har en stor operaröst – jag har sett henne ypperligt gestalta

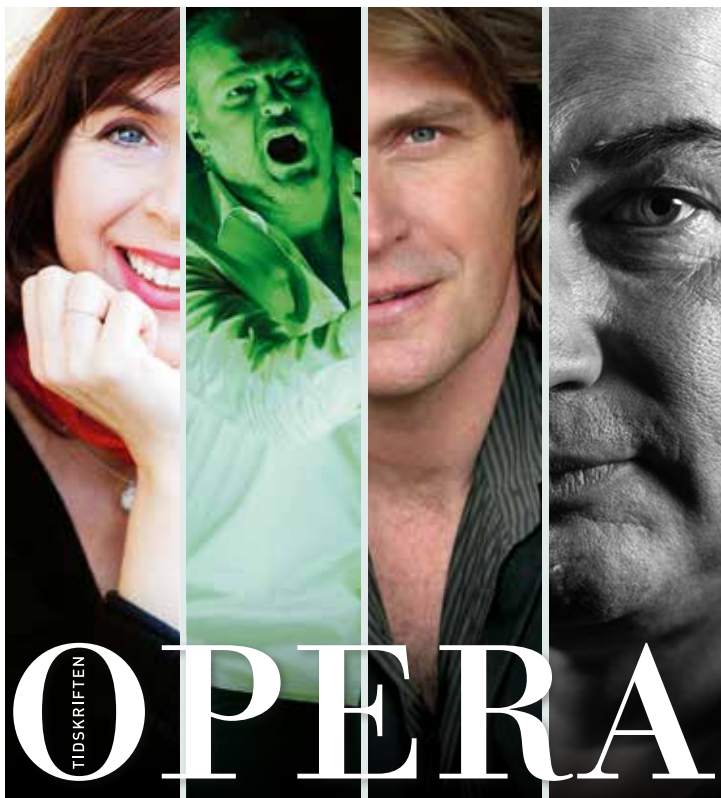
roller som Senta och Chrysothemis – och även om hon fint skruvar ner sin stämma till romansformat så lyser operapotensen igenom en aning för mycket. Samtidigt ger denna henne möjlighet att bygga upp långa täta legaton även i pianissimo, och **Schuberts** "Ave Maria" sjunger hon helt enkelt kolossalt vackert.

Titeln "Schöne Welt..." är hämtad från Schuberts *Götter Griechenlands* och är ett uttryck för den längtan efter en bättre värld som så många unga diktare och tonsättare drömde om under den dystra tiden efter Napoleons fall, när repression och förtryck rådde i Österrike. För säkerhets skull riktade man in sin längtan opolitiskt, och denna sköna värld kunde vara både månen, döden, det antika Grekland eller det soliga Italien. Sådana drömmar är Schuberts sångskatt fylld av.

Schubert dominerar också på Schwanewilms cd, och de fem sånger av **Franz Schreker** och tre av **Erich Wolfgang Korngold** som interfolierar dem blir litet för bleka, när de kläms in mellan Schuberts magiska genialiteter.

Anne Schwanewilms har större problem med diktionen än Mari Eriksmoen, och här behöver man följa med i texthäftet för att uppfatta vad som sjungs. Men det finns ändå gott om värme och innerlighet i Schwanewilms röst, och hon förmår uttrycka åtskilligt bara med sin så flexibla täta vokalklang. Fast hon saknar Eriksmoens direkta tilltal och omedelbara charm. Det blir litet distanserat och till och med monotont i all klangskönhet. Schwanewilms pianist **Charles Spencer** är en absolut optimal partner. ■ Lennart Bromander

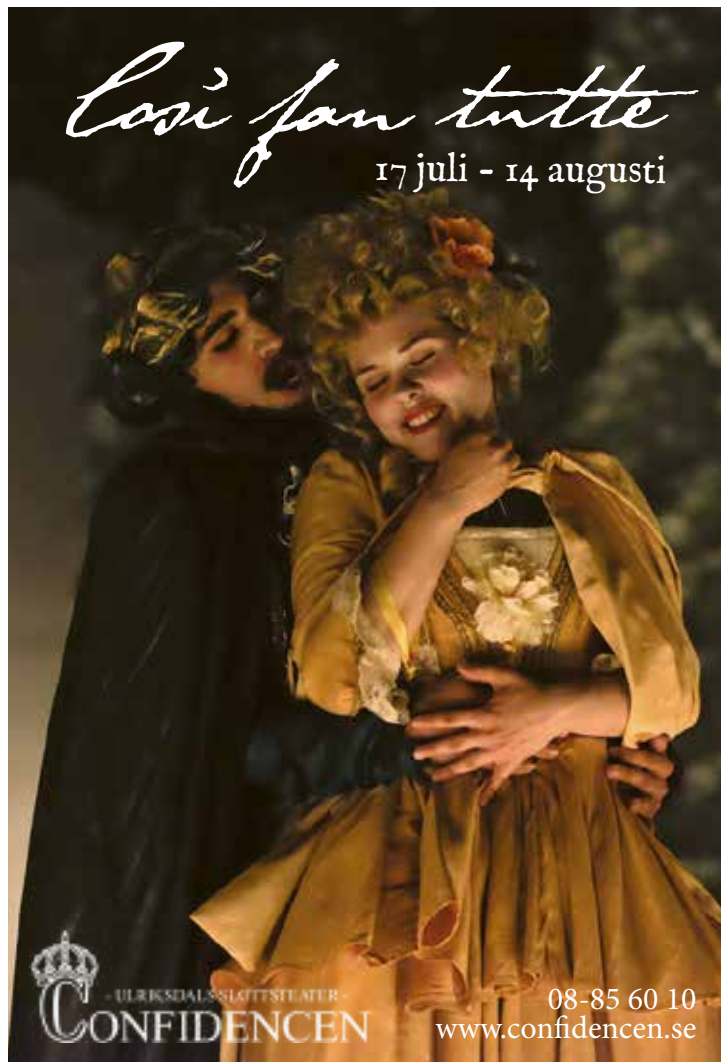

TIDSKRIFTEN OPERA

HÖSTNUMRET UTKOMMER DEN 16 SEPTEMBER

- ◆ Vi intervjuar den konstnärlige ledaren för Cirkus Cirkör, Tilde Björfors, som gör sin operaregidebut genom att sätta upp Philip Glass Satyagraha i ett samarbete mellan Folkoperan och Cirkus Cirkör. Det blir Sverigepremiär på Folkoperan den 14 september.
- ◆ Intervju med den ryske världsbasbarytonen Evgeny Nikitin, som i våras sjöng vid Uppsala universitets promovering i stadens domkyrka. Han berättar bl.a. om sitt fruktbara samarbete med tre svenska Wagnersopraner på allra högsta nivå.
- ◆ Dessutom innehåller höstnumret bland mycket annat också rapporter från festspelen i Bayreuth (nyuppsättning av Parsifal i Uwe Eric Laufenbergs regi med Klaus Florian Vogt i titelrollen), Aix-en-Provence och München, men givetvis bevakar OPERA också de svenska operasommarscenerna.

Fr. v.: Tilde Björfors. Foto: Mia Carlsson.
Evgeny Nikitin i Den brinnande ängeln. Foto: Wilfried Hösl.
Klaus Florian Vogt. Foto: Okänd.
Uwe Eric Laufenberg. Foto: Henning Kaiser.

Giacomo Puccini
HÄXORNA
(le villi)

Heddie Färdig
Daniel Ralphsson
Karolina Blixt

Regi:
Aurelia Le Huche
Musikalisk ledning:
Anna Christensson

Årsta Teater • 18 juni - 9 juli • kamraterna.com • 0704-800056

KAMRATERNAopera. | Stöds av: Stockholms stad, Stockholms läns landsting, KULTURRÅDET, ABF

dvd-tips

SCARLATTI: LA DIRINDINA

*De Simone, Pina-Castiglioni, Torriani.
Lo splendore di San Marco/Bortolato*

Regi: Carlo Torriani

Scenografi: Agata Calvagno

ALBINONI: PIMPINONE

*De Simone, Torriani.
Le Humane Virtù/Busetтини*

Regi: Carlo Torriani

Scenografi: Agata Calvagno

Dynamic 37719 [1 DVD]

Det intressanta med denna dvd är inte i första hand den musikaliska halten, heller inte iscensättningen av dessa två kortoperor, eller – som de av goda skäl benämndes – intermezzon. Det är snarare genren som sådan som borde uppmärksammas. Både **Domenico Scarlatti's** *La Dirindina* och **Tomaso Albinoni's** *Pimpinone* komponerades ursprungligen som komplement till större operor. Precis som partituren anger var de ett slags utfyllnad, men i egen rätt. Det vimlar av musikedramatiska verk i liknande format, oftast en bra bit under en timme.

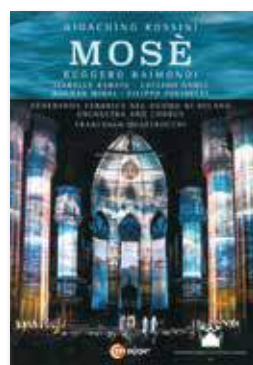
Scarlattis är trettio minuter, Albinonis fyrtio. Både verken framförs med en mycket liten orkester, åtta respektive fem musiker. Kortoperor av detta slag kunde vara komiska mellanspel som dessa, men också religiösa och sekulära kantater (som oftast framfördes konsertant, men i dag inte sällan får scenisk gestalt) och andra dramatiserade musikstycken med stoff hämtat från Bibeln eller mytologin. I föreliggande fall är det *commedia dell'arte* de båda verken vilar på. Avståndet mellan *Pimpinone* och Pergolesis *La serva padrona* är mycket kort.

Albinoni, just den Albinoni som *inte* skrev *Adagio*, låter en ung tjänsteflicka lura en äldre lättrogen man. Scarlatti låter en ung musikelev, *Dirindina*, tillsammans med sin älskare tillika kastraten *Liscione* driva med hennes musiklärare *Don Carissimo*. Underklass mot överklass, kvinna mot man, som det nästan alltid såg ut i den komiska operan under detta sekel. Både *La Dirindina* och *Pimpinone* skrevs och uppfördes alldeles i början av 1700-talet. I Scarlatti's fall är det hans mest spelade musikedramatiska verk, men han fick lite problem vid uruppförandet eftersom den befanns omoralisk: flickan låtsas (i operan i operan) bli med barn. Mer intressant i dag är att den

är en liten metaopera, eftersom de två korta akterna iscensätter gränsen mellan fiktion och verklighet.

Iscensättningen av dessa verk, båda från Teatro Accademia di Conegliano (Treviso), är konventionell. Tidstypiska dräkter och dekor. Spelet är gott, men inte extraordinärt. **Elena De Simone**, mezzosopran, som gör *Dirindina* såväl som *Vespetta* i Albinonis verk, sjunger lätt och inte utan karaktär. Riktigt bra är tenoren **Filippo Pina-Castiglioni** i *La Dirindina*, både sceniskt och musikaliskt med sin täta, uttrycksfulla röst. Mjuk och elastisk är barytonen **Carlo Torriani's** röst, han är den lurade musikläraren hos Scarlatti och arbetsgivaren/äkte mannen i *Pimpinone*.

Vid sidan av att detta är en genre som borde få mer uppmärksamhet på svenska scener – varför i hela fridens namn gör inte Drottningholm något? – så finns det här en duett som sticker ut, slutduetten "Se mai più" i *Pimpinone*. Av goda skäl framförs den emellanåt separat. :|| Claes Wahlin

ROSSINI: MOSÈ

*Raimondi, Kabatu, Ganci, Mihai, Polinelli,
Tamburrino.*

*Orchestra and Choir Veneranda Fabbrica
del Duomo di Milano/Quattrocchi*

Regi: Cecilia Ligotio och Tiziano Mancini
C Major 735308 [1 DVD]

Rossinis bibliska opera, eller om man så vill sakrala drama, *Mosè in Egitto* uruppfördes i Neapel 1818. Ämnesmässigt

liknar verket ett oratorium, men italienska oratorier vid den här tiden var närmast att betrakta som opera senior i religiös skrud och utformades till stor del i enlighet med publikens förväntade smak. Operan blev en stor framgång, reviderades året därpå och omarbetades i en franskspråkig version för Paris 1827.

Handlingen är hämtad ur Gamla Testamentet och skildrar det judiska folkets fångenskap i och uttåg ur Egypten och musiken är full med sköna körer och ensembler. För att få lite stuns på dramatiken finns här också en förbjuden kärlekshistoria som sig bör och ett antal arior i sedvanlig rivig Rossinistil, vilket ytterligare fjärrmar

Anja Harteros i Ödets makt

Foto: Wilfried Hasl

verket från dess sakrala karaktär. Något annat hade den bortskämda Neapelpubliken inte accepterat.

Verkets med rätta mest berömda nummer, det judiska folkets avslutande bön, vars upphöjdhed och modulerande stegringar enligt författaren Stendhal framkallade konvulsioner och feberanfall hos den kvinnliga publiken, har en betydligt krassare tillkomst historia och komponerades något år efter premiären för att avleda Neapelpublikens muntra uppmärksamhet från de fadäser som hade uppstått och som med stor sannolikhet kunde tänkas fortsätta uppstå när det spektakulära uttåget genom Röda havet scentekniskt skulle åskådliggöras.

Detta halvsceniska, och med sina fyra akter på en speltid om 80 minuter något rumphuggna framförande i Milanos stora gotiska katedral, bygger på Parisversionen 1827, även om man sjunger på italienska.

Framförandet är rent visuellt imponerande med den gotiska katedralens många höga pelare dränkta i effektiva färg- och bildprojektioner. Även kostymerna är granna och påkostade i historiserande gammaltestamentlig stil. Faraoniskt pråliga för herrskapsfolket och modestare för de förslavade israeliterna. Den akustiska efterklngen i den väldiga katedralen stör inte nämnbart.

I centrum står den vid upptagningstillfället 74-årige italienske basbarytonen **Ruggero Raimondi**, som länge haft rollen som det judiska folkets patriark Moses på repertoaren. Stämman är fortfarande bärig och vibratot helt under kontroll. Det kan man däremot tyvärr inte säga om sopranen **Lydia Tamburrino** som Moses syskonbarn Anaide, trots att hon är betydligt yngre. Hennes röst är klämd och ostadig och vibratot far iväg som en guttaperkaboll. Bäst kommer hon till sin rätt när hennes sopran ligger inbäddad i ensemblescenerna bakom de övriga sångarna.

Bättre, med sin mer robusta klang, är den belgiska sopranen **Isabelle Kabatu** som Faraos hustru Sinaide, även om höjden är pressad.

Vokalt utmärkt är tenoren **Luciano Ganci** som Faraos son Amenofi och den hebreiska slavinnan Anaides amoröse uppvaktare.

Mest intressant med denna upptagning är den dokumentär om domen i Milano som finns med som bonus. ■ Henry Larsson

VERDI: ÖDETS MAKT

Kaufmann, Harteros, Tézier, Krasteva, Kovaljov, Girolami.

Bayerisches Staatsorchester /Fisch

Regi: Martin Kušej

Scenografi: Martin Zehetgruber

Sony 8875160649 [2 DVD]

Ödets makt, La Forza del destino, bygger visserligen inte på något Shakespeare-drama men är ändå Verdis mest shake-

speareiska opera. Intimitet blandas med massscener och kasten är tvära mellan burleskeri och dödligt allvar. Det är en påtagligt svår opera att iscensätta övertygande, och jag kan inte erinra mig ha sett eller ens hört talas om någon riktigt bra uppsättning. Men musiken är fantastisk, och en hel rad av operans många scener har enastående slagkraft.

Jag såg den här uppsättningen i München 2014 (OPERA 4/14) och noterade med viss uppskattning **Martin Kušej's** bemödanden om att hitta ett par stadiga linjer för de disparata scenerna. Det gör han inte minst genom att lyfta fram Leonoras fadersbundenhet, som riktar

sig först mot hennes auktoritära pater familias (som under uvertyren residerar vid ett dystert middagsbord) och sedan flyttas över till klostrets padre Guardiano; dessa gestaltas dessutom av samme sångare, den utmärkte **Vitalij Kovaljov**. En annan sammanhållande linje är markeringen av alla de katolska övertonerna i verket. Korset som operascenografisk symbol är visserligen mer än slitet men här används det med konsekvens. Däremot står Kušej tämligen handfallen inför de krigiska scenerna, och Preziosilla-gestalten vet han inte vad han ska göra med.

Vokalt är det här en näst intill optimal upptagning. **Jonas Kaufmann** är det ideala förkroppsligandet av inkaprinzen Alvaro, som märkligt nog ramlar in i detta spanska sammanhang. Han är stilig, eldig, härligt temperamentsfull och med en tenor som kan försätta berg. I **Ludovic Tézier** som Leonoras perverst hämndgirige bror Carlo har han en värdig motspelare, och dusterna och duetterna dem emellan är magnifika.

Med den vinkling som Martin Kušej har valt blir dock Leonora huvudperson, och **Anja Harteros** är alldeles magisk. Hennes röst svingar sig med bedövande skönhet och själfull intensitet genom hela registret. Någon kämpande kvinna är hon inte, men sällan har ett offer uttryckt sig vackrare på en scen. Dirigenten **Asher Fisch** ägnar sig mer åt att omsorgsfullt understödja sångarna än åt att sätta sin prägel på verket. ■■ Lennart Bromander

MASCAGNI: PÅ SICILIEN

Kaufmann, Monastyriska, Toczyska, Maestri, Stroppa.

LEONCAVALLO: PAJAZZO

Kaufmann, Agresta, Platanius, Arduini, Akzeybek. Staatskapelle Dresden, Sächsischer Staatoperchor/Thielemann

Regi och scenografi: Philip Stölzl
Sony 8875193409 [2 DVD]

Festspelshusets scen i Salzburg är jättstor och det är väl det som givit regissören och scenografen **Philip Stölzl** idén att till parhästarna *På Sicilien* och *Pajazzo* dela upp scenen i sex seriestrips, tre på en överväning och tre därnere. Handlingen utspelar sig i någon av de

sex rutorna eller ibland i flera rutor sammankopplade. Vi ser samtidigt vad icke närvarande personer har för sig, medan handlingen fortgår i någon annan ruta. Ofta är också någon eller några rutor nedsläckta. Det här fungerar alldeles utmärkt även per dvd men hade säkert starkare effekt för publiken i salongen när det här evenemanget gick av stapeln på sken 2015. Och det är ju inte helt fel att uppfatta handlingen i de här två älskade enaktarna som rafflande serietidningshistorier.

Den nästan oroväckande flitige **Jonas Kaufmann** (han gör nya roller på löpande band men ställer också in ganska ofta) gör här sin första Turiddu och sin första Canio. Som kritiker vill man ha en viss distans och inte likt publiken omedelbart falla i hänryckning. Men det är svårt att undvika hänryckning. Kaufmann är fenomenal, inte bara för den särklassiga rösten utan också som karismatisk scenpersonlighet. Hans "Skratta Pajazzo" är gastkramande, och när han på slutet nervöst faller ut den stiletten hållit i handen hoppar jag förskräckt till.

Kaufmanns mästerskap avslöjas egentligen bäst i hur han klarar av det han inte är så bra på. *På Sicilien* inleds med Turiddu's serenad till Lola, och det är ett stycke som inte alls ligger särskilt väl till för Kaufmanns barytonalt färgade och kraftfullt potenta tenor. Men vad spelar det för roll. Han gör ändå serenaden till sin, den något tillkämpade lyriskheten integreras i hans scenpersona, och då spelar det ingen roll att andra sjungit serenaden mycket vackrare än Kaufmann.

Det är inte lätt att vara Kaufmanns motspelare på en scen. **Ludmila Monastyriska** är en strålande bra Santuzza, hennes röst har färg, rymd och fyllig skönhet över hela fältet. Men hon uppträder lätt zombieartat på scenen, och man får i alltför hög grad förståelse för att Turiddu tröttnat på henne, trots att hon låter så bra. Då är mamma Lucia, **Stefania Toczyska**, en mer intressant dam med knut i nacken och vänd från publiken sysslande med sina räkenskaper, stram, sträng och oförsonlig.

Den som bäst matchar Kaufmanns Turiddu är Alfio. **Ambrogio Maestri** har länge varit en Falstaff i tjänst på världens alla stora scener, men här får han göra något helt annat, vilket tycks inspirera honom. Alfio är en skrämmande och till kroppshyddan väldig maffiaboss i krittstreckrandigt, ständigt omgiven av sina torpeder, och denne kuslige bjässe får till och med den reslige Kaufmann att krympa. Hans isande brutala "Ad essi non perdono" beseglar Turiddu's öde.

Jonas Kaufmann och Ambrogio Maestri i På Sicilien

Foto: Youtube

Kaufmann är en formidabelt dynamisk Canio, och här är han ohotad. **Maria Agresta** som Nedda klarar lika litet som Monastyrskas Santuzza att hävda sig. En mer koloraturlyrisk röst passar också bättre i hennes inledande aria men å andra sidan blommar rösten ut fint i duetten med Silvio. **Dimitri Platanias** är en fullt ut tillräckligt obehaglig och vokalt stark Tonio.

Sächsische Staatskapelle och **Christian Thielemann** är kanske inte det första team man tänker på som verismsspecialister, men orkestern är lika bra som de wienerfilharmoniker som oftast sitter i orkesterdiket i Salzburg, och Thielemann bygger upp dramatiken med en saklig briljans som övertygar. ■ Lennart Bromander

DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN

30 JULI - 28 AUGUSTI 2016

*Wagners drama om
drömmar, offer och svek*

**BOKA DINA
BILJETTER NU!**
www.operapaskaret.se

TA TÅGET TILL OPERAN

Lördagar och söndagar, Stockholm-Skåret t o r. Tågpaket inkl operabiljett, resa, lunch och middag ombord. 2 600 kr – lördagar
2 500 kr – söndagar

OBS! Bokning av tågpaket endast via telefon eller e-post.

► BILJETTER

Online: www.operapaskaret.se
Tel: 0580-711 00 (måndag-fredag 09.00-16.00) eller via e-post: biljetter@operapaskaret.se.

► SPELDATUM

30, 31 juli, 4, 6, 7, 11, 13, 14, 20, 21, 27, 28 augusti 2016.
Torsdagar 19.00, lördagar & söndagar 16.00.

Opera i världsklass med internationella solister

Annonsörer i detta nummer:

Birgit Nilsson Museum | Confidencen | Dalhalla Opera
Den Norske Opera & Ballett | Exergy Music
GöteborgsOperan | Jussi Björling-museet | Kamraterna
Kungliga Operan | Läckö Slott | Operafabriken
Opera på Gotland | Opera på Skåret | OscarsborgsOperaen
Stora Teatern | Stålboga | Svenska Kulturrenor
Vadstena-Akademien | Your Next Tour AB

KOPPARBERG

HUVUDSPONSORER

Bergslagens
Sparbank

SVENSKA
KAMMORKESTERN

SAMARBETSPARTNER

Opera
på Skåret
OPERAHuset i KOPPARBERG

KUNGLIGA OPERAN

operan.se
Bilj. tfn: 08-791 44 00

Kungl. Hovkapellet och Operans sångsolister **Konsert** (Gustav Adolfs torg): 20/8.

Sandström **Föreställningen** (Rotundan, i samarbete med Östersjöfestivalen och Tre Donne): 28/8 urpremiär, 3/9.

Kungl. Hovkapellet och Operakören, Strauss **Elektra** (Berwaldhallen, i samarbete med Östersjöfestivalen): 2/9.

Mozart **Figaros bröllop**: 22, 24, 27, 30/8, 1, 3, 5, 14/9.

Mozart **Trollflöjten**: 29 nypremiär, 31/8, 9, 17, 19, 21, 25, 27/9.

FOLKOPERAN

folkoperan.se
Bilj. tfn: 08-616 07 50

Glass **Satyagraha**: 14 premiär, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30/9.

DALHALLA

dalhallaopera.se
Bilj.tfn 0248-79 72 00

Bizet **Carmen**: 13 premiär, 19, 20/8.

OPERA PÅ SKÄRET

biljetter@operapaskaret.se
Bilj.tfn 0580-711 00

Wagner **Den flygande holländaren**: 30/7 premiär I, 31/7 premiär II, 4, 6, 7, 11, 13, 14, 20, 21, 27, 28/8.

GÖTEBORGSOPERAN

opera.se
Bilj. tfn: 031-13 13 00

MacDermot **Hair** (rockmusikal): 10 premiär, 14, 15, 17, 18, 21, 23, 25, 27, 29, 30/9.

Mozart **Idomeneo**: 24 premiär, 28/9.

DROTTNINGHOLMSTEATERN

dtm.se
Bilj. tfn: 077-170 70 70

Mozart **Don Giovanni**: 13 premiär, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27/8.

CONFIDENCEN

confidencen.se
Bilj. tfn: 08-85 60 10

Mozart **Così fan tutte**: 17 nypremiär, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 30, 31/7, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 13, 14/8.

VADSTENA-AKADEMIEN

biljett@vadstena-akademien.org
Bilj.tfn 0455-61 97 00

Vadstena Slott – Bröllopsalen

Pietro Morandis **Comala** och Giovanni Paisiellos **Nina**, en tragedi och en komedi, ges under en och samma föreställning: 22/7, 25, 26, 28, 29, 31/7, 1, 4, 5, 7, 8, 10/8.

LÄCKÖ SLOTT

info@lackoslott.se
Bilj.tfn 0510-48 46 60

Fjellström **Det går an**: 9 urpremiär, 12, 13, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 26, 27, 29, 30/7 (spelas också på Kulturen i Lund 5 och 6 augusti).

MALMÖ OPERA OCH MUSIKTEATER

malmoopera.se
Bilj. tfn: 040-20 85 00

Lauper, Fierstein **Kinky Boots** (musikal): 3 premiär, 7, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 27, 30/9.

WERMLAND OPERA

wermlandopera.com
Bilj. tfn: 054-21 03 90

Schönberg, Boublil, Kretzmer **Les Misérables** (musikal): 16 premiär, 18, 19, 22, 23, 29, 30/6, 2, 3/7, 24, 25, 26, 28, 31/8, 1, 2, 3, 4, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30/9.

VATTNÄS KONSERTLADA

Bilj. Siljan Turism
(via www.konsertladan.se)
eller tfn: 0248-79 72 00

Lili Boulanger, Debussy, Korngold, Messiaen, Mahler **Coco Chanel** (en föreställning om en kvinna som förändrade världen): 6 premiär, 7, 8, 9/7.

YSTADS TEATER

ystadsteater.se
Bilj.tfn: 0411-57 76 81

Lehár **Glada änkan**: 8 premiär, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17/7.

OPERA PÅ GOTLAND

operapagotland.se
St. Nicolai ruin, Visby.

Puccini **Syster Angelica**: Premiär 27 (kl. 20 o 21), 28/7 (kl. 20 o 21).

25/6 SILVERSKPET

Kraus. D: Dominique. Glosted, Fredriksson, Åberg, Sundqvist, Gustén. Föreställning 8/8 2014, Vadstena-Akademien.

2/7 ORFEO

Monteverdi. D: Gardiner. Adam, Flores, Aspromonte, Burrato, Boncompagni. Konsertant framförande 4/8 2015, Royal Albert Hall, London.

9/7 LA GAZZETTA

Rossini. D: Mazzola. Lo Monaco, Lupinacci, Torosyan, Alaimo, Mironov, Priante. Föreställning 11/8 2015, Rossini Opera Festival, Pesaro.

16/7 BORIS GODUNOV

Musorgskij. D: Pappano. Terfel, Knight, Borokov, Graham Hall, Anger. Direktsändning från Royal Albert Hall, London.

23/7 ESCLARMONDE

Massenet. D: Bonyngge. Sutherland, Aragall, Tourangeau, Grant, Macurdy, L. Quilico. Föreställning 11/12 1976, Metropolitan, New York.

30/7 DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN

Wagner. D: Kober. Lundgren, Merbeth, Rose, Schager, Mayer, Bruns. Direktsändning från festspelshuset i Bayreuth.

6/8 DEN TJUVAKTIGA SKATAN

Rossini. D: Renzetti. Belkina, Lervolino, Machaidze, Alberghini, Esposito. Föreställning 10/8 2015, Rossini Opera Festival, Pesaro.

13/8 DET GÅR AN

Fjellström. D: Phipps. Engström, Ackerfeldt, Wällberg, Danielsson, Carlioth, Af Klint, Eriksson, Sventelius. Föreställningar juli, Läckö slott.

20/8 NINA/COMALA

Paisiello/Morandi. Rauvala, Fritzon, Einardóttir, Vetleseter Bøe, Palmqvist, Ågren, Öberg, Gustén. Föreställningar augusti, Bröllopsalen, Vadstena slott.

27/8 ASKUNGEN

Rossini. D: Ranzani. Malfi, Rocha, Diakoff, Coaduro. Föreställning 9/10 2015, Opéra de Lausanne.

3/9 FÖRESTÄLLNINGEN

S-D. Sandström. D: Böhm. Från urpremiären på Rotundan, Kungliga Operan, 28/8.

4/9 ELEKTRA

Strauss. D: Salonen. Stemme, Strid, Maier, Hakala, Pohjonen. Direktsändning från Berwaldhallen.

17/9 GILDET PÅ SOLHAUG

Stenhammar. D: Schaefer. Paulsson, Precht, Andersson, Zachariassen, F. Zetterström, Lundh, Ljungqvist. Studioinspelning från 2015.

24/9 IDOMENEO

Mozart. D: Cummings. Nilon, Brimberg, Falk Winland, Botelho, Anderson, Lind, Almgren. Direktsändning från Göteborgsoperan.

27/6 WERTHER

Massenet. D: Pappano. Grigolo, DiDonato. Direktsändning från Covent Garden, London.

sf.se/opera

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

8/10 TRISTAN OCH ISOLDE

Wagner. D: Rattle. Skelton, Stemme, Gubanova, Nikitin. Pape. Direktsändning från Metropolitan, New York.

22/10 DON GIOVANNI

Mozart. D: Luisi. Keenlyside, Plachetka, Byström, Gerzmeva, Malfi, Villazón. Direktsändning från Metropolitan, New York.

Foto: Ken Howard

10/12 L'AMOUR DE LOIN

Saariaho. D: Mälkki. Phillips, Mumford, Owens. Direktsändning från Metropolitan, New York.

Foto: Ken Howard

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

Den rumänska supersopranen **Angela Gheorghiu** är i hetluften igen. Vid en föreställning av *Tosca* i april i år på Wiener Staatsoper missade hon sin entré i sista akten, så Cavaradossi – **Jonas Kaufmann** – fick vänta tillsammans med publiken efter sången till livet i över två minuter innan madame Gheorghiu behagade göra entré. Det fanns inget annat att göra för dirigenten än att slå av och vänta.

Kaufmann slog ut med armarna och sa "Non abbiamo soprano" ("vi har ingen sopran"), bad om ursäkt å hennes vägnar och inhöstade applåder, medan "La Draculettes" sena infinnande skedde i tystnad från publikens sida. Kanske är de trötta på hennes divanycker, och kanske gav det motsatt effekt än vad hon hade tänkt sig. Ingen har nämligen kunnat förklara vad som ligger bakom den sena entrén. Det spekuleras i att hon ville väcka uppmärksamhet, då hon var sur över att Kaufmann hade fått mycket mer applåder än hon. Fru väntar med spänning vad som blir hennes nästa infall efter plötsligt inställda föreställningar och mycket annat.

Den *Tosca*-uppsättning som paret uppträdde i är signerad regissören Margherita Wallmann och är från 1958. Den har Fru sett, men med **Montserrat Caballé** som den temperamentsfulla divan. Då förflöt det utan missöden, fast även Caballé har varit i trubbel i denna uppsättnings sista akt. Den gången var det inte hon som kom för sent in på scenen, utan exekutionspatrullen som skulle avrätta Cavaradossi. Efter att ha väntat otåligt blev "La stupenda" så ursinnig på soldaterna när de äntligen stapplade in, att hon jagade ut dem från scenen.

Vid en annan *Tosca*-föreställning lär Caballé ha gjort entré i sista akten, pekat på halsen och sedan lämnat scenen igen. Oro i lägret förstås, och oroliga chefer och inspicier avlöste varandra ute på scenen. En förklarade för publiken att madame Caballé hade tappat röst, medan en annan påstod att hon hade fått en hjärtattack. Frågan är om inte *Tosca* är världens mest olycksdrabbade opera. I ljuset av studsande Toscor, peruken satt i brand och soldater som hoppar efter primadonnan ner i Tibern, framstår Gheorghius sena ankomst som en oskyldig bagatell. ■

Angela Gheorghiu

Foto: IMG Artists

*Boka dina annonser
via vår samarbetspartner!*

Beställ annonsprislstan redan nu!
Nr 4/2016 utkommer den 16 september och
bokningsstoppet är satt till den 23 augusti.

Alex Simonsson,
alex@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63
www.sb-media.se

S&B
SWARTLING & BERGSTRÖM MEDIA

OPERA SESONGEN 16—17

ORFEUS OG EVRYDIKE

Regi og koreografi Jo Strømgren
Musikalsk ledelse Rinaldo Alessandrini
Med bl.a. David Hansen

WAR REQUIEM **NY!**

Regi Calixto Bieito **Musikalsk ledelse**
Lothar Koenigs **Med bl.a.** Natalia Tanasii,
Evan LeRoy Johnson, Yngve Søberg

MADAMA BUTTERFLY

Regi Stephen Langridge **Musikalsk ledelse**
Daniele Callegari **Med bl.a.** Svetlana
Aksenova, Hui He, Henrik Engelsviken,
Espen Langvik, Yngve Søberg

COSÌ FAN TUTTE **NY!**

Regi Jonas Corell Petersen **Musikalsk ledelse**
Karl-Heinz Steffens **Med bl.a.** Natalia Tanasii,
Ingeborg Gillebo, Davide Luciano, Marius
Roth Christensen, Eir Inderhaug, Luca Tittoto

CAVALLERIA RUSTICANA
/ PAGLIACCI

Regi Kasper Holten / Paul Curran
Musikalsk ledelse Robert Trevino **Med bl.a.**
Lise Davidsen, Henrik Engelsviken, Marita
Søberg, Mikhail Gubsky, Yngve Søberg

LA CENERENTOLA **NY!**

Regi Stefan Herheim **Musikalsk ledelse**
Antonino Fogliani **Med bl.a.** Anna
Goryachova, Renato Girolami, Taylor Stayton

CARMEN

Regi Calixto Bieito **Musikalsk ledelse** Eun Sun
Kim, Kristiina Pooska, Kalle Kuusava **Med bl.a.**
Katarina Bradic, Tone Kummervold, Evan
Bowers, Henrik Engelsviken, Daniel Johansson

FIDELIO **KONSERTANT**

Musikalsk ledelse Karl-Heinz Steffens
Med bl.a. Elisabeth Teige, Henrik Engelsviken,
Jens-Erik Aasbø, Ole Jørgen Kristiansen

PELLÉAS & MÉLISANDE **NY!**

Regi Simon Stone **Musikalsk ledelse**
Karl-Heinz Steffens **Med bl.a.** Espen Langvik,
Ingeborg Gillebo, Paul Gay

LA BOHÈME

Regi Stefan Herheim **Musikalsk ledelse**
Antonino Fogliani **Med bl.a.** Marita Søberg,
Marius Roth Christensen, Yngve Søberg, Eli
Kristin Hanssveen

TOSCA **NY!**

Regi Calixto Bieito **Musikalsk ledelse**
Karl-Heinz Steffens **Med bl.a.** Svetlana
Aksenova, Daniel Johansson, Claudio Sgura

Konsertprogrammet inkluderer bl.a.

Grigory Sokolov, Daniil Trifonov, Joseph
Calleja, Anne Sofie von Otter, Hilary Hahn
og Robert Levin, Matthias Goerne og
Leif Ove Andsnes

For fullt sesongprogram, se operaen.no

2016 2017

Ett axplock av höstens uppsättningar.

Nu har vi släppt biljetterna för september 2016 – januari 2017!

Välj minst 3 föreställningar. Få 20% rabatt. Och vips så har du abonnemanget *Ditt Val*.
Rabatten gäller köp senast den 31/8. Läs mer och köp ditt abonnemang på opera.se/abonnemang.

HAIR

Vild, egensinnig och prisbelönt rockmusikal.
Manus och sångtexter Gerome Ragni och James Rado. Musik Galt MacDermot.
Premiär 10/9

IDOMENEO

Opera av W A Mozart
Premiär 24/9

JULTRAD-i-TRION

EN JULSHOW FÖR ★HELA FAMILJEN★

Musikal av Tobias Ahlsell,
David Lundqvist och
Anders Wängdahl
Premiär 17/12

GöteborgsOperans
DANSKOMPANI

ICON

Dansprogram av Sidi Larbi
Cherkaoui och Alan Lucien Øyen
Premiär 21/11

FARLIGT BEGÄR

En konsert om passionens pris.
Musik av R Strauss, A Berg &
J Brahms.
11/11

GöteborgsOperans
DANSKOMPANI

ELD- FÅGELN

VIKINGARNA

Opera av Ivar Hallström.
30/10

CARMEN

Opera av Georges Bizet.
Premiär 25/11

Fredrik Benke Rydmans ny-
tolkning av Stravinskij's klassiker.
Nypremiär 10/12

